

LIETUVOS EDUKOLOGIJOS UNIVERSITETAS  
UGDymo mokslų fakultetas  
VAIKYSTĖS STUDIJŲ KATEDRA

Renata Romanovska

**IKIMOKYKLINIO UGDYMO PASLAUGŲ KOKYBĖS  
RAIŠKA PRIVAČIAME ŠVIETIMO SEKTORIJE**

MAGISTRO DARBAS

Darbo vadovė: doc. dr. S. Montvilaitė

Vilnius, 2012

## TURINYS

|                                                                                                                         |           |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------|
| <b>IVADAS.....</b>                                                                                                      | <b>5</b>  |
| <b>1. IKIMOKYKLINIO UGDYMO TURINIO IR JO ĮGYVENDINIMO KOKYBĖS<br/>RAIŠKOS TEORINIŲ PRIELAIIDŲ ANALIZĖ.....</b>          | <b>7</b>  |
| 1.1. Ikimokyklinio ugdymo paslaugų kokybės sampratų teorinė genezė.....                                                 | 7         |
| 1.2. Ikimokyklinio ugdymo kokybės valdymo teisinis reglamentavimas.....                                                 | 9         |
| 1.3. Ikimokyklinio ugdymo paslaugų kokybės vertinimo dimensijos.....                                                    | 14        |
| 1.4. Ikimokyklinio ugdymo kokybės poveikis vaiko asmenybės vystymuisi.....                                              | 24        |
| <b>3. TYRIMO STRATEGIJOS METODOLOGINIS PAGRINDIMAS.....</b>                                                             | <b>27</b> |
| <b>4. TEIKĖJŲ/VARTOTOJŲ ŽINIOS BEI PATIRTIS VERTINANT IU PASLAUGŲ<br/>KOKYBĖS DIMENSIJAS TYRIMO REZULTATAI.....</b>     | <b>34</b> |
| 4.1. Ikimokyklinio ugdymo kokybės sampratos raiška privačiame ir valstybiniame<br>švietimo sektoriuje.....              | 36        |
| 4.2. Ikimokyklinio ugdymo paslaugų kokybės vertinimo kriterijai privačiame<br>ir valstybiniame švietimo sektoriuje..... | 39        |
| 4.3. Pedagogo ir vaiko kokybės sąveikos tipai išryškinant vaikų ugdymo(-si)<br>kokybės dimensijas.....                  | 49        |
| 4.4. Privačių ugdymo įstaigų pasirinkimą sąlygojantys kokybės veiksniai.....                                            | 59        |
| <b>IŠVADOS.....</b>                                                                                                     | <b>62</b> |
| <b>REKOMENDACIJOS.....</b>                                                                                              | <b>64</b> |
| <b>LITERATŪROS SĄRAŠAS.....</b>                                                                                         | <b>65</b> |
| <b>PRIEDAI.....</b>                                                                                                     | <b>73</b> |

### **Anotacija**

Moksliniame darbe analizuojama postmoderni ikimokyklinio ugdymo ideologija, remiantis naujomis filosofinėmis idėjomis, iškeliamą ugdymo kokybės dimensijų genezę valstybiniame ir privačiame ikimokyklinio ugdymo sektoriuje.

Šiuolaikinio ugdymo diferenciacijos ir internacionalizacijos sąlygomis pedagogai, tėvai ir ugdytiniai susiduria su naujais, tradiciniam ugdymui nebūdingais iššūkiais, esminiais ugdymosi proceso pokyčiais. Atsiranda ikimokyklinio ugdymo įstaigų valdymo būdų bei technologijų inovatyvumo įvairovė, stiprėja decentralizacijos derinys - silpnėja centrinės valdžios biurokratinis valdymo modelis. Šios pagrindinės švietimo kaitos tendencijos, suponuoja mokslinio darbo idėją - atlikti *ikimokyklinio ugdymo proceso transformavimosi analizę ir jos pagrindų* kokybės valdymo funkcijų vertinimą.

Pagrindinis šių funkcijų vertinimo kriterijus tampa – ikimokyklinio ugdymo paslaugų veiklos kokybė ir jos efektyvumas visapusiškam vaiko asmenybės vystymuisi valstybiniame ir privačiame švietimo sektoriuje.

---

### **Summary**

This scientific study aims at analysing postmodern ideology of kindergarten education and exploring the genesis of dimensions of kindergarten education in state and private institutions with regard to the ideas of modern philosophy.

Contemporary conditions of differentiation and internationalisation make educators, parents and children to face new challenges and essential changes of educational process, that are not typical of traditional education. New ways of kindergarten management and variety of innovative technologies appear, the combination of decentralisation is getting stronger, on the other hand, the beurocratic power of the central government in the surroundings of the society tends to weaken. The above mentioned main tendencies of educational change predetermine the idea of the research: to carry out the analysis of transformation of the process of kindergarten education, then, to assess the functions of the quality management of the basis of the analysis.

The main criteria of these functions becomes the quality of kindergarten services and its efficiency to all-round development of the personality of the child.

## Pagrindiniai moksliniame darbe vartojami terminai

Šiame skyrelyje pateikiami dažniausiai moksliniame darbe pasikartojantys terminai, kiti terminai plačiau analizuojami kiekviename skyriuje.

**Kokybės samprata** – kuriama susitariant dėl švietimo misijos ir tikslų bei jiems įgyvendinti būtinų sąlygų (Puodžiukas A., 2008). Bendrai suvoktai paslaugos kokybei įtaką daro tai, ko vartotojas tikėjosi – laukiama kokybė, ir tai, ką jis patyrė naudodamasis paslauga – patirta kokybė (Simanauskienė L. 2007)

**Kokybės sistemos** – grindžiamos visų organizacijos narių veikla siekiant ilgalaikės sėkmės, tenkinant klientų poreikius ir veikiant organizacijos bei visuomenės labui (Vaičekas H. 2008).

**Ugdymo humanizavimas** – procesas, nukreiptas į asmenybės kaip kūrybinės veiklos subjekto vystymąsi, kas „sudaro ir svarbiausią pedagogų bei auklėtinių gyvenimo būdo charakteristiką, suponuojančią žmogiškų (humaniškų) santykių tarp jų užsimezgimą ugdymo procese“ ir yra esminis naujo pedagoginio mąstymo, sutelkto į asmenybės vystymosi idėją, komponentas (Neifachas, S. 2007).

**Ugdymo demokratizavimas** – susijęs su ugdymo proceso dalyvių teisių ir įgaliojimų išplėtimu, su orientavimusi į individualių subjektų reikmių ir interesų tenkinimą (Neifachas S., 2007).

**Šeimos įgalinimas** – tėvų gebėjimų ugdyti savo vaiką ir kontroliuoti savo gyvenimą skatinimas ir tobulinimas. Specialistų pareigos padėti tėvams pasijusti kompetetingiems ugdyti savo vaiką pripažinimas (Ališauskienė S., 2008 (*pagal Royster, Mc Laughlin; H. Turnubl, A. Turnubl; Staples; Gardinier*)).

**Ugdomoji aplinka** - <...> socialinė ir kultūrinė ugdymo institucijos erdvė, kurioje vyksta nuolatinis, įvairiapusis vaiko ugdymo ir saviugdų procesas. Joje ugdytiniai turi jaustis gerai, jaukiai, saugiai (Neifachas S., 2007).

**Vaikas įsitraukia į tarpusavio dialogą** - vaikystės pasaulis ir suaugusiųjų pasaulis yra dvi lygiavertės žmonijos pasaulio sudėtinės dalys, jų vertingumas harmoningai papildo vienas kitą; vaikystės pasaulis, kaip ir suaugusiųjų yra išskirtinis, tačiau per ugdymą vyksta šių pasaulių tarpusavio sąveika; suaugę turi atsisakyti bet kokių prievartos būdų vaikų atžvilgiu, suteikti vaikams pasirinkimo galimybę (Kuginytė-Arlauskienė I. Neifachas S., 2010 (pagal A. Juodaitytę)).

## 1. IVADAS

Visame pasaulyje ryškėja nacionalinių ir globalinių švietimo raidos tendencijų dėmė, vis labiau orientuojamasi į aktualias Europos Sąjungos švietimo plėtotės sritis, ypač į jos kokybės vyksmą. Šie vykstantys socialiniai-educaciniai pokyčiai lėmė ir ikimokyklinio ugdymo organizacijų valdymo kokybės kaitą.

Atliepiant strateginius Europos Sąjungos švietimo srities dokumentus, Lietuvos valstybinės švietimo strategijos nuostatas atskleidžiama nauja, postmoderni ikimokyklinio ugdymo organizacijos vadyba ir jos edukacinė erdvė. Pasak dr. S. Neifacho (2007) švietimo institucijų modernizavimo rezultatas – tai visų pirma nauja ugdymo paslaugų kokybė ir jų kokybinis vertinimas. Vadinasi, kokybės paradigma tampa kiekvienos organizacijos prioritetinė strategija, kuri orientuota į ugdymo organizacijų perspektyvą, jos tikslus, sąveiką su sparčiai kintančia bei stiprėjančia konkurencine aplinka, akcentuojant vaiko, šeimos ir visuomenės gerovę. J. I. Epstein (1993) nurodo, kad šie kokybės vertinimo aspektai tampa reikšmingi tiek vartotojams, tiek teikėjams, tiek pačiai visuomenei, kurie turi tiesioginį ar netiesioginį ryšį vaiko ugdymo(-si) procese, kurie pabrėžia kokybės aktualumą.

Sparčiai išaugus ikimokyklinio ugdymo poreikiui ir prieinamumui yra neparastai svarbu išlaikyti ir stiprinti ikimokyklinio ugdymo teikiamų paslaugų kokybę. D. Martišauskienė nurodo, kad „įvertinti ar ikimokyklinio ugdymo procesas vykdomas efektyviai - problematiška, nes sudėtinga apibrėžti ikimokyklinio ugdymo tikslų pasiekimo laipsnį“ (2008).

Darbe remiamasi kokybės sampratos klasifikavimu pagal du skirtingus požūrius:

a) kokybė aiškinama kaip institucijų veiklos rezultatas bei iškeltų tikslų įgyvendinimą ir siejama su tobulumu, tikslų atitikimu, vartotojų poreikių tenkinimu;

b) į kokybę žvelgiama kaip į procesus, kurie yra susiję su rezultatų įgyvendinimu ir siekimu. Šie kontekstai moksliniame darbe sąlygojami kaip vertybių ir efektyvumo dėmė, nes „kokybė klasikinio tobulumo siekimo prasme visada yra pagrindinė vertybė <...>“ (Westerheijden F., 2005).

Taip pat remiamasi pagrindiniais ikimokyklinio ugdymą reglamentuojančiais švietimo dokumentais (*Lietuvos Respublikos ikimokyklinio ugdymo koncepcija (1989)*, *Ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo plėtros 2007–2012 metų programa (2007)*, *Ikimokyklinio įstaigų vidaus audito metodika (2005)*, *LR Vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymu (1996)*, *LR Valstybinės švietimo strategijos nuostatomis (2003)* ir kt.) kurie leidžia suvokti, kokiomis sąlygomis kokybė kaip ugdymosi rezultatas, gali būti vertinama, siekiama, valdoma.

Remiantis kokybės vertinimo kriterijais, atrastais švietimo dokumentuose, bandoma sukonstruoti kokybės vertinimo technologijas privačiame švietimo sektoriuje. Siekiant išryškinti

naujas ikimokyklinio ugdymo kokybės vertinimo idėjas, padėti ieškoti naujų ugdymo kokybės vertinimo sprendimų šiuolaikinėje ikimokyklinio ugdymo reformoje.

**Tyrimo problema.** Naujų kokybinių pokyčių erdvėje nėra aiškiai išskirti ikimokyklinio ugdymo kokybės vertinimo strategijos bei požymiai, padedantys ugdymo įstaigoms ir bendruomenei garantuoti ikimokyklinio ugdymo paslaugų kokybę bei šiuolaikinį ugdymą.

Žvelgiant į šiuos susirūpinimo ikimokyklinio ugdymo kokybe požymius išryškėja **tiriamosios analizės objektas:** kokybės instrumentų raiška privačiame švietimo sektoriuje.

**Tyrimo hipotezė:** Kokybės aktualumas stiprina konkurencinį pranašumą teikiant kokybiškesnes, lankstesnes ikimokyklinio ugdymo paslaugas nevalstybiniame švietimo sektoriuje.

**Darbo tikslas** – atlikus pagrindinių Lietuvos Respublikos švietimo dokumentų ir mokslinės literatūros analizę nusakančią ugdymo kokybės kriterijų raišką, tyrimu siekta *išsiaiškinti privataus ikimokyklinio ugdymo(-si) kokybės prasmių kontekstus, paaiškinančius jos sėkmę ir darnų ikimokyklinio ugdymo proceso vystymąsi.*

**Darbo uždaviniai:**

1. Identifikuoti kokybės instrumentų aktualumą ikimokyklinio ugdymo procese;
2. Nustatyti ikimokyklinio ugdymo paslaugų kokybės modeliavimo ypatybes;
3. Atskleisti pedagoginės veiklos kokybės raišką privačiame švietimo sektoriuje;
4. Pagrįsti nevalstybinės įstaigos pasirinkimą sąlygojančius kokybės veiksnius.

**Magistriniame darbe taikomi metodai:** nevalstybinės ikimokyklinės įstaigos teikėjams (pedagogams, vadovams) ir vartotojams (tėvams, kurių vaikai lanko ikimokyklinio ugdymo įstaigas) **taikytas anketavimas** su uždaro tipo klausimais. Siekiant atskleisti pedagoginės veiklos kokybės raišką privačiame švietimo sektoriuje **taikytas stebėjimo metodas**. Siekiant palyginti privataus ir valstybinio ikimokyklinio ugdymo kokybės dermės prielaidas, **atlikta lyginamoji tyrimų analizė**.

# 1. IKIMOKYKLINIO UGDYMO TURINIO IR JO ĮGYVENDINIMO KOKYBĖS RAIŠKOS TEORINIŲ PRIELAUDŲ ANALIZĖ

## 1.1. Ikimokyklinio ugdymo paslaugų kokybės sampratų teorinė genezė

„Paslaugų kokybė ir jos vertinimas ilgus dešimtmečius yra viena iš labiausiai įvairių šalių mokslininkų ir praktikų diskutuojamų temų įvairių disciplinų kontekste“ – pabrėžia Ž. Piligrimienė (2010). „Tikslus paslaugų kokybės dimensių nustatymas yra vienas iš svarbiausių akademikų ir praktikų tyrimo klausimų, nes tai būtina, siekiant tiksliai identifikuoti kokybės vertinimo matus, kontroliuoti ir gerinti paslaugų kokybę“ – išsamiai aiškina R. Johnston (1995). Pasak S. Neifacho (2007), kokybės paradigma be išimties yra svarbi visiems ugdymo sistemos lygmenimis ir komponentams. Autorius nurodo, kad ugdymo kokybės dimensių, „teorinė-praktinė analizė reikalauja „naujojo“ socialinio, rekonstrukcinio mąstymo, daugiamatiškumo principų taikymo suvokiant ugdymą kaip dinamišką procesą ir kaip rezultatą“. Atsižvelgiant į tai atsiranda ugdymo kriterijų tobulinimo ir jų vertinimo poreikis, siekiant apibūdinti ir matuoti ugdymo sistemos rodiklių atsinaujinimą. Pasak S. Neifacho (2007) vienas iš tokių kriterijų yra kokybė, kurios pagrindą sudaro tam tikri kriterijų daliniai (*efektyvumas, optimalumas, adekvatumas, patikimumas, funkcionalumas, pridėtinės vertės nustatymas*). Anot S. Neifacho – šie daliniai kriterijai tiksliai parodo ugdymo praktikoje vykstančius procesus, rezultatus ir ugdymo veikėjų veiklą.

Įvairiuose dokumentuose, pasaulinėje mokslinėje literatūroje, lietuviškose šaltiniuose randama įvairių švietimo kokybės sampratų apibrėžimų: „*nuolatinis tobulėjimas*“, „*plėtra*“ „*atitiktis tikslui*“, „*kontrolė*“, „*tinkamumas*“ ir pan. (Neifachas S., 2003; Lambert G. ir Capizzano J., 2005; Želvys R., 2003; Bruzgelevičienė R., 2009 ir kt.).

Bendriausia prasme kokybė yra edukacinę realybę, kuri grindžiama vertybėmis ir lūkesčiais, kuri suprantama kaip dinamiškas, tęstinis ir demokratiškas procesas (Quality Targets in Services for Young Children, 1996). Šio proceso vyksmas parodo, koku laipsniu, būdais ir priemonėmis švietimo institucija pasiekia savo paskirčiai būdingų švietimo sistemos ugdymo tikslų, kaip geba valdyti procesus ir sąlygas, tenkinant ugdytinių poreikius, siekiant saugios asmenybės brandos (Adams D., 2005 (remiasi Leu E., 2005)). Svarbu pabrėžti, kad Vakarų pasaulyje, Lietuvoje populiarėja požiūris į kokybę kaip į vartotojų poreikių ir lūkesčių tenkinimą, nurodant, kad kokybė yra vienas iš kertinių požymių padedančių pažinti vartotoją, numatyti teikiamų paslaugų tobulinimo sritis, siekiant sėkmingos konkurencijos rinkos erdvėje (Šečilienė I.M., Rastauskienė G.I., 2008). P. Gudynas, nurodo, kad socialinėje sferoje kokybės sąvoka pasižymi subjektyvumu. „Formaliojo švietimo kokybės užtikrinimo sistemos koncepcijoje“ (Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2008 m. lapkričio 24 d. įsakymas Nr. ISAK-3219) nurodoma, kad „Švietimo kokybės samprata yra kontekstuali ir kintanti. Dėl jos

susitariama, ji koreguojama atsižvelgiant į tam tikru laikotarpiu vyraujančius asmens ir visuomenės poreikius, švietimo misijos sampratą ir švietimui keliamus tikslus“ (Želvys R., 2003, Bruzgelevičienė R., 2009). A. Juodaitytė ir D. Martišauskienė taip pat pabrėžia, kad jos kontekstų pagrindas, orientuoja ugdytojus į kokybės procesą arba rezultatą, kuris yra sąlygojamas išorinių veiksnių (socialinių, kultūrinių, vadybinių ir kt.) (2008).

Vienareikšmiškai apibrėžti paslaugų kokybės savastį yra sudėtinga. Tačiau mokslinės literatūros pagrindu, galime teigti, kad kokybė dažniausiai yra grindžiama paslaugų vartotojų poreikių patenkinimo koncepcija bei apibudinama per vartotojų reikalavimų atitiktį. „Valstybinėse švietimo strategijos 2003-2012 metų nuostatose“ (2003) pabrėžtinas dėmesys naujai ugdymo turinio formavimo strategijai, kuris orientuojasi „į bendrųjų gebėjimų, vertybinių nuostatų ugdymą ir dabarties žmogui būtinų kompetencijų suteikimą, grindžiamą ne tiek žinių perteikimu ir priėmimu, kiek jų analize, kritišku vertinimu ir praktiniu naudojimu, glaudžiai siejant švietimo turinį su įvairių sričių gyvenimo praktika, problemomis ir jų sprendimų paieška“ – pateikia šio dokumento analizės išvadas L. Mykolaitienė ir kt. (2007)

Pasak S. Neifacho (2008) svarbiausias naujo turinio sudarymo akcentas – pritaikyti ugdymo turinį taip, kad kiekvienas ugdytinis pagal savo poreikius ir išgales bręstų kaip asmenybė, įgytų kompetencijų, būtinų tolesniam mokymuisi ir prasmingam, aktyviam gyvenimui šiuolaikinėje visuomenėje.

S. Neifachas (2008) apibendrindamas turinio kaitos tendencijas, išryškina šiuolaikinių ugdymo(-si) turinio sampratų įvairovę. Tam, kad atskleisti mokslinio tyrimo kokybės strategiją, pateikiami keli ugdymo turinio šiuolaikiniai kokybės apibrėžimai:

**Ugdymo turinys** – tai, ką siūlo vaikas ir ką siūlome vaikui, kad jis ugdytųsi numatytas vertybes, gebėjimus, įgytų gyvenimišką patirtį.

**Ugdymosi turinys** – į vaiko kompetencijų (vertybinių nuostatų, gebėjimų, žinių ir patirties) ugdymą(-si) orientuota tematika bei problematika, vaiko veiksenos bei veikla, jo pasaulio pažinimo ir saviraiškos būdai, ugdymo(-si) medžiaga ir aplinka.

**Ugdymo turinys** – į vaiko kompetencijų (vertybinių nuostatų, gebėjimų, žinių ir patirties) ugdymą(-si) orientuoti principai, tikslai, uždaviniai, ugdymo formos bei metodai, pedagogo sąveikos su vaiku stilius, aplinkos kūrimo būdai, vaiko pasiekimų vertinimas (Neifachas S., 2008).

Bendriausia prasme, kokybės požymių visuma parodo koku laipsniu, būdais ir priemonėmis švietimo įstaiga pasiekia savo paskirčiai būdingų švietimo sistemos ugdymo tikslų, kaip geba valdyti procesus ir sąlygas tenkinant ugdytinių poreikius bei interesus (Barkauskaitė M., Bruzgelevičienė R., 2002). Kita vertus, „kuo didesnis laukiamos ir patirtos kokybės atotrūkis, tuo prasčiau vartotojas vertina kokybę“ – nurodo L. Simauskienė, (2007).

Dėl kokybės sąvokos daugiareikšmingumo, dar nėra tiksliai suformuluotos ir visuotinai priimtos švietimo kokybės ar ugdymo(-si) kokybės sampratos. Tačiau, nepaisant to, kokybės užtikrinimas, jos sekimas ir vertinimas, kokybės kultūra ir veiksniai, darantys įtaką švietimo institucijų apsisprendimui siekti kokybės dimensijų, vertinimo rodiklių ir kriterijų numatymas – svarbus visų švietimo institucijų veiksnys, nes aukštasis mokslas grindžiamas studijų kokybės užtikrinimo ir tobulinimo principu siekimu (Mykolaitienė L., 2008).

## 1.2. Ikimokyklinio ugdymo kokybės valdymo teisinis reglamentavimas

Kokybės valdymo grandžiai svarbūs Lietuvos Respublikos švietimo strateginę kryptį įprasminantys dokumentai, kurie išryškina ikimokyklinių įstaigų veiklos kryptingumą kokybiško proceso rezultato link (LR Valstybinės švietimo strategijos 2003 – 2012 metų nuostatos, 2003). „Lietuvos Respublikos Švietimo dokumentai yra teorinio empirinio pobūdžio žinių konstruktas, leidžiantis suvokti, kokiomis sąlygomis kokybė, kaip ugdymosi rezultatas, gali būti siekiama, valdoma“ (Juodaitytė A., Martišauskienė D., 2008). Pagrindinis dėmesys skiriamas vaiko gerovės kontekstams, užtikrinant jo teises, atsižvelgiant į jo interesus: tinkamos priežiūros konstravimui ir interesų atstovavimui, specialistų kompetencijoms, paslaugų tinklo plėtojimui, specialistų pagalbai vaikui ir šeimai.

Toliau darbe aptarsime švietimo dokumentus, kurie orientuoja ikimokyklinių įstaigų vadovus, pedagogus į įvairias socialines, kultūrines, vadybines Lietuvos švietimo sistemos problemas, bei lemia ikimokyklinio ugdymo(-si) proceso kryptį, jo rezultatą, atskleidžia reikalavimus ugdymui. Vienas iš pateiktų dokumentų yra specialiai skirtas kokybės vidiniam vertinimui bei įsivertinimui ir reglamentuoja šiuos procesus (Ikimokyklinio įstaigų vidaus audito metodikos, 2005).

Lietuvos Respublikos švietimo dokumentų analizės turinys susideda iš aštuonių svarbiausių švietimo dokumentų (žr. 2 lent.), trys iš jų yra bendro pobūdžio, kiti – specializuoti, skirti ikimokyklinio ugdymo grandžiai.

### 2. lent. Lietuvos Respublikos švietimą ir ikimokyklinį ugdymą reglamentuojantys dokumentai

| Bendro pobūdžio švietimo dokumentai                  |                                                           |
|------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------|
| LR švietimo įstatymas (2003)                         |                                                           |
| LR Vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymas (1996)   | LR Valstybinė švietimo strategijos nuostatos (2003)       |
| Specializuoti, skirti ikimokyklinio ugdymo grandžiai |                                                           |
| Ikimokyklinio ugdymo koncepcija (1989)               |                                                           |
| Ikimokyklinio įstaigų vidaus audito metodikos (2005) | LR Specialiojo ugdymo įstatymas (1989)                    |
| LR Neformaliojo vaikų švietimo koncepcija (2005)     | Vaiko minimalios ir vidutinės priežiūros įstatymas (2007) |

Apliepiant Lietuvos Respublikos Švietimo dokumentus, stengiamasi atskleisti, kaip juose atsispindi ikimokyklinio ugdymo kokybės valdymo prasmės kategorijos bei jų subkategorijos. Atliekant švietimo dokumentų analizę buvo remtasi A. Juodaitytės ir D. Martišauskienės (2008) atlikto „Ikimokyklinio ugdymo kokybės valdymo prasių kontekstualizavimasis Lietuvos Respublikos švietimo dokumentuose“ tyrimu.

Naujoji kokybės ugdymo paradigma atskleista tokiaame vertybiniame kontekste: kokybė – tai, kas patrauklu, kas siektina, ką galima įvertinti, ką galima pamatyti ir apie ką galima informuoti visuomenę.

Lietuvos Respublikos švietimo įstatyme (2003-06-28) nurodoma, jog už švietimo kokybę atsako švietimo teikėjas. „Pagal kompetenciją švietimo programas formuoja ir jų kokybę laiduoja valstybė, mokyklos steigėjas ir švietimo teikėjas“. Už ikimokyklinio ugdymo programų kriterijų aprašą, atsako pats teikėjas, nes ikimokyklinio ugdymo turinio sudarymas vyksta decentralizuotai.

*Lietuvos Respublikoje ikimokyklinio ugdymo koncepcijoje (1989)* ikimokyklinis ugdymas akcentuojamas kaip pirminė svarbi švietimo sistemos grandis, kuri užtikrina darnų bei sėkmingą vaiko mokymąsi ateityje. Vadinasi šių koncepcijų išmanymas bei gilus domėjimasis vaikų harmoningu vystymusi tampa neatsiejama aktyvaus pilietiškumo ir pilietinės atsakomybės būtinybe. Remdamiesi šios sampratos turinio reikšmingumu, Lietuvos ir užsienio ikimokyklinio ugdymo teoretikai (Monkevičienė O. ir kt. 2009; Neifachas S., 2008; Whitebook, Belm D., 1996 ir kt) formuluoja arba siūlo klausimus, kaip nustatyti ikimokyklinio ugdymo efektyvumą ir koku būdu fiksuoti jo kokybės rezultata.

*Ikimokyklinio ugdymo mokyklos vidaus auditas (2005)* - metodikos taikymu pagrįstas mokyklos veiklos vertinimas, iškeliantis jos tobulinimo uždavinius, reglamentuojantis ikimokyklinio ugdymo mokyklos vidaus audito modelį, mokyklos vidaus įsivertinimo organizavimo ir vykdymo procedūras, reikalavimus audito vykdymui. Metodika remiasi vientisos veiklos rodiklių sistemos taikymu. Taikydama atskirus rodiklius institucija turi galimybę įsivertinti savo įvairių veiklos sričių kokybę. Pagal tam tikrus požymius matuojami konkretūs įstaigos veiklos aspektai, nusistatomi privalumai ir trūkumai. Ši vertinimo sistema padeda priimti pagrįstus sprendimus dėl švietimo įstaigos tobulinimo krypčių ir iškelti jos tobulinimo prioritetus.

*Lietuvos Respublikos Švietimo įstatyme (2003)* išskiriamas vienas svarbiausių kokybės užtikrinimo aspektų – į vartotoją orientuoto ugdymo krypties būtinumas. Šiame įstatyme išskelti pagrindiniai vaiko prigimtiniai, socialiniai, kultūriniai, etniniai, pažinimo ugdymo poreikiai. Atliepiant dėmesį į tėvų bendradarbiavimo tikslus ir dalyvavimo procesus, nurodant informacijos tėvams turinį. \*(tačiau tyrėjų A. Juodaitytės, D. Martišauskienės (2008) nuomone, įstatyme

*pasidaro neaiški tėvų dalyvavimo, bendradarbiavimo su ugdymo institucija kokybės prasmė. Anot jų analizuojamas tik bendradarbiavimo su tėvais turinys ir nurodoma jo paskirtis).*

*Ikimokyklinio ugdymo koncepcijoje (1989) „ugdymo kokybės“ sąvoka keičiama į ugdymo efektyvumo realizavimosi strategiją. Čia apibrėžtini ikimokyklinės įstaigos efektyvių savybių visumos kontekstai, kurie akcentuoja natūralios, džiugios aplinkos, užtikrinančios vaiko globa sudarymą. Šioje ugdymosi aplinkoje turi būti saugoma ir stiprinama fizinė ir psichinė vaiko sveikata. Akcentuojami bendruomenės funkcionavimo komponentai: tėvų dalyvavimas, ryšiai su visuomene. Tėvų bendruomenė gali lankytis grupėje, dalyvauti įstaigos veikloje, spręsti iškilusias pedagogines problemas. Remiantis koncepcija darytina išvada, kad šeimos ir darželio kokybės sąveika grindžiama abipuse pagalba ir supratimu. Tačiau anot A. Juodaitytės, D. Martišauskienės – Ikimokyklinio ugdymo koncepcijoje (1989), pasigendama turinio, kuris atskleidė, kad ikimokyklinė įstaiga yra ugdymo paslaugas teikianti organizacija (2008).*

Siekiant stiprinti ikimokyklinio ugdymo modernizavimo ir atsinaujinimo sąsajas, remiantis vaiko interesais, kaip socialinėmis individo teisėmis, 2005 metais parengtas „Ikimokyklinio ugdymo programų kriterijų aprašas“ (2005), kuris radikaliai keičia požiūrį į ikimokyklinio ugdymo proceso organizavimą, o kartu įprasmina strateginių švietimo dokumentų ir tarptautinių projektų sėkmingiausias idėjų sąsajas. Šis dokumentas – tikslus žingsnis, siekiant įgyvendinti vaikų poreikius ir teises ugdymo įstaigose, atsisakoma nacionalinių programų ir pereinama prie decentralizuoto jų kūrimo ikimokyklinėse įstaigose.

Ugdymo institucijos bendruomenė, rengianti įstaigos ugdymo turinio bei jo proceso organizavimo programą, atliepiančią ikimokyklinio ugdymo decentralizacijos tendencijas turi galimybę, atsižvelgiant į vaikų poreikius, ugdymosi stilių, patirtinio mokymosi ypatumus, tėvų lūkesčius, suformuoti kokybišką ugdymo(-si) turinį bei metodus, numatyti sėkmės rodiklius, nepažeisdama vaikų, šeimų, bendruomenės, valstybės poreikius atitinkančią įstaigos ir regiono savitumą atliepiančią programą. („Metodinės rekomendacijos ikimokyklinio ugdymo programai rengti“, 2006).

*Lietuvos Respublikos Vaikų teisių pagrindų įstatyme (1996) taip pat akcentuojama, kad vaikas yra svarbiausias ugdymo kokybės dalyvis. „Vaiko socialinės teisės“ turinys, parodo, kad vaikai „turi saviraiškos teisę“, „žodžio laisvės teisę“, „teisę naudotis humanitarine informacija“, „dalyvavimą visuomenės gyvenime“ ir t.t. Įstatyme pabrėžiama, jog ugdymo kokybės proceso ir rezultato gerbūvis tampa svarbus tam tikrai suaugusių žmonių grupei (pvz. tėvams, tėvams, globėjams). Nurodoma, kad ši žmonių bendruomenė veikia kaip tam tikras neformalusis vaiko ugdymo kokybės priežiūros institutas, kuris teisiškai įsipareigoja: rūpintis ne tik vaiko formaliu ugdymu švietimo įstaigose, bet ir neformaliu (gyvenimo/augimo sąlygomis) šeimoje.*

*Vaiko minimalios ir vidutinės priežiūros įstatymas (2007) iškelia vaiko interesų ir gerovės pirmumo teisę - imantis bet kokių su vaiku susijusių veiksmų, svarbiausia – vaiko interesai.*

Vaikui turi būti sudaryta tinkama fizinė ir dvasinė apsauga, kuri užtikrintų jo gerovę, siekiant šių tikslų turi būti imamasi visų reikiamų teisinių ir administracinių priemonių. Svarbiausia, vaikui suteikti galimybę – išsakyti ir būti išklausytam <...>. Priimant bet kokius susijusius su vaiku sprendimus turi būtina atsižvelgti į vaiko amžių ir jo brandą, psichines ir fizines savybes, poreikius, socialinės aplinkos ir kitas svarbias ypatybes ir t.t.

Darytina išvada, kad šio įstatymu siekiama sukurti vaiko minimalios ir vidutinės priežiūros priemonių sistemą, kuri padėtų vaikui įveikti asmenybės neigiamas savybes, atskleisti prasmingas gyvenimo siektinas prasmes. Plačiąja prasme šios pagalbos turinys nusako kokybišką bei visapusišką socialinės pedagoginės ar kitokios egzistuojančios ar pageidaujamos pagalbos vaikams teikimą, kuri užtikrintų sėkmingą vaiko socializavimąsi ir ugdymąsi šeimoje, ugdymo institucijoje bei visuomenėje.

Kitą svarbų aspektą mini E. Galkienė (2006), kad dabartinė „Lietuvos švietimo politika, neatsilikdama nuo Europos bendrijos ir kitų demokratiškų šalių, vis labiau skatina <...> specialiojo ugdymo įgyvendinimą visose privalomąjį ir visuotinį švietimą teikiančiose mokyklose“. M. Walzeris (1991) pilietinės visuomenės sampratą aptaria kaip pasiektą skirtingų vertybių skirtumų pripažinimo ir solidarumo ugdymo link, siekiant harmoningo visuomenės narių sugyvenimo. Vadinasi svarbiausias tokios saugios visuomenės sukūrimo siekis išplėtoti švietimo sistemos prieinamumą kiekvienam asmeniui, neatsižvelgiant į jo socialinį, demografinį ar kitą tapatumą visuomenėje. *Specialiojo ugdymo įstatyme (1998)* nurodoma, kad „specialiųjų poreikių ikimokyklinio amžiaus vaikai ugdomi ikimokyklinio ugdymo įstaigų bendrosiose ir specialiosiose grupėse; negalintiems lankyti ikimokyklinio ugdymo įstaigų pagalba teikiama namuose“.

Apibendrinant content analizės aspektus, išryškinant svarbiausias ugdymo kokybės subkategorijas, siekiama atskleisti ir bendras ugdymo kokybės dimensijų siekimo galimybes visuomenėje.

*Valstybinės švietimo strategijos 2003–2012 metų nuostatose (2003)* stengiasi išryškinti nūdienos pasaulio ir Lietuvos patiriamus pokyčius, numatyti švietimo atsaką į postmodernius iššūkius, suteikiant nūdienos švietimui tam tikrų kokybės galimybių. Pirmiausiai patariama įtraukti visuomenę į švietimo problemų nagrinėjimą ir permainų planavimą, ugdyti atsakingus vieningo pasaulio piliečius, asmenybes, pajėgias kelti krašto kultūrą, rūpintis lygiomis galimybėmis, socialiniu teisingumu, kad visi jaustų valstybės pastangas padėti kiekvienam įsilieti į prasmingai ir savarankiškai savo gyvenimą tvarkančių, produktyviai kuriančių žmonių visuomenę. Taip pat siekiama didinti Lietuvos gyventojų gebėjimus prisitaikyti sparčios kaitos sąlygomis, mokėti įvertinti savo galimybes ir surasti savo nišą atviroje konkurencingoje rinkoje, sudaryti sąlygas mokytis visą gyvenimą, puoselėti savo bendrąją kompetenciją, kad gebėtų

atsirinkti vertingiausią informaciją racionaliais būdais ir naudojantis pasauliniais žinių ištekliais bei naujausiomis technologijomis. Vadinasi šių subkategorijų turinio siektinas tikslas, kaip ir anksčiau buvo minėta, keliamas nuo pirmos švietimo grandies – ikimokyklinio ugdymo.

Darytina išvada, kad kokybės dimensijų funkcionavimo diagnostinių kriterijų išryškėjimas ir jų apibūdinimas reglamentinės dokumentalistikos sistemoje, akcentuojant ikimokyklinį ugdymą tiek teorine, tiek ir empirine prasmėmis, yra sudėtinga: stokojama ikimokyklinio ugdymo kokybės prasmių analizei reikalingų instrumentų (indikatorių), bei jos rezultatų aiškinimo pavyzdžių. Kita vertus, apart Ikimokyklinio ugdymo mokyklų vidaus audito metodikos (2005), ikimokyklinio ugdymo kokybės savitumui atskleisti Lietuvoje nėra parengta konkrečių dokumentų. Tačiau postmodernius ugdymo kokybės instrumentų kategorijas galima atrasti tarptautiniuose projektuose, kurie skatina įvairias siektinas kokybės dimensijų naujoves: „Sveikas darželis” – pabrėžiantis sisteminės įstaigos kaitos svarbą vaiko saugumui ir sveikatai, „Egmonta projektų metodas” – skatinantis projektinį ugdymo kokybės siekimo kelią, „Gera pradžia” – pabrėžianti į vaiko poreikius orientuoto ugdymo ir šeimos įtraukimo į ugdymo procesą svarbą, „Zipio draugai” – pateikianti vaiko kasdinių sunkumų įveikimo strategijas ir būdus (iš Monkevičienės O., 2008 analizės).

### 1.3. Ikimokyklinio ugdymo paslaugų kokybės vertinimo dimensijos

Remiantis anksčiau aptartais dimensijų apibrėžimais ir kokybės samprata, pagrįsta atitikimo reikalavimams bei vartotojų poreikiams koncepcijomis, ugdymo kokybės dimensijas galima suprasti kaip švietimo institucijos veiklos sritis, atitinkančias suformuluotus reikalavimus ir lemiančias besimokančio asmens ugdymą, saviugdą, ir jo įgyjamą kompetenciją. Siekiant šių kokybės dimensijų, svarbiu veiksniu tampa nuoseklus jų vertinimo organizavimas. Sisteminis švietimo įstaigos, kaip organizacijos, įsivertinimas yra nauja, sudėtinga, iki šiol nepakankamai savo potencialų savitumą atskleidusi švietimo tobulinimo veikla. Tačiau, B. Bitino (2002) teigimu, ugdymo kokybės laidavimas neįmanomas be nuolatinio vertinimo ir įsivertinimo.

„Ugdymo kokybės dimensijos įvairiuose švietimo institucijose gali būti skirtingos, tačiau įmanoma įvardyti universalias veiklos sritis, kurios daugiau ar mažiau būtų svarbios daugeliui institucijų“ – teigia K. Pukelis ir kt., 2008.

Vadinasi, kalbant apie ugdymo kokybės užtikrinimą ikimokyklinio ugdymo pakopoje svarbu susitarti dėl vertinimo sampratos ir ieškoti efektyviausių būdų vertinimo strategijoms suformuoti. D. Hopkins (1999) ir A. Hargreaves (1998) siūlo tokį vertinimo ciklą: auditas (*privalumų ir trūkumų nustatymas*), planavimas (*tikslų ir priemonių parinkimas, išteklių, atsakomybės pasiskirstymas, sėkmės kriterijų nustatymas*), vykdymas (*į tikslus orientuota veikla*), vertinimas (*veiklos sėkmės matavimas*).

Tačiau būtina atsižvelgti ir į tai, kad pastaruoju metu vykstant sparčiai technologijų ir mokslo plėtrai, informacijos gausa, žinių reliatyvumas, globalizacija spartina pasaulio kaitą, o kintant pasauliui keičiasi ir ugdymo paradigmos, ugdymo teorijos, švietimo sistemos vertinimo reikalavimai. „Kiekviena visuomenė susiduria su tam tikromis problemomis, kurių sprendimu turėtų rūpintis valstybė, tačiau labai dažnai jai pavaldus mechanizmas yra pernelyg sudėtingas ir nelankstus“ – teigia R. Čiupaila (2006). „Daugeliu atvejų norint kuo efektyviau išspręsti problemą, sukurti naują bei geresnę paslaugų teikimo tinklą, tenka pasikliauti žmoniu, kurie neabejingi šiai problemai, energija ir pagalba“ – teigiama Privačių asmenų įtraukimo į viešųjų paslaugų teikimą savivaldybėse galimybių analizėje (2007). Ten pat nurodoma, kad viena iš galimybių spręsti amžiną dilemą – yra sprendimas dalį savivaldybių *viešųjų pareigų perduoti vykdyti privatiems asmenims* (2007). Svarbu pažymėti ir tai, kad Lietuva nepasižymi tokiais giliomis privačių procesų organizavimo tradicijomis. Tačiau remiantis Europos Sąjungos valstybių patirtimi, darytina išvada, kad dalį viešųjų paslaugų perdavimas į privataus sektoriaus rankas yra naudingas, ir šis postūmis verčia keisti įsigalėjusią praktiką Lietuvoje (Privačių asmenų įtraukimo į viešųjų paslaugų teikimą savivaldybėse galimybių analizė, 2007). Pasak K. Pukelio (2008), mokslo internacionalizavimas tampa vis svarbesniu strateginiu klausimu ir dėl jo nacionalinėms mokslo sistemoms ir jų kokybei keliama nauji reikalavimai. S. Neifacho (2003)

teigimu, svarbiausių šiuolaikinės ikimokyklinės įstaigos raidos idėjų paieška tęsiasi iki šiol, tačiau vis didesnis ugdymo specialistų ir vadybininkų skaičius ugdymo kokybę priima kaip pagrindinę ir dominuojančią sėkmingos veiklos idėją.

Remiantis S. Maželio bei R. Rimkienės (2010) nuomone, darytina išvada, kad steigiant nevalstybinę ikimokyklinio ugdymo įstaigą, steigėjui būtina įvertinti aplinkybes, kurios gali įtakoti planuojamos veiklos sėkmę, bei numatyti veiklos rizikas ir jų valdymo būdus.

Sėkmingą šių įstaigų realizavimąsi bei efektyvų ugdymo paslaugų organizavimą įtakoja įvairūs visuomenės išoriniai ir vidiniai veiksniai. Įvairioje pasaulinėje ir Lietuvos mokslineje literatūroje, dokumentuose pateikiami labai įvairūs veiksniai, kurie įtakoja ikimokyklinio ugdymo turinio kokybinį procesą. Pastebėtina, kad autoriai, specialistai, savo srities žinovai akcentuoja panašius veiksnius, kurie jų nuomonę labiausiai įtakoja privačios švietimo organizacijos sėkmingą egzistavimą bei steigimąsi. „Visuomenę nuolat veikia ekonominiai, socialiniai, kiti - pozityvūs ir negatyvūs - veiksniai. Švietimas turi reaguoti į visus juos ir savo įtakos srityje turi kurti tokias sąlygas, kurios padėtų žmogui, visuomenei ir valstybei jaustis saugiai“ – teigiama Lietuvos Respublikos Švietimo įstatymo naujosios redakcijos koncepcijoje (2001). „Metodinėse rekomendacijose ikimokyklinio ugdymo programai rengti“ (2006) ir Lietuvos Respublikos Švietimo įstatymo naujosios redakcijos koncepcijoje (2001) apibrėžtos svarbiausi nūdienos švietimą veikiantys iššūkiai ir veiksniai, kaip antai: vykstantys globalizacijos ir demokratijos plėtros procesai, plintantys įvairiausios informacijos srautai, laisvė rinktis, iniciatyvų, galimybių veikti rėmimas, informacinių technologijų plėtra, stojimas į ES. Vadinasi visuomenės vertybių ir vertybinių nuostatų kaita įpareigoja švietimo bendruomenę labai atidžiai derinti ugdymo tikslus su vaikų, šeimų, bendruomenės ir valstybės poreikiais.

Darytina išvada, kad ikimokyklinė ugdymo įstaiga, būdama kaip verslo organizacija, siekdama pritraukti klientus, privalės puikiai organizuoti savo veiklą, remtis novatoriškomis, šiuolaikinėmis idėjomis, turės susidurti su verslo pasaulio realybe ir išmokti išgyventi konkurencinėje kovoje, t.y. rinkoje. „Pati turės padengti savo veiklos kaštus, todėl ir jos paslaugų kaina atitinkamai turės būti aukštesnė“ – rašo A. Šiaudinis (2011). Teigtina, kad paslaugų kainą lemia sėkmingo ugdymo proceso organizavimo kokybė.

V. Gražienė moksliniame darbe „Metodinės rekomendacijos nevalstybiniams ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo programų teikėjams“ (2009) išryškina pagrindinius sėkmingą ugdymą lemiančius veiksnius:

1. Nevalstybinių ikimokyklinio ugdymo programų teikėjams būtina *numatyti tikslus, uždavinius, turinį ir metodus*, užtikrinančius konkrečios grupės *vaikų poreikių tenkinimą*;
2. Rengiant programą, būtina *žinoti tėvų nuostatas, lūkesčius ir poreikius*;

3. Kuriamos ugdymo programos turinį *lemia konkrečios įstaigos tipas, ugdymo organizavimo modelis* (kiek valandų per dieną, kiek dienų per savaitę bus vykdomas ugdomasis procesas) *bei kitos sąlygos*;
4. Natūralu ir pozityvu, jei nevalstybinių ikimokyklinio, priešmokyklinio ugdymo programų teikėjai, formuodami ugdymo turinį, siekia *išryškinti regiono savitumus ir įstaigos aplinkos teikiamas galimybes* (arba subalansuoti esamus aplinkos trūkumus);
5. *Strateginių švietimo dokumentų* (konceptijų, programų, nutarimų ir kt.) išmanymas;
6. *Pedagogų kompetencija ir kūrybiškumas*;
7. *Bendradarbiavimas* su kitais valstybinių ir nevalstybinių ikimokyklinio, priešmokyklinio ugdymo programų teikėjais.

Remiantis ankščiau išvardintų elementų turiniu, siektina giliau ideologizuoti bendras jų sampratas, moksliniame kontekste.

Toliau skyriuje pristatomi bei atskleidžiami ikimokyklinio ugdymo proceso kokybės požymiai, kuriuos išskiria žymiausi Lietuvos ir pasaulio mokslininkai, tyrinėjantys vaiko institucinio ugdymo ypatumus.

***Ikimokyklinio ugdymo kokybė - siektinas tikslas.*** Pasak V. Targamadzės (1999), nei švietimo institucija, nei jokia kita organizacija negali efektyviai dirbti, jei ji neturi nusistačiusi siekinių. „Norint kokybiškai organizuoti ikimokyklinio ugdymo procesą, reikia labai tiksliai apibrėžti ugdomuosius tikslus, kadangi svarbiausias efektyvumo akcentas – tikslo pasiekimo laipsnis“ – teigia D. Martišauskienė (2008). A. Allan, D. Norkūnienė (2008) pateikia tokią sampratą – „Ugdymo turinio kokybė kaip atitiktis tikslui“. Vadinasi, ugdymo turinys bus kokybiškas, kai iškeltų ugdymo tikslų sieks visi ugdymo turinio struktūriniai elementai: ugdymo filosofijos matmenys, ugdymo tikslai ir uždaviniai, mokymo turinys; pedagoginės veiklos formos ir būdai; ugdymo pasiekimų vertinimo metodikos, bendruomeninis savitumas, t.y. kai ugdymo turinys bus integralus nuo numatytų tikslų iki ugdymo(-si) pasiekimų vertinimo vienoje ugdymo teritorijoje.

Darytina išvada, kad ikimokyklinės įstaigos siektinas tikslas yra ugdyti, lavinti vaiką, tai jos veiklos kokybinį efektyvumą reikėtų vertinti remiantis ne tik intelektualiais, bet ir socialiniais, moraliniais, etniniais, kultūriniais, fiziniais ir kitais kriterijais. Apibendrinant mokslininkų samprotavimą teigtina – ikimokyklinio ugdymo tikslų bei turinio kokybę garantuoja jų konstravimas ir nacionaliniame, regioniniame ir ugdymo įstaigų lygmenyse.

***Ugdymo(-si) proceso kokybę laiduoja šeimos ir ikimokyklinio ugdymo įstaigos teikėjų bendradarbiavimas.*** „Ikimokyklinis ugdymas yra efektyvus tik tada, kai įtakojamas ne tik vaikas, bet ir visa šeima“ (Bronfenbrenner'io požiūrį cituoja Kučinskaitė R., 2000). Vadinasi, privačių švietimo institucijų, siekiančių teikti ikimokyklinį ugdymą veiklos sėkmė ypatingai priklauso

nuo abipusio sutarimo ir pasitikėjimo, bendravimo ir bendradarbiavimo su šią įstaigą pasirinkusiomis šeimomis. Tėvų bendruomenė įvardijama ne tik kaip ikimokyklinio ugdymo paslaugų vartotojai bet ir visuomenės nariai, todėl jų teikiami siūlymai ir sprendimai dėl įstaigos tobulinimo ir valdymo yra itin reikšmingi kokybės modeliavimo procese (Martišauskienė D., 2010). Pasak S. Neifacho ir I. Kugnytės-Arlauskienės (2010), bendro dalyvavimo pozicijų stiprinimas, taip pat padeda sėkmingai spęsti tėvų ir pedagogų pažiūrų suderinamumo problemas, susidaro prielaidos išvengti abipusių konfliktų \* („Kadangi kiekvienos šeimos socialinis, ekonominis statusas ir kultūra yra skirtingi, svarbu laikytis konfidencialumo principo, neviešinti šeimai nepageidaujamos informacijos bei vertinti vaikų į ugdymo įstaigas iš namų ir bendruomenės aplinkos atsineštą patirtį“ - V. Gražienės teigimu, 2010).

Mokslinėje literatūroje ir strateginėje dokumentikoje dažniausiai nurodoma, kad svarbiausias ikimokyklinės ugdymo įstaigos strateginis tikslas - laiku reaguoti į vaiko ir jo tėvų poreikius bei lūkesčius, atsižvelgti į šeimos ugdymo tradicijų įvairovę, pedagoginę kultūrą.

„Prancūzijoje, Vokietijoje vaikų darželiuose jau „išmokta“ reaguoti į šeimų kultūrų įvairovę, analizuoti jas ir išskirti pačias stipriausias jų ypatybes“ – nurodo A. Juodaitytė (1999). Ikimokyklinio ugdymo institucijos yra tėvų informavimo ir konsultavimo svarbus objektas. Dabartinėje jų ugdymo sistemoje išskiriamos dvi sąveikos rūšys su šeima: *sąveika „greta“* ir *sąveika „kartu“*. Pirmosios sąveikos esmė – ikimokyklinio ugdymo įstaiga yra tik lygiagreti šeimai institucija, todėl, kad svarbesnius vaiko ugdymo klausimus institucija sprendžia savarankiškai. Sąveika „kartu“ – ikimokyklinio ugdymo įstaiga tampa profiline institucija, tenkinančia svarbiausius tėvų poreikius ugdant vaikus, o bendradarbiavimas su tėvais tampa pagrindine darželio veiklos tobulinimo strategija. Čia išryškėja difuzinės sąveikos esmė, kai susilieja pedagogų ir šeimos pastangos, tokių būdų ikimokyklinio ugdymo institucija greičiau pasiekia gerų vaikų ugdymo rezultatų (Juodaitytė A., 1999).

Vadinasi, veiksmingas vaikų darželio bendradarbiavimas su ugdytinių tėvais būtinas įgyvendinant įstaigos sėkmingą veiklos strategiją, siekiant kokybinio rezultato ugdymo(-si) procese. Kiekviena konkreti ugdymo institucija turi socialinį, kultūrinį, kalbinį, pedagoginį savitumą, savo tradicijas, santykių ir pažiūrų individualų kontekstą. Todėl svarbu išsiaiškinti, kokias bendradarbiavimo formas su tėvais dažniausiai toleruoja vaikų darželių auklėtojos ir kartu sužinoti tėvų nuomonę bendradarbiavimo su ikimokyklinio ugdymo institucija privalumus ir trūkumus.

***Vaikų ugdymo(-si) kokybę taip pat lemia įstaigos pedagogų bei kitų darbuotojų ir išorės partnerių komandinis darbas – tarptautinis bendradarbiavimas.*** Lietuvos, kaip Europos Sąjungos narės, švietimo kaita šiandien privalo nuosekliai remtis Europos švietimo plėtotės orientyrais, ir bendromis Europos vertybėmis. Lietuvos ir užsienio valstybių bendradarbiavimo sąsajos didina galimybę perprasti parengtų programų bei veiklos planų esmę, kritiškiau priimti įvairias idėjas, prognozuoti vaiko ugdymo(-si) rezultatus (Lepaitė D., Buinevičiūtė A. 2003).

Todėl siektina tarpininkauti, aptarti pasiektus pasiekimus ir iškilusias problemas, organizuoti, dalyvauti bendruose projektuose, būti imliems socialiniams iššūkiams (Gražienė V., 2010). Sėkmingo rezultato tenkinimo turi būti siekiama bendradarbiaujant su įvairiomis tarnybomis, organizacijomis, rėmėjais bei kitais socialiniais partneriais (Early Childhood Standards of Quality for Prekindergarten, 2005).

***Pedagoginis pašaukimas ir pedagoginės veiklos tikslingas kuravimas įgalina siektinos kokybės hierarchiją.*** S. Maželis, R. Rimkienė (2009) išskiria pedagoginio darbo pašaukimą. Ikimokyklinį ugdymą teikti siekiančioje įstaigoje turėtų dirbti kvalifikuoti ir turintys pašaukimą šiam darbui pedagogai. Profesinis pašaukimas turėtų būti kokybiškos bei sėkmingos veiklos pagrindas. Jų teigimu – „formuojant ikimokyklinės įstaigos personalą, dera galvoti apie žmones, kurie yra motyvuoti dirbti tokį darbą ir yra emociškai tam nusiteikę, suvokia tokio darbo prasmę bei turi teigiamas profesines nuostatas, siekia nuolatinio tobulėjimo, savo darbe vadovaujasi besimokančios organizacijos koncepcijos nuostatomis bei kompetencijomis“.

Mokslininkų draugija (Allan A., Norkūnienė D., 2008) taip pat pabrėžia, kad nuo mokytojų požiūrio, nuo to, ką jie laiko geru ugdymu, kokybišku ugdymo turiniu, geru mokymu, priklauso, kas ir kaip bus mokoma bei vertinama, kokio socialinio klimato sąlygomis mokoma, ar įgyvendinat ugdymo turinį bus pasiekta ugdymo(-si) tikslų.

*\* („Žmonės, išgirde apie kokias nors naujoves, labai smarkiai pradeda ginti nusistovėjusią ir įprastą darbų eigą, ir visiškai nesigilina į siūlomų naujovių stipriąsias ir silpnąsias ypatybes. Labai daug energijos išeikvojama aiškinti savo neveiklumui ir visiškai nepamąstoma apie, tai, kad, skyrus šiek tiek laiko ir energijos naujos iniciatyvos pabandymui, būtų galima iš tikrųjų gauti labai svarių argumentų už ir prieš iniciatyvą, o tai leistų vėliau suformuoti labiau argumentuotą nuostatą“ – teigia A. Juozaitis (1996), remdamasis Fullano (1991) pasisakymais).*

Šiuolaikinėje edukologijoje pabrėžtinai teigiama, kad naujųjų XX a. pabaigos ugdymo metodų pagrindinis bruožas tampa – „pedagogo ir vaiko sąveika“ (Vaiko asmenybės ugdymas ikimokyklinėje įstaigoje, 1997). Vadinasi pedagogo kokybinį darbą parodo, jo mokėjimas vadovautis mokslinių tyrimų pagrindu suformuluotais auklėjimo principais bei šiuolaikinė postmoderniaja filosofijos paradigma: humaniškumas turi sąlygoti visą auklėjimo procesą, siekiant demokratinės vaiko ir ugdytojo sąveikos. O tai reiškia, kad atsiranda nauji ikimokyklinio pedagogo ugdymo kokybės vaidmenų, kurie atitinka ugdymosi, o ne mokymo paradigmas. Pedagogo atliekami vaidmenys ugdymo institucijoje išsišakoja į tokias klasifikacijas: *pedagogas yra aplinkos kūrėjas, stebėtojas, skatintojas, vaiko partneris, draugas, informacijos šaltinis, kuris nuolat reflektuoja ugdymą ir sąveika su vaikais.*

Pageidautina išskirti bei tuo pačiu pabrėžti, kad ugdymo proceso kokybės efektyvumui lemiamu faktoriumi taip pat tampa *bendras vaikų skaičius grupėje arba vienam suaugusiam, t.y. auklėtojų, tenkantis vaikų skaičius.* Kuo šis santykis mažesnis, tuo geresnė ugdymo(-si) kokybė. Tačiau ugdymo proceso realybėje pastebėtinas visai kitoks šios situacijos vaizdas. Moksliniai tyrimai rodo, kad ikimokyklinio ugdymo grupės yra perpildytos, jas lanko po 20-25 ir daugiau vaikų. Toks pedagoginio darbo krūvis negali garantuoti geros ugdymo(-si) kokybės, pedagogas

nepajėgus maksimaliai susikonscentruoti, tenkinti kiekvieno vaiko poreikių (O. Monkevičienė ir kt., 2009). Vadinasi, remiant privačių įstaigų steigimąsi, situacija galėtų ženkliai pasikeisti, nes sumažėjus vaikų skaičiui grupėje, pedagogas kiekvienam vaikui galėtų skirti daugiau laiko individualizuodamas ir diferencijuodamas ugdymą pagal vaiko poreikius ir patirtį.

***Strateginių švietimo dokumentų (konceptijų, programų, nutarimų ir kt.) išmanymas*** ikimokyklinio ugdymo pedagogams, teikėjams padės tinkamai vertinti ugdymo turinio prioritetus, siekius, veiksnius, filosofijos kaitą, išryškinti kokybės kriterijus bei numatyti ugdymo galimybes ugdymo kokybei gerinti. V. Gražienė (2009) nevalstybinių ikimokyklinio, priešmokyklinio ugdymo programų teikėjams formuojant ugdymo turinį, rekomenduoja susipažinti su tokiais švietimo strateginiais dokumentais: „*Jungtinių tautų vaiko teisių konvencija*“ (1995), „*Gabių vaikų ir jaunuolių ugdymo strategija*“ (2005), „*Netradicinio ugdymo koncepcija*“ (2010), „*Ikimokyklinio ugdymo mokyklos vidaus audito metodika*“ (2005) ir kt. Apibendrinant svarbu pabrėžti bei suvokti, kad ypač vaikų ugdymas(-is) nėra tik tarpasmeninė sąveika, tik atskiro individo suformuota, suplanuota sistema. Ji remiasi įvairialypių švietimo kontekstų prasmių išmanymu.

Norint pasiekti anksčiau aptartų ugdymo kokybės subkategorijų tikslus, remiantis koncepcijų, programų, nutarimų išmanymu, būtina atsižvelgti ir į sąlygas, kuriomis bus pasiektas vienoks ar kitoks kokybės matas.

***Svarbu atsižvelgti į regiono savitumą bei į įstaigos vidinės ir išorinės aplinkos teikiamas galimybes.*** Vaiko dvasinė, fizinė gerovė priklauso nuo aplinkos erdvės, kurioje jis ugdosi.

Čia kokybės konstruktas traktuojamas kaip sveikatingumo kriterijų ir saugaus ugdymo proceso organizavimo, kaip kokybiško vaiko fizinio ir dvasinio vystymosi pagrindo užtikrinimas. Sukurta ugdymo erdvės įgyvendinimo kriterijų ir rodiklių sistema leis pedagogui susidaryti objektyvų vaizdą apie auklėjamąjį ugdomąjį procesą ikimokyklinėje ugdymo įstaigoje, o taip pat nuo jos priklausys konkrečios suplanuotų tikslų ir uždavinių pasiekimo formos ir metodai.

Ypač verta atkreipti dėmesį į mechanizmus, kurie leidžia užtikrinti tiek grupių, tiek atskirų auklėtinių auklėjamojo proceso organizavimo ir ugdymo turinio tęstinumą.

Ugdymo proceso organizavimui esminę reikšmę turi ***ugdomosios aplinkos funkcionalumas***, kuriame „vyksta nuolatinis, įvairiapusis vaiko ugdymo ir saviugdų procesas“ – rašo S. Neifachas (2007). R. Burškaitienės teigimu „ugdomoji aplinka neturėtų būti unifikuota, standartizuota, per daug struktūruota“, remiantis nacionalinio bei tarptautinio lygmens dokumentais, „*ikimokyklinio ugdymo įstaigos aplinka turi būti artima namų aplinkai, tam, kad būtų visapusiškai užtikrinami prigimtiniai vaiko poreikiai, interesai* <...>“ (2011). Vadinasi

„ugdymo aplinka, kurioje bus ugdomi vaikai, turi būti maksimaliai saugi, švari, jauki, estetiška, skatinanti vaikus veikti, kurti“ – teigia S. Maželis, R. Rimkienė (2009/2010).

*\*(Reikalavimus ugdymo aplinkai reglamentuoja Lietuvos respublikos sveikatos apsaugos ministro 2008 m. balandžio 30 d. įsakymu Nr. V-366 patvirtinta Lietuvos higienos norma HN 75:2008 „Ikimokyklinio ugdymo mokykla: bendrieji sveikatos saugos reikalavimai“).*

Darytina išvada, kad, pozityvus aplinkos funkcionalumas – vienas iš kokybiško ugdymo(-si) kriterijų, leidžiančių vaikui realizuoti prigimtines galias ar žadinti savikūros jausmą, aktyviai veikti ar reflektuoti, jaustis saugiu ir laukiamu, būti visapusiškai pripažintu.

Kita svarbi kokybės dimensijų užtikrinimo sistema – *ugdymo programų turinio strateginės veiklos kryptis*. Dabartiniame amžiuje „ugdymo turinys suprantamas ne kaip reglamentuota programa, o kaip kompleksiškas procesas, kur akcentuojama turima vaiko patirtis ir sąsajos su aktualiais sociokultūriniais jo gyvenamosios aplinkos poreikiais, kuris užtikrina ugdymo kokybę ir sudaro kuo palankesnes sąlygas kiekvienam vaikui įgyti ir plėtoti asmenines kompetencijas“ – rašo S. Neifachas (2008).

Pabrėžtina, kad pirmiausiai įgyvendinant jas ikimokyklinio ugdymo įstaigų veikloje būtina:

1. *Koreguoti pedagogo požiūrį į vaiką, skatinti jų tarpusavio santykių pokyčius;*
2. *Sukurti vaikų prigimtį atitinkančias ir jų fizinių bei dvasinių galių vystymąsi stimuliuojančias ugdymo sąlygas* (Vaiko asmenybės ugdymas ikimokyklinėje įstaigoje, 1997)

Švietimo ir mokslo ministerijos švietimo plėtotės centras (2003) teigia, kad ikimokyklinis, priešmokyklinis, pradinis ir pagrindinis vaiko ugdymas yra vienas iš svarbiausių šiuolaikinės švietimo politikos prioritetų, laiduojant mokymosi visą gyvenimą strategiją. Pabrėžia, kad sėkmingai įveiktas šis bendrojo ugdymo etapas sudaro stiprų pagrindą tolesniam asmens mokymuisi, būsima akademinei, darbinei karjerai (Bendrosios programos ir išsilavinimo standartai // Priešmokyklinis, pradinis ir pagrindinis ugdymas, 2003). Koks turi būti ugdymo turinys ir kaip reglamentuoti ugdymo(-si) veiklą – į šiuos klausimus atsakymo ieško pedagogai, Bendrųjų programų bei išsilavinimo standartų rengėjai, vadovėlių autoriai ir kt. Tačiau ugdymo programos dažnai keičiasi ir tokiai kaitai įtakos turi daugybė veiksnių.

Svarbiu tėvų apsisprendimo dėl ikimokyklinio ugdymo įstaigos pasirinkimo vaikui svarbiu faktoriumi tampa ugdymo programa, pagal kurią dirbama darželyje. N. J. Čestnova nurodo, kad dažniausiai renkasi pasiturintis tėvai, kurie turi galimybę sumokėti už kokybiškas ikimokyklinio ugdymo paslaugas. Tokie tėvai yra patys suinteresuoti bei motyvuoti ieškoti įstaigų, kuriose ugdymas organizuojamas pagal rimtas ugdymo programas (Čestnova N. J., 2004). Teigtina, kad ugdymo programa yra viena iš svarbių ikimokyklinės įstaigos pasirinkimo faktorių, kuri gali lemti įstaigos populiarumo arba nepopuliarumo konkurenciją.

Kita vertus, esant dabartinei ugdymo programų įvairovei, kai kuriems tėvams gali būti sunku pagal ugdymo programą pasirinkti įstaigą, bet pagal tam tikrą įstaigos kokybės savitumą,

jos ugdymo prioritetus tėvai galės numatyti, ar pasirinkta įstaiga galės patenkinti tėvų, vaikų bendrus poreikius bei lūkesčius.

1993 m. buvo parengtos dvi alternatyvios valstybinės ikimokyklinio ugdymo programos – „Vaikų darželio programa „Vėrinėlis“, „Ikimokyklinio ugdymo gairės“ bei „Programa pedagogams ir tėvams“. L. Šamatavienė teigia, kad „ilgą laiką jos tenkino ikimokyklinio ugdymo bendruomenių poreikius“. Tačiau reaguodami į nūdienos „pokyčius, gyvenimo aktualijas ir ieškodami, kaip savo bendruomenės vaikams sudaryti palankesnes sąlygas įgyti ir plėtoti asmenines kompetencijas, siekiant užtikrinti ugdymo kokybę, kūrybiškesni darželiai ar atskiri autoriai ėmėsi rengti ugdymo programas, kurios vienaip ar kitaip papildė ankstesnes, valstybines“ – rašo L. Šamatavienė (šaltinis: [www.auksinisgaidelis.lt/out\\_data/straipsnis\\_svetainen\\_1\\_3.doc](http://www.auksinisgaidelis.lt/out_data/straipsnis_svetainen_1_3.doc)).

Šiandien Lietuvoje pastebima labai didelė ugdymo krypčių ir metodinių sistemų pasirinkčių įvairovė:

- **Kūrybinio kompleksinio ugdymo programa „Vėrinėlis“;**
- **Tarptautinė vaikų socialinių įgūdžių ugdymo programa "Zipio draugai";**
- **„Valdorfo„ (R. Štainerio) pedagogikos programa;**
- **„M. Montessori“ metodika ir jos ugdymo programa;**
- **„Gera pradžia“ – tarptautinis vaikų ugdymo projektas;**
- **Individualių programų pasirinkimo krypčių įvairovė ir t.t..**

Pasak S. Neifacho (2008), „skirtingos programų kryptys susiklostė pabandžius atsakyti, kas ugdymo programoje turi būti svarbiausia: *ko* ir *kiek* (orientuojamasi į ugdymo turinį, tikslus ir uždavinius – ugdytinas vertybines nuostatas, veiklos įgūdžius ir elgesio įpročius, žinias ir kompetencijas), ar *kaip* (pabrėžiamas ugdymo būdas, iš dalies aptariant ir ugdymo turinį), ar *kokioje aplinkoje* (daugiausia dėmesio kreipiama į aplinkos sutvarkymą ir joje esančias priemones, laikantis nuostatos, kad gerai suorganizuota aplinka savaime tinkamai ugdo ikimokyklinuką).

Nūdienos kuriamos programos nėra griežtai reglamentuojamos, todėl akcentuojamas jų ugdymo funkcijų kokybės užtikrinimas, tame tarpe ir netradiciniams ugdymo programoms, metodams.

*Programoje „Vėrinėlis“* buvo sujungtas turinys „ko ir kiek siekti iš ikimokyklinio amžiaus vaiko“, numatant įgyvendinimo didaktines kryptis: „Kaip to geriausia siekti?“, „Kokiu keliu vaikai efektyviausiai perima, patiria, sužino, išreiškia, kuria?“, „Kokia aplinka tinkamiausia daugeliui ir kiekvienam vaikui?“, „Kokios priemonės padeda vaikui augti?“ – išsamiai pateikia O. Mockevičienė, 1995.

Šios programos savitumas - teminis planavimas (vaikai ugdomi pedagogų, pačių vaikų ir tėvų pasirinktomis temomis), aplinkos erdvės skirstomos į atskiras veiklos zonas ar kitaip

vardinamuosius kampelius (gamtos, pasaulio pažinimo, dailės, kalbos ir komunikacijos ir t.t.). Veiklos kampeliai yra aprūpinti kiekvienai veiklai reikalingomis ugdymo priemonėmis. Palaikomas vaikų savarankiškumas, suteikiama pasirinkimo laisvė: patys pasirenka, ką nori veikti - piešti, lipdyti ar karpyti, žaisti ar kurti pasakas, siūti ir pan.

Modeliuojant ugdymo turinį remiamasi progresyvizmo nuostata: *ugdantis svarbi individuali patirtis; orientacija į praktinę veiklą kaip natūralų mokymosi kelią; humanistinė nuostata sudaryti sąlygas vaikui ugdytis laisvai, natūraliai, pagal savo prigimtį* (Monkevičienė O., 2008). Pageidautina dar kartą išskirti bei prie to pabrėžti, kad nūdienos programos turinys skatina pedagogą į ugdymą žvelgti iš vaiko pozicijos, vaikas tampa ugdymo(-si) subjektu, skatinamas jo savarankiškumas, aktyvumas, kūrybiškumas, sudarant sąlygas jo aktyviai veiklai.

*M. Montessori pedagoginė sistema* itin daug dėmesio skiria individualiai vaiko veiklai. Tokios veiklos pagrindą sudaro specialiai paruošta ugdomoji aplinka: kurioje pagal atitinkamą vaiko amžiaus tarpsnį parinkti ugdymosi reikmenys, sudarantys galimybę įgyvendinti individualius sociokultūrinius - edukacinius bręstančios asmenybės interesus. Pagrindinis tikslas – remiantis M. Montessori pedagogine sistema išugdyti laisvą, savarankišką žmogų, suvokiantį mokymosi reikšmę, gebantį rinktis prasmingus gyvenimo ir veiklos tikslus, pajėgų integruotis į visuomenę ir ją tobulinti, pasirengusį nuolatos mokytis, ugdyti savo gebėjimus (Montessori pedagogikos Lietuvoje samprata, 2004).

*Valdorfo pedagogika* - tyrinėjant šią pedagogiką dažniausiai sutinkami tokie teiginiai - tai „vaikystės pedagogika gerbianti ir ginanti vaiką“, „mokytojų ir tėvų saviugdos pedagogika, teigianti, kad kitą gali matyti tokį, kokį esi suvokęs save“, tai „meilės pedagogika, mylinti vaiką tokį, koks jis yra, nes jis dieviškas tvarinys“ (prieiga per internetą: <<http://www.valdorfocentras.lt/vpedagogika.php>>;

[www.ipc.lt/liet/old/doc/Valdorfas.ppt](http://www.ipc.lt/liet/old/doc/Valdorfas.ppt); <[denver.infolex.lt/anyksciai/Default.aspx?id=3&DocId=1765...](http://denver.infolex.lt/anyksciai/Default.aspx?id=3&DocId=1765...)>).

Ši pedagogika stengiasi išsaugoti ir puoselėti vaiko tokius sugebėjimus kaip pasitikėjimas savimi ir aplinkiniais, iniciatyvumą, kūrybingumą, nuoširdų norą pažinti ir prasmingai elgtis. Paisoma vaiko vidinių paskatų, motyvų, leidžiama vystytis savo tempu ir ritmu, neskubinant jo kuo greičiau užaugti, jam sudaromos sąlygos džiaugtis vaikyste. Ypač vertinama vaiko vaizduotė, individualus, kūrybiškas mąstymas (Šteineris R., 1998). Ikimokyklinės įstaigos aplinka yra artima namų aplinkai, pritaikyta puoselėti asmeninį ir socialinį vystymąsi: dominuoja natūralios gamtinės medžiagos, spalvos, paprasti, neišbaigti, skatinantys, aktyvinantys vaizduotę žaislai, tuo tarpu pedagogas tik padeda atskleisti vaikui savo kompetencijas.

Tarptautinėje programoje „*Zipio draugai*“ aiškinama sunkumų įveikimo sąvoka ir jų įveikimo įgūdžių svarba siekiant geros vaiko savijautos. Programoje pateikiami svarbūs būdai ir metodai bei konkrečios praktinės užduotys, padedančios pedagogams ugdyti kasdieniniam vaiko gyvenimui ir bendravimui būtinus socialinius ir sunkumų įveikimo gebėjimus. Dirbant pagal šią programą „vaikai ne tik mokomi patys susivokti savo jausmuose bei juos išsakyti, bet ir ieškoti

išeičių bei paramos, padėti kitiems, prisiimti atsakomybę už savo elgesį, įdėmiai išklausti, susidraugauti ir išsaugoti draugystę, kreiptis pagalbos ir padėti aplinkiniams, įveikti vienišumą, atstūmimą ar priekabiavimą, lengviau išgyventi pasikeitimus“ – nurodo A. Pociutė (2008).

Neseniai Lietuvoje įkurtas ***Katalikiškas vaikų darželis Mažutėliams***, kur vaikas matomas Evangelijos šviesoje, ugdymas grindžiamas tikėjimu, viltimi ir meile, vaiką ir jo gėrovę laikant viso darbo tikslu. Darželyje gilinama vaiko dvasinė ir estetinė pajauta kūrybiškumui; kuriama aktyvi, krikščioniška vaikų, jų šeimų ir įstaigos darbuotojų bendruomenė; rūpinamasi jos dvasiniu augimu. Programoje minima, jog ugdymo(-si) „aplinka, atliepia vaiko saugumo, tvarkos ir laisvo judėjimo poreikius; parenkami tik aukštos kokybės vidinės aplinkos elementai (paveikslai, priemonės, muzikos kūriniai ir kt.); išorinė aplinka kuriama ir parenkama (parkas, miškas, uždara erdvė) siekiant tikslingo vaikų judėjimo“. Tai pat minima, kad „pedagogai kelia aukštus reikalavimus savo profesionalumui ir ugdymo kokybei“. (Katalikiško vaikų darželio Mažutėliams, prieiga internetu: <<http://mazuteliams.weebly.com/ugdymasis.html>>).

Apibendrinus pagrindinių programų kryptis, paaiškėja, kad ikimokyklinio ugdymo konstruktas praturtėjo naujais ugdymo modeliais, kurie suteikė galimybę kiekvienai bendruomenei (*įstaigai, pedagogui ar tėvams*) pasirinkti tinkamiausią, labiausiai siekiant atitinkančią, ugdymo metodiką. Darytina išvada, kad postmodernusis ikimokyklinio ugdymo įstaigos įvaizdis, bei jo socialinės-edukacinės funkcijos visuomenėje, apsiepiant humanistinius kontekstus vaiko ir šeimos atžvilgiu, siekia vaikų ugdymąsi grįsti ne vien asmenine nuostata ar pilietine pozicija, bet ir vadovautis šiuolaikinėmis filosofinėmis prasmėmis. Pavyzdžiui: *ekologinės teorijos pagrindais*, pabrėžiant gamtinės, socialinės ir kultūrinės aplinkos vaiko ugdymui(-si) ypatumus, *humanistinė filosofija, kuri pabrėžia vaiko saviraiškos, savirealizacijos galimybių svarbą ugdymo(-si) procese bei egzistencialistinė ir fenomenologinė filosofija remiantis rekonstruktyvistinės filosofinės ugdymo krypties paradigmomis*, traktuojant vaiką kaip individualų subjektą, kuris skatinamas ar pats motyvuotas prisidėti, įsitraukti į ugdymo procesą aiškinimo, organizavimo schemas. Vadinasi siekiant ikimokyklinio ugdymo proceso kokybės dimensijų institucijoje, tampa svarbi tiek mikro aplinkos erdvė (grupės ugdomoji) tiek makro aplinkos erdvė (lauko, pastato ugdomoji). Nes šios erdvės turi stiprų poveikį kiekvienam vaikui ir visiems vaikams kartu, visapusiškai skatinant jų taisyklingą vystymąsi, individualią raišką ir pedagoginį stebėjimą, reflektyvumą, dinamiškumą. S. Neifachas (2003) rašo – „laikas ir praktika įrodė kad nė viena iš idėjų ir koncepcijų nėra pati svarbiausia, visaapimanti, nes kiekviena iš jų yra nukreipta atskiriems sudėtingiems ikimokyklinio ugdymo sistemos komponentams tobulinti“. Jos vertinimas ir įsivertinimas, yra būtinas siekiant naujų konceptualių ikimokyklinio ugdymo idėjų įgyvendinimui, saugant vaiko asmenybės savitumą.

## 1.4. Ikimokyklinio ugdymo kokybės poveikis vaiko asmenybės vystymuisi

„Vaikystė yra reikšmingas periodas žmogaus ankstyvojo socialinio-kognityvinio patyrimo sklaidai. Tai laikas, kai padedami pagrindai gyvenimo meilei ir mokymuisi, tobulumo troškimui, atsparumui gyvenimo negandoms, žmonių gyvybės pagarbai, norui dalytis ir padėti kitiems“ – rašo L. Gauthier (2001).

V. Rajeckas (1999) ugdomąjį mokymą apibrėžia kaip šiuolaikinę mokymo kryptį, sietiną su kiekvienos asmenybės formavimu. Akcentuoja ypatingą dėmesį, mokymo turiniui, kuris teikia sistemingas mokslo ir kultūros vertybių žinias: *„jų pagrindu nepaliojama vystosi intelektas bei emocijos, formuojasi gyvenimo esmės bei prasmės suvokimas“*. Turinio pagrindu svarbu kad, *„ugdytiniai perimtų gyvenime reikalingiausią visuomenės patirties, jos kultūros dalį“*.

Šiame kontekste pravartu atkreipti dėmesį į dabartinės Europos ugdymo proceso vyksmą. Šiandieninėje Europoje vedamos intensyvios diskusijos dėl vaiko teisių apsaugos, dėl trinkamos ugdymosi sistemos organizavimo, apsiepiant vaiko interesus ir poreikius, siekiant laiduoti saugią ir sveiką jų asmenybės galių plėtotę, tobulinti specialiuosius vaiko gebėjimus. Šių teisių svarbus akcentas suprantamas kaip: vaiko visuminio ugdymo(-si) sąlygų sudarymas, saugios, stimuliuojančios ir ugdymui turtingos aplinkos sukūrimas, švietimo prieinamumas, kokybiškų paslaugų pasiūla, aukštos kompetencijos pedagogų parengimas ir kt. („Ikimokyklinio ugdymo pasirinkimo galimybės Lietuvoje“, 2004).

G. Purvaneckienės manymu, vaikų darželis tenkina ne tik kognityvinius poreikius, bet kompensuoja pažintinio vystymosi spragas šeimoje, teikia švietimo pagalbą ugdytinių tėvams. O tai „užtikrina ne tik sėkmingą vaiko mokymąsi ir aukštesnį išsilavinimą, bet ir nulemia jo pasiekimus suaugusiojo gyvenime, tai ypač svarbu menkesnio išsilavinimo, skurdžių ar kitos rizikos šeimų vaikams“ (2005).

G. Purvaneckienė (2005) nurodo kad, nūdienos Lietuvoje stokojama tyrimų, kuriuose būtų palyginami lankiusių ir nelankiusių ikimokyklinės įstaigas vaikų ir suaugusių pasiekimai. Pasak jos mokslininkų bendruomenė „vengia pasakyti moksliniais tyrimais pagrįstą nuomonę, kokią įtaką kokio amžiaus vaikų pažintiniam ugdymuisi turi ikimokyklinių institucijų lankymas“. Tačiau nurodo ir vieną kitą tyrimą aprašo užsienio šalių atliktą vaikų ankstyvojo ugdymosi tyrimą. Vienas iš jų Šiaurės Karolinos universiteto Vaiko vystymosi instituto tyrimas „The Abecedarian Study“ (1972 m.). Tyrime dalyvavę tiriamieji: 111 vaikų iš asocialių šeimų, kurie pradėjo lankyti vaikų priežiūros įstaigą ankstyvoje kūdikystėje. Atsitiktinės atrankos būdu buvo atrinkti 57 kūdikiai, kurie lankė aukštos kokybės priežiūros įstaigą, o 54 kontrolinės grupės vaikais nebuvo specialiai rūpinamasi. Išryškėjus šio tyrimo rezultatams paaiškėjo, kad visą laiką eksperimentinės grupės vaikų psichinis vystymasis buvo geresnis pvz: *mokykloje – geresni skaitymo ir matematikos pasiekimai; tiriamiesiems sulaukus 21 metų, 35 proc. eksperimentinės*

*grupės dalyvių baigė arba dar mokėsi keturmečiuose koledžuose, o kontrolinės grupės – tik 20 proc.; eksperimentinės grupės dalyviai susilaukė pirmojo vaiko vidutiniškai dvejais metais vėliau nei kontrolinės grupės; 15 proc. eksperimentinės grupės aukštesni rezultatai ir darbo srityje; eksperimentinės grupės dalyvių motinos pasiekė aukštesnį išsilavinimą ir geresnę padėtį darbo rinkoje nei kontrolinės grupės vaikų motinos ir t.t. (Purvaneckienė G., 2005).*

Kita JAV mokslininkų grupė Mičigano valstijoje atliko tyrimą (1962 m.) įgyvendindama ikimokyklinį Perry projektą. Tyrimui atrinkti šimtas dvidešimt trys (123) trejų - ketverių metų vaikai iš didelės socialinės rizikos šeimų, 58 vaikams buvo suteikta galimybė lankyti vaikų darželį, o 65 vaikai nelankė. Šios grupės buvo tiriamos kasmet iki 40 metų. Nurodoma, kad visuose tyrimo etapuose pavyko ištirti 95 proc. dalyvių. Paaikškėjo, kad lankiusieji vaikų darželius: *pasiekė aukštesnį išsilavinimo lygį, padarė geresnę darbo karjerą ir mažiau nusikalto, palyginus su nelankiusiais. Vidurinę mokyklą baigė 20 proc. daugiau eksperimentinės grupės dalyvių, o ypač ryškus skirtumas tarp moterų: 84 proc. eksperimentinės ir 32 proc. kontrolinės grupės dalyvių; darbą turėjo 76 proc. eksperimentinės ir 62 proc. kontrolinės grupės dalyvių; eksperimentinės grupės dalyvių atlyginimai viršijo kontrolinės vidutiniškai 5000 JAV dolerių per metus; penkis ir daugiau kartų buvo suimti 36 proc. eksperimentinės ir 55 proc. kontrolinės grupės dalyvių* (Purvaneckienė G., 2005).

O. Monkevčienė ir kt. (2009) pateikia Europoje atlikto Birkbeko ugdymo instituto, Londono universiteto ir Oksfordo universiteto tyrimo projekto rezultatus, kurio tikslas – nustatyti ikimokyklinio ugdymo poveikį 3-4 metų amžiaus vaikams. Tyrimo duomenys taip pat rodo, jog „aukštos kokybės ugdymas ikimokyklinio ugdymo įstaigose daro teigiamą poveikį vaikų socialiniam ir protiniam vystymuisi, ypač – socialiai remtiniams vaikams“. „Mažėja socialinė atskirtis“. „Vaikai įgyja paskatą toliau mokytis mokykloje“. „Specialiųjų poreikių lopšelinio amžiaus vaikai ugdymo institucijose pasiekia geresnių rezultatų, nei jų bendraamžiai, ugdomi namuose“. „Visose tyrimo dalyvavusiose 141 ikimokyklinio ugdymo institucijose ugdomi vaikai parodė aukštesnius pasiekimus įvairiose srityse, nei tokio pat amžiaus vaikai, ugdomi namuose“. Kitas labai svarbus šeimos gerovės rodiklis atskleistas Čikagoje, vaikų ir tėvų raidos centruose (The parent Child Development Centers) atlikto tyrimo rezultatuose. Nurodoma jog šiose centruose siūlomos paslaugos vaikams nuo 2 mėnesių iki 3 metų ir jų tėvams turėjo teigiamo poveikio ne tik vaikų pažintinių galių vystymuisi, bet ir konstruktyvesnei motinos ir vaiko sąveikai, pozityvesnei vaiko elgesio raiškai, socialinių įgūdžių formavimuisi – šio tyrimo ataskaitos rezultatus pateikia S. Montvilaitė (2011).

Siekiant atskleisti programos „Zipio draugai“ efektyvumo poveikį asmenybės brandai, buvo atlikti tarptautiniai lyginamieji šios programos tyrimai. Vykdomosios programos dalyvavusių ir nedalyvavusių vaikų tyrimo analizės rezultatai atskleidė, jos veiksmingumo poveikį vaikų raidai.

„Sumažėjo agresyvaus, nevaldomo elgesio atvejų, padidėjo dėmesingumas bei svarbiausias pasiekimas – padidėjęs vaikų gebėjimas įveikti kasdienes sunkumas“ (Socialinių ir emocinių įgūdžių ugdymo programa „Zipio draugai“ švenčia savo dešimtmetį, 2009). A. Pociutė (2008) nurodo, kad beveik 80 proc. šioje programoje dalyvavusių vaikų tėvai pastebi, kad vaikai, tapę Zipio draugais, pasikeičia – tampa brandesni. Tirti vaikų gebėjimai praėjus vieneriems metams po programos užbaigimo: nustatyta, kad programos įgyvendinimo metu užfiksuota pažanga išliko ir po metų.

Apžvelgiant šį skyrių, remiantis moksliniais tyrimais, siektina pabrėžti, kad vaikystės laikotarpis yra svarbiausias žmogaus prigimtinių, fizinių ir dvasinių galių plėtojimo tarpsnis, kuriame padedami pamatai viskam, kas vėliau bus įgyvendinama asmenybės ateityje. Vadinasi ugdymo kokybės investicijos į ankstyvą vaikų ugdymą ikimokyklinėse įstaigose tampa svarbia priemone rūpinantis vaikų ateities gerbūviu.

### 3. TYRIMO STRATEGIJOS METODOLOGINIS PAGRINDIMAS

Šiuolaikinio ugdymo diferenciacijos ir internacionalizacijos sąlygomis teikėjai ir vartotojai susiduria su naujais, tradiciniam ugdymui nebūdingais iššūkiais, esminiais ugdymosi proceso pokyčiais. Atsiranda ikimokyklinio ugdymo įstaigų valdymo būdų bei technologijų inovatyvumo įvairovė, stiprėja decentralizacijos derinys – silpnėja centralizuotas valdžios valdymas. Lietuvos švietimo dokumentikoje, pedagoginės visuomenės diskusijose, mokslinėse - praktinėse konferencijose pastaraisiais metais nuolat keliama ugdymo turinio bei jo įgyvendinimo kokybės klausimai.

**Tyrimo problema.** Pastarųjų metų Lietuvos mokslinėje literatūroje nėra aiškiai išskirti ikimokyklinio ugdymo kokybės kriterijai bei požymiai, padedantys ugdymo įstaigoms ir bendruomenei garantuoti ikimokyklinio ugdymo programos kokybę bei šiuolaikinį ugdymą.

Žvelgiant į šiuos susirūpinimo ikimokyklinio ugdymo kokybe požymius išryškėja **tiriamosios analizės objektas:** kokybės instrumentų raiška privačiame švietimo sektoriuje.

**Tyrimo hipotezė:** Kokybės svarba įgalina konkurencinį pranašumą teikiant kokybiškesnes ikimokyklinio ugdymo paslaugas nevalstybiniame švietimo sektoriuje.

**Tyrimo tikslas** – atlikus pagrindinių Lietuvos Respublikos švietimo dokumentų ir mokslinės literatūros analizę nusakančią ugdymo kokybės kriterijų raišką, tyrimu siekta *išsiaiškinti privataus ikimokyklinio ugdymo(-si) kokybės prasmių kontekstus, paaiškinančius jos sėkmę ir darnų ikimokyklinio ugdymo proceso vystymąsi.*

#### **Tyrimo uždaviniai:**

1. Nustatyti ikimokyklinio ugdymo paslaugų kokybės modeliavimo ypatybes;
2. Atskleisti pedagoginės veiklos kokybės raišką privačiame švietimo sektoriuje;
3. Pagrįsti nevalstybinės įstaigos pasirinkimą sąlygojančius kokybės veiksnius.

**Magistriniame tyrime taikomi metodai:** nevalstybinės ikimokyklinės įstaigos teikėjams (pedagogams, vadovams) ir vartotojams (tėvams, kurių vaikai lanko ikimokyklinio ugdymo įstaigas) **taikytas anketavimas** su uždaro tipo klausimais. Šio metodo pagalba siekta išsiaiškinti teikiamų ikimokyklinio ugdymo paslaugų kokybės teikėjų bei vartotojų patirtį. Siekiant atskleisti pedagoginės veiklos kokybės raišką privačiame švietimo sektoriuje, buvo taip pat **taikomas stebėjimo tyrimas.** Siekta užfiksuoti privataus ikimokyklinio ugdymo(-si) diados auklėtoja-vaikas pedagoginės sąveikos kokybės ypatumus.

Siekiant palyginti privataus ir valstybinio ikimokyklinio ugdymo kokybės dermės prielaidas, *atlikta lyginamoji tyrimų analizė*. Lyginamosios analizės pagrindas - Prof. dr. O. Monkevičienės, doc. dr. V.S. Glebuviienės, K. Stankevičienės ir kt. „Ikimokyklinio, priešmokyklinio ugdymo turinio ir jo įgyvendinimo kokybės analizės“ tyrimas, kuris atliktas 2009 m. bei šio magistrinio darbo atlikto tyrimo rezultatai.

Empirinio **tyrimo** strategijos **metodologinis pagrindimas**. Šiandieninis europinių ugdymo dimensijų kontekstas, remiantis ugdymo sistemos internacionalizacijos tendencijos, įtakoja ugdomosios veiklos ir jos kokybės pokyčių būtinybę. Kokybės puoselėjimas tampa kiekvienos organizacijos dalyvio atsakomybės tapsmas, siekiant sėkmingai įtraukti ugdytinį į nuolatinio tobulėjimo procesą per edukacinę – tiriamąją veiklą (Gedminienė D., Gumuliauskienė A., 2008). Pabrėžtina, kad šių tendencijų internacionalizacijos kontekstas skatina naujų šiuolaikinių filosofinių pozicijų kūrimą. Šiuo požiūriu svarbu susitarti dėl taisyklingos vertinimo sampratos, ieškoti efektyviausių būdų kokybės vertinimo strategijoms suformuoti. *Tad, pirmas magistrinio darbo tyrimo etapas remiasi tyrimo strategijos kūrimu: ikimokyklinio ugdymo turinio ir proceso kokybės analizės klausimų apibrėžtis; kokybės kriterijų ir požymių išskyrimas; tiriamųjų grupių numatymas.*

*Antras etapas - tyrimo metodikos ir instrumentarijaus sudarymu.* Siekiant tirti tėvų, kaip paslaugų vartotojų poreikius ir pedagogų, vadovų, kaip kokybiškų paslaugų teikėjų, siūlomas ikimokyklinio ugdymo paslaugas, pasirinkti duomenų rinkimo metodai – *stebėjimo ir anketinė apklausa*. Parengtos anketos, stebėjimo protokolai, kuriuose sugrupuoti ugdymo proceso kokybės bei socialinės realybės įvairovę leidžiantys atskleisti blokų klausimai, kategorijos ir subkategorijos.

Rengiant tyrimą, jo instrumentus, metodus bei atliekant tyrimo procedūras remtasi B. Bitino (1998, 2002), B. Bitino, L. Rupšienės, V. Žydzūnaitės (2008), V. Glebuviienės, O. Monkevičienės, A. Tarasonienės (2000, 2009) ir kt. tyrimais bei tyrimų metodologijos studijomis ir rekomendacijomis.

Tyrimo metodologija buvo grindžiama sveikatingumo, humaniškumo, demokratiškumo individualumo, integralumo (*Lietuvos Respublikos švietimo įstatyme ir Valstybinės švietimo strategijos 2003 - 2012 metų nuostatose nurodytais bendraisiais švietimo*) principais bei visuotinės kokybės teorija (žr. 1 lent.).

**1 lentelė. Kiekybinio ir kokybinio tyrimo metodologijos sudarymo principai**

| <b>Kategorijos</b>                                                                                 | <b>Reikšmė</b>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <i>Sveikatingumo principas</i><br>(angl. <i>Principles of Health</i> )                             | sukurti saugią ir sveiką aplinką, laiduoti darną tarp vaiko fizinių ir psichinių galių, tenkinti aktyvumo ir judėjimo poreikį ( <i>Klaipėdos lopšelio-darželio "Aitvarėlis" ikimokyklinio ugdymo programa, 2010</i> ).                                                                                                                                                                                                              |
| <i>Humaniškumo / demokratiškumo principas</i><br>(angl. <i>Humanistic / democratic principle</i> ) | pasireiškia asmens vertingumo pripažinimu, pagarba jo individualybei, bendražmogiškoms vertybėmis pagrįstais tarpasmeniniais santykiais ir besimokančiųjų poreikių tenkinimu (Linkaitytė G., Teresevičienė M., 1999).                                                                                                                                                                                                               |
| <i>Individualumo principas</i><br>(angl. <i>The principle of individuality</i> )                   | sudaro prielaidas ugdyti vaiką, pagal jo sugebėjimus, išgales, vidinę energiją, turimą patirtį, skirtingus pasaulio pažinimo būdus, pomėgius, gyvenimo ritmą, brandos ypatybes, jam savarankiškai apsisprendžiant ( <i>Susan F., 2011</i> ).                                                                                                                                                                                        |
| <i>Integralumo / lankstumo principas</i> (angl. <i>Principles of integrity / flexibility</i> )     | leidžia integruoti vaiko patirtį į ugdomąjį procesą nepriklausomai nuo to, kioje stadijoje jis yra. Lankstus programos taikymas leidžia tenkinti individualius vaiko poreikius, lanksčiai integruoti tėvų, kitų specialistų patirtį į ugdymo(-si) procesą. Vadovaujantis integralumo principu, produktyviau sudaromos sąlygos skirtingų kompetencijų integracijai į įvairias ugdymo(-si) sritis ( <i>Kavaliauskienė B., 2006</i> ). |
| <i>Bei visuotinės kokybės vadyba</i> (angl. <i>Total Quality Management</i> )                      | <i>Visuotinės kokybės vadyba</i> yra koncepcija, kad kokybė gali būti valdoma ir kad tai yra procesas. <i>Visuotinė</i> reiškia, kad kokybė apima kiekvieną ir visas veikas, atliekamas organizacijoje; <i>kokybė</i> – atitiktis reikalavimams (vartotojų poreikių tenkinimas); <i>vadyba</i> – kokybė gali ir privalo būti valdoma (Dikavičius V., Stoškus S., 2003).                                                             |

*Kiekybinis tyrimas atliktas 2011 m. lapkričio 7 d. – sausio 17 d., kokybinis spalio 7 d. – gruodžio 14 d.* Tyrimo instrumentų perdavimas, jų platinimas, pildymas, rinkimas ir grįžimas vyko tyrėjams ir institucijos atstovams nuolat tarpusavyje bendradarbiaujant. Prieš siunčiant struktūrizuotas apklausos anketas ar prieš vykstant į ikimokyklinio ugdymo įstaigą, buvo tiesiogiai bendraujama telefonu su įstaigos vadovais ir, tik gavus vadovų sutikimą, buvo pradėtos vykdyti numatytos tyrimo procedūros. Norėta, kad išsakyti teiginiai nebūtų nulemti pašalinių nuostatų, o atspindėtų tiriamojo nuomonę.

*Kokybinio ir kiekybinio tyrimo duomenų analizė atlikta 2012 m. vasario mėn.* Pateikta teoriškai pagrįsta detali tyrimo metodika, tyrimo duomenys, jų interpretacija, išvados bei rekomendacijos.

***Kiekybinio tyrimo metodikos procedūros.*** Apklausos instrumentas – klausimynas – ikimokyklinio ugdymo įstaigų vadovams, pedagogams ir tėvams, kurių vaikai lanko privačias ikimokyklinio ugdymo įstaigas, buvo konstruojamas remiantis moksliniais tyrimais

(Monkevičienė O., 2008; Monkevičienė O., Glebuviene V.S., Stankevičienė K. ir kt., 2009; Martišauskienė D., 2010 ir kt.), literatūros analize (Oakland J.S., 1995) bei teorinėmis išvadomis (žr. priedai, Nr. 1-2).

Klausimyną ikimokyklinių įstaigų vadovams, pedagogams, tėvams (žr. priedus) sudarė šios *struktūrinės dalys*:

- Elektroninis laiškas vadovams, pedagogams, tėvams;
- Instrukcijos;
- 7 diagnostiniai klausimų blokai.
- Demografinis klausimų blokas.

*Elektroniniu laišku* pedagogams, vadovams, tėvams, kaip motyvacijos priemonė, siekta respondentus sudominti vykdoma apklausa ir paskatinti prisidėti prie tyrimo, pasidalijant turima patirtimi, atskleidžiant savo požiūrį į teikiamų ikimokyklinio ugdymo paslaugų kokybę, bei išreiškiant tiek pozityvias, tiek negatyvias mintis apie valdymo sampratą ir kokybę, vartotojų poreikius, bei teikiamų paslaugų kokybę.

*Instrukcijoje* trumpai pristatoma tyrimo tema, tikslas, nusakytas tyrimo reikšmingumas tyrimo dalyviams, apibūdintas tyrėjas, bei akcentuotas vykdomos apklausos konfidencialumas.

Klausimyną sudarė 7 diagnostiniai blokai. Reikia pabrėžti, kad visiems dalyviams – paslaugų teikėjams (*vadovams, pedagogams*) bei paslaugų vartotojams (*tėvams*) buvo užduoti dauguma tie patys klausimai (vienodi diagnostiniai blokai ir teiginiai), išskyrus socialinių demografinių respondentų duomenų bloką (žr. priedus). Pedagogams skirtame klausimyne išskyrus dar vieną klausimų bloką skirtą ugdymo (-si) veiklos organizavimui, kurio nėra tėvams skirtoje anketoje.

*7 diagnostiniai klausimų blokai sudaryti iš tokių teiginių*: ikimokyklinio ugdymo kokybės sampratos raiška; ugdomosios aplinkos tinkamumas; vaikų *darželio patalpų* tinkamumas vaikų veiklai ir užimtumui; vaikų *darželio teritorijos* tinkamumas vaikų veiklai ir užimtumui; pedagogo savybės įgyvendinant ikimokyklinio ugdymo proceso kokybę; bendravimo su tėvais modeliai ugdymo kokybės paslaugų procese; vaikų darželio pasirinkimą sąlygojantys veiksniai, bei duomenys apie pedagogus, vadovus, tėvus (žr. priedą).

*Demografinių duomenų blokas* vadovams, pedagogams sudarytas iš 7 klausimų (vietovė, kurioje dirba, pedagogo/vadovo kvalifikacija, stažas, išsilavinimas, suaugusiųjų, dirbančių su vaikais, skaičius, vaikų skaičius grupėje, grupė kurioje dirba). Blokas vaikų tėvams sudarytas iš 3 klausimų (amžius, išsilavinimas, gyvenamoji vieta).

Kiekvienas iš šių blokų buvo pateikti dviem kryptimis: siekiant išanalizuoti, kiek atskiri aspektai yra svarbūs ikimokykliniame ugdyme ir **ar tai realizuojama ugdymo įstaigoje.**

**Kokybinio tyrimo metodikos procedūros.** Atliekant tyrimą tema „Ikimokyklinio ugdymo paslaugų kokybės raiška privačiame švietimo sektoriuje“ buvo taikytas **stebėjimo metodas**. Stebėjimu buvo norima nustatyti kokybės ryšį tarp pedagogo ir vaiko, užfiksuoti privataus ikimokyklinio ugdymo(-si) diados auklėtoja-vaikas pedagoginės sąveikos kokybės ypatumus.

Kokybinio tyrimo instrumentariaus sudarymas buvo rengiamas remiantis V. S. Gleibuvienės, O. Monkevičienės, A. Tarasonienės „Pedagogo ir vaiko sąveika reformuotame darželyje (2000)“ tyrimu.

Stebėjimo užrašai, atliekant kokybinį tyrimą, buvo *deskriptyvūs*: apimdavo žodinių aprašymą, tyrimų dalyvių dialogų atgaminimą, fizinės aplinkos apibūdinimą, įvykių ataskaitas. Gauti duomenys panaudoti kiekybinio tyrimo rezultatų (anketos pedagogams ir tėvams) turinio patikslinimui. Be to ši gauta stebėjimo medžiaga leido sukonkretinti kokybės parametrus, įvertinti kokybę gerinančius ar bloginančius veiksnius, išryškinti problemas.

Stebėjimo medžiagos analizei naudotos atvirojo kodavimo metodas, išskiriant esmines ir antrines kategorijas. Buvo vertinamos 30 skirtingų sąveikos situacijų, sąlygiškai priskiriamų humaniškos, demokratiškos, aktyvinančios, ignoruojančios, slopinančios krypties pedagogo ir vaiko sąveikos tipui (žr. priedus).

**Tyrimo imtis.** Metodologinėje literatūroje dažnai nurodoma, kad empiriniam tyrimui svarbu tinkamai nustatyti imtį, skirti daug dėmesio metodologiniam pagrindimui ir jos sudarymo parametrus. Tad tiriamųjų grupės ir imtis suformuotos atsižvelgiant į tyrimo problemą, tikslą, uždavinius.

Siekiant ištirti privataus švietimo sektoriaus ikimokyklinio ugdymo paslaugų kokybę tėvų, pedagogų, vadovų požiūriu, anketiniam tyrimui buvo pasirinktos 14 nevalstybinį ikimokyklinį ugdymą teikiančios įstaigos. Apklaustųjų tyrimo dalyvių imtį sudarė 157 vaikų, lankančių lopšelių-darželių, tėvai, 19 ten pat dirbančių pedagogų ir 13 vadovų – (N=189).

Siekiant užfiksuoti privataus ikimokyklinio ugdymo(-si) diados auklėtoja-vaikas pedagoginės sąveikos kokybės ypatumus pasirinktos 7-ios nevalstybinį ikimokyklinį ugdymą teikiančios įstaigos. Tyrime dalyvavo 7 privataus ikimokyklinio ugdymo(-si) sektoriaus vaikų grupės. Kiekviena grupė buvo stebėta 2 val. per dieną, fiksuojant diados auklėtoja – vaikas situacijų sąveikas pagal specialiai parengtą protokolą (žr. priedą). Užfiksuota 34 vaikų ir 7 pedagogų 172 sąveikos situacijos. Per 2 val. kiekvienoje tiriamųjų grupėje (jų buvo 7) pastebėta vidutiniškai 25 sąveikos atvejų. Buvo vertinamos skirtingos sąveikos situacijos, sąlygiškai priskiriamos humaniškos, demokratiškos, aktyvinančios, ignoruojančios ir slopinančios pedagogo ir vaiko sąveikos tipui, išryškinant kokybinės ugdymo(-si) veiklos ypatumus.

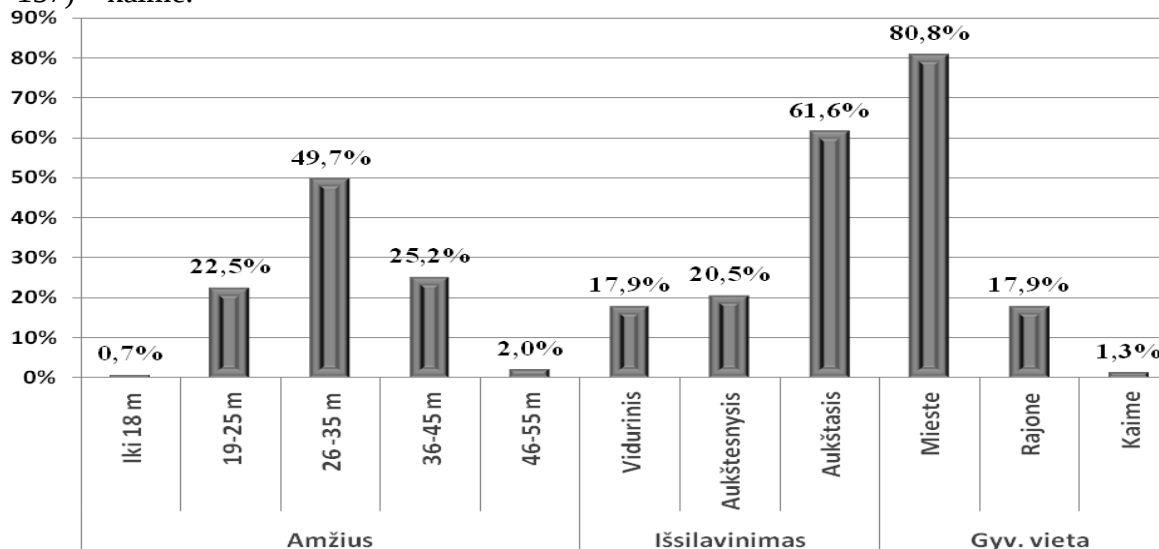
**Kiekybinė anketinės apklausos duomenų matematinė statistinė analizė** atlikta SPSS 15 for Windows (*Statistical Package for Social Sciences*) programine įranga. Grafiniam duomenų vaizdavimui pasitelkta MS Exel programa, leidžianti sugrupuoti ir palyginti duomenis viename paveiksle

*Aprašomosios statistikos pagrindu* atliktas pirminis kiekybinių duomenų apdorojimas, apskaičiuojant vidurkius, standartinius nuokrypius, procentines išraiškas. Buvo atlikta dažnių analizė, apskaičiuojant bendrų fiksuotų rodiklių skaičius (N) ir jų procentinius santykius (proc.). Apskaičiuoti įverčių aritmetiniai vidurkiai ( $\bar{X}$ ), jų paklaidos ( $S_x$ ) bei standartiniai nuokrypiai (SN). Grafiniam tyrimo duomenų atvaizdavimui buvo naudojama Microsoft Exel programa (Bitinas B., 2002, 2006, Kardelis K., 2002).

Tyrimo kintamųjų vidinei struktūrai tirti panaudotas *faktorinės analizės metodas*. Faktorinė analizė naudota norint sumažinti tyrimo pirminių kintamųjų kiekį ir sudaryti naujas skales, leidžiančias „minimaliai prarandant informacijos pakeisti charakterizuojančių požymių aibę kelių faktorių rinkiniu“ (Čekanavičius V., Murauskas G., 2002).

**Tyrimo dalyvių demografinės charakteristikos.** Vilniaus miesto, rajonų privačių ikimokyklinių įstaigų vadovų, pedagogų, tėvų **kiekybinio tyrimo** demografines charakteristikas atskleidžia jų amžius, išsilavinimas, gyvenamoji vieta, pedagoginio darbo stažas, kvalifikacija.

1 paveiksle matome, tyrime dalyvavo įvairaus amžiaus tėvai, kurių amžiaus vidurkis buvo 26-35 m., iš kurių 61,6 proc. (N=157) turintys aukštąjį ir tik 20,5 proc. (N=157) turintys aukštesnįjį bei 17,9 proc. (N=157) – vidurinį išsilavinimą. Daugiausia tyrime dalyvavusių tėvų gyvena mieste (80,8 proc. N=157) ir tik 17,9 proc. (N=157) tėvų gyvenantys rajone bei 1,3 proc. (N=157) – kaime.

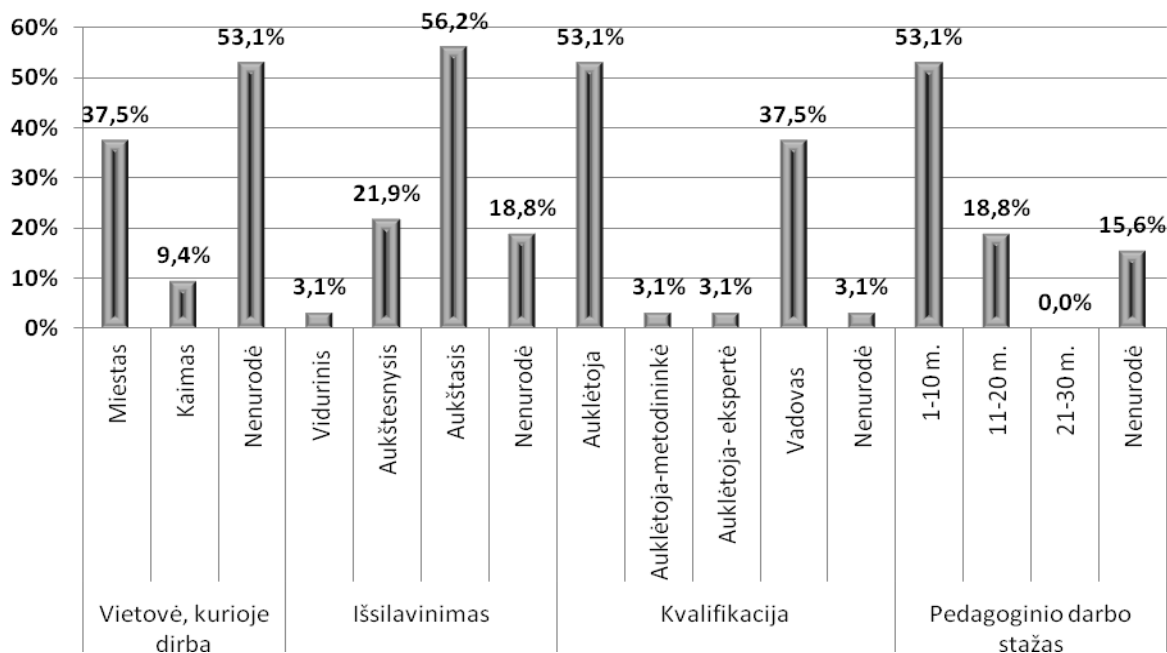


1 pav. Tėvų pasiskirstymas pagal socialinius-demografinius rodiklius.

Tyrimo dalyvių demografiniai pedagoginio darbo stažo duomenys parodė, kad daugelio privataus švietimo sektoriaus ikimokyklinės įstaigos pedagogų ir vadovų padagoginė darbo

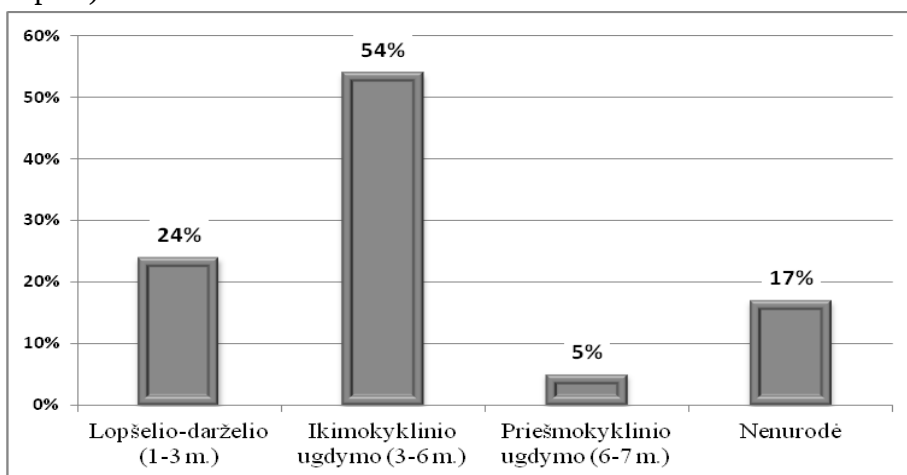
patirtis nėra didelė – pedagogų ir vadovų pedagoginis darbo stažas prasideda nuo 1-rių iki 10-ties metų (53,1 proc. (N=32), tačiau čia daugiausia turinčių aukštąjį išsilavinimą (53.1 proc., N=32) (žr. 4 pav.).

53,1 proc. (N=32) tyrime dalyvavusių pedagogų turėjo vadovo kvalifikacija, 37,5 proc. (N=32) – auklėtojos, ir po 3,1 proc. (N=32) auklėtojos metodininkės bei ekspertės, dirbantys miesto (37,5 proc., N=32) ir kaimo (9.4 proc., N=32) vietovėse (žr. 2 pav.).



2 pav. Pedagogų pasiskirstymas pagal darbo vietovę, išsilavinimą, kvalifikaciją ir pedagoginio darbo stažą.

Daugiau nei pusė tyrime dalyvavusių pedagogų dirba su ikimokyklinio ugdymo grupėmis ir tik 24 proc. su lopšelio-darželio (1-3 m.) bei 5 proc. – priešmokyklinio ugdymo (6-7 m.) grupėmis (žr. 3 pav.).



3 pav. Pedagogų pasiskirstymas pagal grupes, kuriose dirba.

*Kokybiniame tyrime dalyvavusiųjų* vaikų amžius – nuo 2,5-6 m. Tyrime dalyvavusių pedagogų išsilavinimas buvo skirtingas: neturėjo pedagoginio išsilavinimo – 2, aukštesnįjį pedagoginį – 3, aukštąjį pedagoginį išsilavinimą – 2.

#### 4. TEIKĖJŲ/VARTOTOJŲ ŽINIOS BEI PATIRTIS VERTINANT IU PASLAUGŲ KOKYBĖS DIMENSIJAS TYRIMO REZULTATAI

Visuose lygiuose vykstantys socialiniai-educaciniai globalizacijos pokyčiai demitologizuoja senas nuostatas į administracinės teisės mokslo ir praktikos būsenas, atveria naujuosius socialinės-humanistinės filosofijos klotus, teorijos ir praktikos sąsajų naujasias interpretacijas, humanistinio ugdymo vaikystėje rekonstruktyvistinį pobūdį (Juodaitytė A., 2000; Smalskys V., 2008). Netenkant galios įsakymais bei norminiais valdymo metodais paremtai viešojo administravimo sistemai, įsigalioja postmoderniosios viešosios vadybos pagrįstos viešojo sektoriaus reformos ir *privatizavimo procesai*. Vykstant šiems procesams administracinės teisės teorija ir praktika daugelyje valstybių nėra pasiruošusi žengti koją kojon su sparčiomis visuomenės socialinio-ekonominio-educacinio gyvenimo reformomis. V. Smalskys (2008) nurodo, kad vadovavimas iš viršaus gali išspręsti tik nesudėtingas technines problemas, bet kai reikia spręsti painius dalykus iškyla poreikis remtis papildomomis priemonėmis, kartais reikia *sajungos*, įsakymai ir taisyklės čia negalioja.

Lietuvos visuomenei tapo įprasta, jog švietimo teorijos ir praktikos modeliai vykdomi valstybiniu lygmenimi. Tačiau pabrėžtina, kad privati iniciatyva teikti švietimo paslaugas yra istoriškai senesnis reiškinys, kuris dabartinėje visuomenėje reiškiasi įvairiausiomis formomis (VŠĮ Lietuvos laisvosios rinkos instituto scenarijus „Švietimas: link individualaus, laisvo, privataus“, 2011).

Remiantis A. Guogio ir A. Gudelio (2003) *viešosios vadybos* teoriniais ir praktiniais aspektais, manoma, kad vykstant spartiems globalizacijos procesams, kurie naikina valdžios „iš viršaus į apačią“ proceso vyksmą ir sukuria naujas ekonomines ir informacines erdves, pagrindinės valdymo modernizavimo kryptys yra **privatizavimas** (*valstybės valdžios įtakos mažėjimas didėjant privataus sektoriaus įtakai*) ir **decentralizavimas** (*decentralizuojant ir taikant verslo vadybos elementus padaryti artimesnę gyventojams valdymo sistemą, siekiant suteikti gyventojams kokybiškesnes paslaugas, o ne vien tik įtvirtinti į paslaugų teikimą orientuotos viešojo sektoriaus personalo elgseną*).

VŠĮ Lietuvos laisvosios rinkos instituto parengtame scenarijuje „Švietimas: link individualaus, laisvo, privataus“ (2011) nurodoma, jog privati kokybės kontrolės sistema orientuojasi į kokybės reikalavimų įvairovę, remiasi rinkos poreikiais ir pasiūlo šioje srityje kuo įvairiausių vyksmo mechanizmų. Taip pat nurodoma - *klaidinga manyti, kad - valstybės tiesioginis švietimo paslaugų taikymas yra efektyvesnis už privatų sektorių*. Čia pat pabrėžtinai nurodoma, kad „būtent privatus prekių ir paslaugų teikimas yra efektyvesnis, palyginti su valstybiniais analogais“ (2011).

Ankščiau išdėstyta švietimo paslaugų sektoriaus struktūra, kurioje dominuoja privataus sektoriaus iniciatyva ir decentralizacijos vyksmas, šių naujų kokybinių pokyčių erdvėje tampa

siektinu rezultatu. Ikimokyklinio ugdymo įstaigos stiprėja, kaip organizacinės institucijos, formuojasi jų naujas institucijos įvaizdis - rinkos sąlygomis nelieka oficialios ugdymosi sistemos, o tik rinkos dalyvių pripažįstamos vertės.

L. Simanauskienės (2007) teigimu, paslaugos vartotojas yra pagrindinis tikrosios paslaugos kokybės matas, kurią vertina pasitelkęs tam tikrus kriterijus. Rinkos sąlygomis pagrindiniu kokybės savireguliacijos mechanizmu tampa konkurencijos lygmuo tarp švietimo įstaigų, programų, ugdymo metodų – rašoma VŠĮ Lietuvos laisvosios rinkos instituto scenarijaus „Švietimas: link individualaus, laisvo, privataus“ turinyje (2011). Švietimo ir mokslo ministras G. Steponavičius – „Savo ruožtu, valstybinės ugdymo įstaigos turės labiau stengtis ir prisitaikyti dirbti sveikos konkurencijos sąlygomis. Ikimokyklinio ugdymo iniciatyva veikti privačiame sektoriuje yra skatinama, nes tai neabejotinas visų laimėjimas“ (Privatūs darželiai – nauda šeimai, verslui ir sveikas konkurentas valstybinėms įstaigoms, 2011).

Remiantis išdėstytos pastraipos turiniu, apibendrinant teigtina, kad konkurencija yra teigiamas reiškinys, kuri įgalina rasti tinkamiausius paslaugų teikimo būdus. Kitaip tariant, konkurencija inicijuoja kokybės gerinimą ir jos patikrą, skatina imtis inovacijų dermės, siekti geresnio paslaugos teikimo, atsižvelgiant į vartotojų poreikius. Vadinasi, kokybės konkurencijos būvis švietimo paslaugų sektoriuje yra priimtinas ir būtinas.

Siekiant visapusiškai pasikliauti ne tik paslaugų teikėjais, bet ir vartotojais (tėvais), taikant anketinės apklausos, stebėjimo metodą, remiantis prof. dr. O. Monkevičienės, doc. dr. V.S. Glebuvienės, K. Stankevičienės ir kt. „Ikimokyklinio, priešmokyklinio ugdymo turinio ir jo įgyvendinimo kokybės analizės“ tyrimu (2009), atskleistas bendras ikimokyklinio ugdymo paslaugų vartotojų (tėvų) ir teikėjų (vadovų/pedagogų) požiūris į ikimokyklinio ugdymo kokybės vertinimo sistemą.

Kalbant apie ikimokyklinio ugdymo kokybės paslaugų tyrimo vertinimo kompleksškumą, magistrinio tyrimo duomenų analizei buvo išskirti trys skirtingo tipo *paslaugų kokybės modeliai*, kurie leido skaidyti paslaugų kokybę įvairiais lygmenimis ir aspektais, apimant viso paslaugų kokybės fenomeno sudėtingumą

| Teikiamų paslaugų kokybės modeliai: |
|-------------------------------------|
| Vartotojo kokybės suvokimo modelis  |
| Paslaugos teikimo proceso modelis   |
| Paslaugų teikimo sistemos modelis   |

(Bagdonienė L., Hopenienė R., 2004). Išsiaiškintos iš tiriamųjų pozicijos žinios apie kokybės sampratą, identifikuoti įstaigai būdingi ugdymo technologijos, eigos, struktūros kokybės sistemos požymiai, užfiksuoti privataus ikimokyklinio ugdymo(-si) diados auklėtoja-vaikas pedagoginės sąveikos kokybės ypatumai bei išsiaiškinta tėvų, socialinių partnerių bendradarbiavimo sistema įgalinanti pastaruosius dalyvauti įstaigos kokybės modeliavimo procese.

#### **4.1. Ikimokyklinio ugdymo kokybės sampratos raiška privačiame ir valstybiniame švietimo sektoriuje**

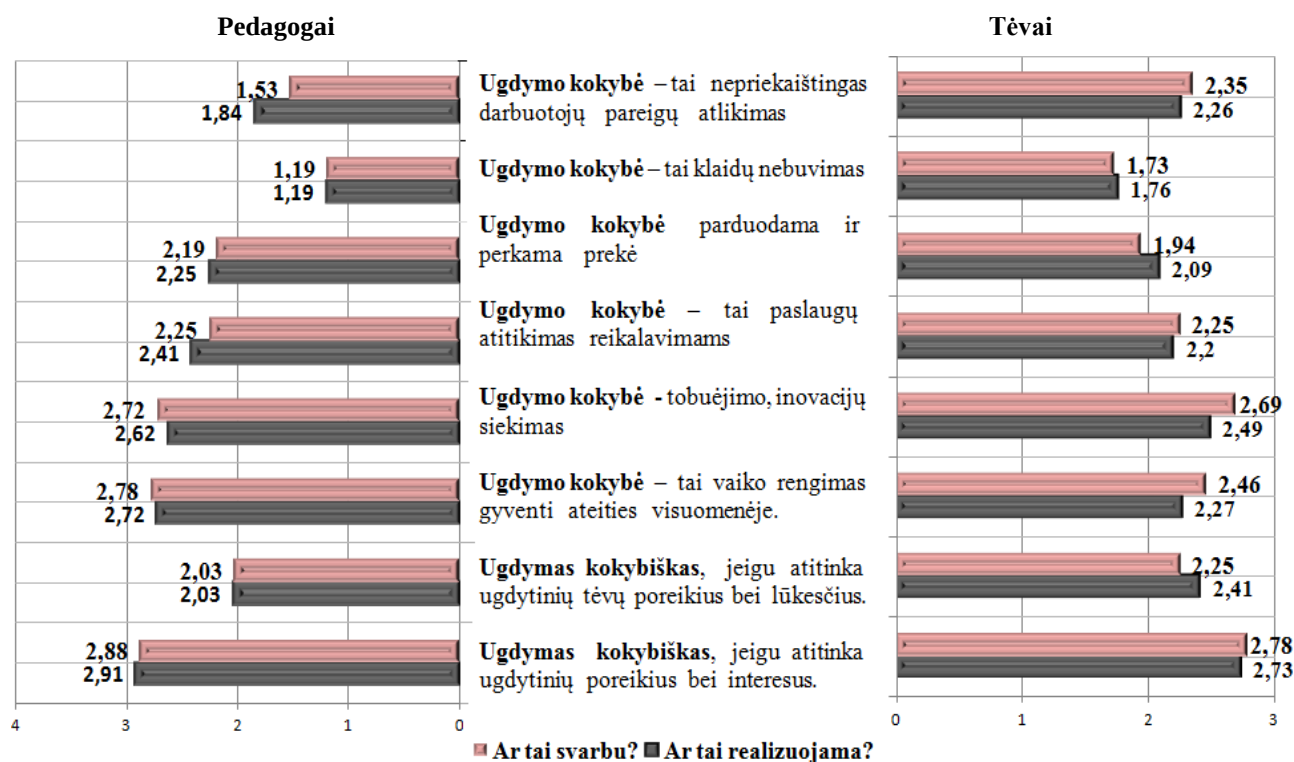
Pradedant išsamios ugdymo „*kokybės*“ sampratos analizės vyksmą nevalstybinių lygmenimi, siektina apžvelgti jos bendrą sampratą Lietuvos sociume.

\*O. Monkevičienės, V.S. Glebuviienės, K. Stankevičienės ir kt. „*Ikimokyklinio, priešmokyklinio ugdymo turinio ir jo įgyvendinimo kokybės analizės*“ tyrimo rezultatai parodė, kad nūdienos Lietuvos visuomenėje vyraujančios kokybiško ugdymo sampratos atitinka Europos ir kitų šalių vaikų ugdymo kokybės kriterijus. Lietuvos visuomenėje kokybiškas vaikų ugdymas remiasi šiuolaikine į vaiką orientuoto ugdymo filosofija. Išryškėja vaiko institucinis gerbūvis, jo prigimtiniai, socialiniai, pažintiniai bei kultūriniai poreikiai, integruojant šiuolaikines pedagoginio darbo technologijas: spontaniškas, inicijuotas, integruotai struktūruotas, individualus ugdymas. Tėvų bendruomenė kokybišką ugdymą sieja su vaiko patirtimi, gebėjimais ir ugdymosi galimybėmis. Panaši tendencija stebima ir analizuojant respondentų nuomonės dėl kokybės sampratos ir jos realizavimosi privačioje ikimokyklinio ugdymo įstaigoje (*respondentų atsk. pasiskirstė po lygiai*).

Dauguma (žr. į 4 pav. ir 3 lent.) ikimokyklinio ugdymo privačių paslaugų teikėjų (*pedagogų / vadovų*) ir vartotojų (*tėvų*) ugdymo kokybės sampratos svarbą supranta kaip paslaugų atitikimą ugdytinių poreikiams bei interesams. Neabejotina, kad tai yra dėsninga, kadangi vaiko poreikių tenkinimas yra visybiškai siektinas reiškinys šiuolaikinėje švietimo erdvėje. Šį reiškinį patvirtina ir LR Vaiko teisių pagrindų įstatymas, kuriame pažymima, kad „Atsižvelgiant į vaiko amžių ir jo išsilavinimo lygį, tėvai arba kiti teisėti vaiko atstovai turi teisę pasirinkti švietimo įstaigą, mokymosi formą bei metodus pagal vaiko protines, fizines galias, bei įsitikinimus ir gabumus“ (1996)

Nežymiai mažiau respondentų nurodė, kad ugdymo(-si) kokybė yra *nuolatinė kaita tobulėjimo link, inovacijų siekimas, ruošiant vaiką gyventi ateities visuomenėje*. Be to su šiais trimis aspektais tiek tėvai, tiek pedagogai dažniausiai sutiko, kad tai realizuojama privačiose ikimokyklinio ugdymo įstaigose, pabrėždami tam tikrų reikalavimų laikymosi būtinumą. Neabejotina, kad tai yra pagrindinės nūdienos švietimo kokybės vystymosi dimensijos. Tačiau suprantama, kad šis esminis ugdymo kokybės pažiūrų virsmas, patenka į sudėtingų socialinių edukacinių pokyčių lauką, kuriame klaidų neišvengiamumas yra natūralus reiškinys, dirbančio darbuotojo „privilegija“. Ir su tuo sutinka dauguma privačių ikimokyklinio ugdymo įstaigų apklaustų respondentų (*mažiausio pritarimo sulaukė teiginiai: ugdymo(-si) kokybė – tai klaidų nebuvimas, nepriekaištingas darbuotojų pareigų atlikimas, tai parduodama ir perkama prekė*) (žr. į 4 pav. ir 3 lentelę).

\* O. Monkevičienės, V.S. Glebuviienės, K. Stankevičienės ir kt. „Ikimokyklinio, priešmokyklinio ugdymo turinio ir jo įgyvendinimo kokybės analizė“ - toliau trumpinimas „O. Monkevičienė, V.S. Glebuviene, K. Stankevičienė ir kt. (2009)“.



4 pav. Ikimokyklinio ugdymo įstaigos sampratos svarbos ugdymui bei realizavimo ugdymo įstaigoje vertinimo pasiskirstymas

3 lentelė. Tėvų ir pedagogų ikimokyklinio ugdymo įstaigos sampratos svarbos ugdymui bei realizavimo ugdymo įstaigoje vertinimas

|                                                                                               | Tėvai            |       |                       |       | Pedagogai        |       |                       |       |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------|------------------|-------|-----------------------|-------|------------------|-------|-----------------------|-------|
|                                                                                               | Kiek tai svarbu  |       | Kiek tai realizuojama |       | Kiek tai svarbu  |       | Kiek tai realizuojama |       |
|                                                                                               | X±S <sub>x</sub> | SN    | X±S <sub>x</sub>      | SN    | X±S <sub>x</sub> | SN    | X±S <sub>x</sub>      | SN    |
| Ugdymas yra <i>kokybiškas</i> , jeigu atitinka <i>ugdytinių</i> poreikius bei interesus.      | 2.78±0.039       | 0.485 | 2.73±0.040            | 0.501 | 2.88±0.074       | 0.421 | 2.91±0.052            | 0.296 |
| Ugdymas yra <i>kokybiškas</i> , jeigu atitinka ugdytinių <i>tėvų</i> poreikius bei lūkesčius. | 2.25±0.050       | 0.629 | 2.41±0.056            | 0.698 | 2.03±0.131       | 0.740 | 2.03±0.131            | 0.740 |
| <i>Ugdymo kokybė</i> – tai vaiko rengimas gyventi ateities visuomenėje.                       | 2.46±0.079       | 0.991 | 2.27±0.079            | 0.990 | 2.78±0.098       | 0.553 | 2.72±0.103            | 0.581 |
| <i>Ugdymo kokybė</i> – nuolatinė kaita tobulėjimo link, inovacijų taikymas                    | 2.69±0.041       | 0.515 | 2.49±0.054            | 0.676 | 2.72±0.081       | 0.457 | 2.62±0.117            | 0.660 |
| <i>Ugdymo kokybė</i> – tai paslaugų atitikimas reikalavimams                                  | 2.25±0.063       | 0.790 | 2.20±0.067            | 0.843 | 2.25±0.119       | 0.672 | 2.41±0.109            | 0.615 |
| <i>Ugdymo kokybė</i> parduo-                                                                  | 1.94±0.069       | 0.860 | 2.09±0.071            | 0.887 | 2.19±0.152       | 0.859 | 2.25±0.149            | 0.842 |

|                                                                   |                   |              |                   |              |                   |              |                   |              |
|-------------------------------------------------------------------|-------------------|--------------|-------------------|--------------|-------------------|--------------|-------------------|--------------|
| dama ir perkama prekė                                             |                   |              |                   |              |                   |              |                   |              |
| Ugdymo kokybė – tai klaidų nebuvimas                              | <b>1.73±0.067</b> | <b>0.837</b> | <b>1.76±0.063</b> | <b>0.794</b> | <b>1.19±0.095</b> | <b>0.535</b> | <b>1.19±0.083</b> | <b>0.471</b> |
| Ugdymo kokybė – tai nepriekaištingas darbuotojų pareigų atlikimas | <b>2.35±0.068</b> | <b>0.846</b> | <b>2.26±0.059</b> | <b>0.735</b> | <b>1.53±0.174</b> | <b>0.983</b> | <b>1.84±0.169</b> | <b>0.954</b> |

PASTABA: spalvinio pažymėjimo reikšmės

Dažniausiai „visiškai sutinku“ pažymėtas aspektas

Rečiausia „visiškai sutinku“ pažymėtas aspektas

O. Monkevičienės, V.S. Glebuvienės, K. Stankevičienės ir kt. „Ikimokyklinio, priešmokyklinio ugdymo turinio ir jo įgyvendinimo kokybės analizės“ tyrime siekta atskleisti kokius ugdymo kokybės inovacijų pokyčius tėvai pastebi ir vertina kaip pozityvius bendruose (privačiose/valstybinėse) ikimokyklinio ugdymo įstaigose. Tėvų focus grupių medžiaga rodo, kad „tėvai labiau linkę vertinti esamą ugdymo kokybės situaciją, o ne ugdymo kokybės kaitą“. Tačiau išskiria keletą esminių ugdymo kokybės pokyčių: *pastebimas didesnis dėmesys vaikui kaip individui, atsisakoma formalaus bendravimo, palaikomas artimas bendravimas, įstaigų renovavimas, ugdomosios veiklos vyksmas už darželio ribų*.

Įvertinus abiejų tyrimų respondentų žinias, darytina išvada, kad nuolatinis švietimo kokybinės kaitos vystymasis ugdymo institucijose, respondentų manymu, yra būtinas bei realizuojamas tiek privačiose, tiek valstybinėse ikimokyklinio ugdymo įstaigose. Taip pat konstatuojamas faktas, kad ugdymas orientuotas į ugdytinių poreikius, interesus bei lūkesčius. Tobulėjimo siekimas ir vartotojų poreikiai suprantami kaip vienos svarbiausių ugdymo institucijos kokybės vadybos sistemos dalių. Vadinasi, ikimokyklinis ugdymas imtas grįsti naujais konceptualiaisiais pagrindais, vyksta ryški ikimokyklinio ugdymo turinio pertvarka, palaipsniui keičiamos ugdymo turinio technologijos.

## 4.2. Ikimokyklinio ugdymo paslaugų kokybės vertinimo kriterijai privačiame ir valstybiniame švietimo sektoriuje

Ypatingai svarbu atkreipti dėmesį į *ugdomosios aplinkos, teritorijos bei patalpų tinkamumą vaikų užimtumui ir ugdymui*. R. Želvys (2003) remdamasis kito autoriaus (*McGinn ir Borden, 1985*) literatūrine medžiaga, nurodo, kad švietimo kokybė nėra vienalytė, nes ją sudaro ne mažiau kaip penkios sudėtinės dalys. Pradinių sąlygų kokybė priklauso nuo ugdamosios aplinkos, pedagoginio personalo, ugdymo priemonių, techninės įrangos ir pan. kokybinio lygmens. Vadinasi siektina užtikrinti vaiko institucinę gerovę, saugumą, galimybę turėtų visas būtinas sąlygas sveikai augti, vystytis ir harmoningai tobulėti. Remiantis šia gerovės samprata, reikėtų gilintis į šios srities „gelmes“ ir konstruoti svarbiausius kriterijus kokybės normų atitikties vertinimui valstybinėse ir privačiose ikimokyklinio ugdymo įstaigose.

Šių normų turinys susijęs pirmiausia su *sveikos aplinkos* samprata. Sveikos aplinkos erdvė apima tiek fizinę aplinkos saugumą, tiek psichologiniu požiūriu palankią vaiko buvimui ir gyvenimui aplinką (Žalimienė L., 2007). Vaiko vystymuisi palanki aplinka inicijuoja vaiko saviugdą, saugumą, kūrybiškumą: psichologiškai harmoninga aplinka sudaro sąlygas formuotis psichiškai stabiliai vaiko asmenybei, patalpos ir lauko konstrukcijos lemia vaiko fiziologinių poreikių saugumą, kūrybiškumui užtikrinama motyvuojanti ir stimuliuojanti visavertė asmenybės vystymąsi erdvė, siekiant užtikrinti vaiko asmenybės normalią raidą ir sudarant jam saugią brandą.

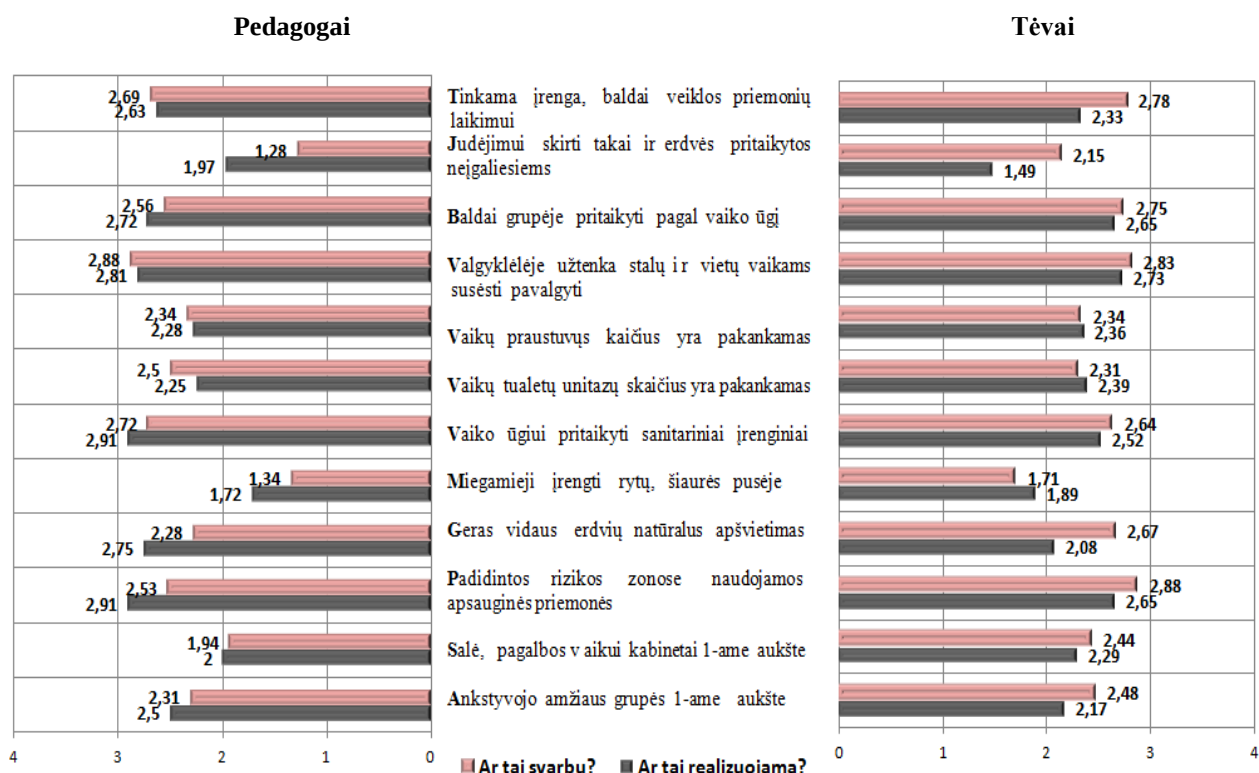
„Smalsumas yra normalus ir sveikas vaikystės reiškinys, todėl suaugusieji turi pasirūpinti, kad vaikui būtų sukurta saugi aplinka, <...> siekiant išvengti pavojingų situacijų, kuriose vaikas gali susižeisti, patirti traumas, išsigąsti ir pan.“ (Žalimienė L., 2007).

Analizuojant *saugumo ir sveikatos vidaus aplinkos kokybės garanto* vertinimą privačiuose ikimokyklinio ugdymo įstaigose, išryškėjo (žr. į 5 paveikslą ir 4 lentelę) panašūs, L. Žalimienės aukščiau išvardinti, svarbūs saugumo aspektai - respondentams, pagal svarbumo kriterijų, svarbiausia saugios aplinkos įkūrimas (*apsauginių priemonių naudojimas (pvz. turėklai, papildomi pritvirtinimai, paminkštinimai, žymėjimas kontrastingomis, ryškiomis spalvomis, langų atvėrimo ribojimai ir kt.) didesnės rizikos zonose ir tai dažniausiai įstaigose realizuojama. Tai pat svarbu, kad asmens poreikių tenkinimui būtų pritaikyti ugdomieji, sanitariniai įrenginiai (pvz. unitazai, praustuvės, veidrodžiai, stalai, apšvietimas <...> bei, pagalbos kabinetų ir ankstyvojo amžiaus grupių įrengimas 1-ame aukšte).*

Tačiau praktikoje paaiškėjo, kad vaikų skubios pagalbos patalpos, respondentų nuomone, privačioje ikimokyklinio ugdymo institucijoje yra išdėstytos netinkamai, nes pagalbos vaikui kabinetai ne visada yra įrengti pirmame aukšte. Nežymiai didesniu skaičiumi pasižymėjo ir

ankstyvųjų amžiaus grupių įrengimas pirmame aukšte, miegamųjų įrengimas rytų, šiaurės pusėje.

Kitas svarbus pažymėtinas reiškinys – ugdymo kokybės gerinimo kryptis ir galimybės, integruoto ugdymo sąlygomis. Atlikus mokslinės literatūros analizę paaiškėjo, kad Lietuvoje esama teisinė ir socialinė neįgaliųjų integracijos bazė yra palanki, sudaro galimybes sėkmingai neįgaliųjų vaikų integracijai ugdymo institucijose. Tačiau atlikus kiekybinį tyrimą išryškėjo, kad privačiuose ikimokyklinio ugdymo įstaigose praktinis paslaugų artumas ir prieinamumas neįgaliam vaikui nėra pakankamas. Tyrimo rezultatai pagal svarbumą ir realizavimąsi parodė, kad privačiuose ikimokyklinio ugdymo įstaigose nelabai atsižvelgiama į judėjimo takų ir erdvių pritaikymą neįgaliesiems vaikams (*pvz. takeliai, keltuvai, kliuvinių nebuvimas ir kt.*).



5 pav. Ikimokyklinio ugdymo įstaigos saugumo ir sveikatos vidaus aplinkos kokybės garanto svarbos ugdymui bei realizavimo vertinimo pasiskirstymas

4 lentelė. Tėvų ir pedagogų ikimokyklinio įstaigos saugumo ir sveikatos vidaus aplinkos kokybės garanto svarbos ugdymui bei realizavimo vertinimas

|                                                                                                           | Tėvai            |       |                       |       | Pedagogai        |       |                       |       |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------|-------|-----------------------|-------|------------------|-------|-----------------------|-------|
|                                                                                                           | Kiek tai svarbu  |       | Kiek tai realizuojama |       | Kiek tai svarbu  |       | Kiek tai realizuojama |       |
|                                                                                                           | X±S <sub>x</sub> | SN    | X±S <sub>x</sub>      | SN    | X±S <sub>x</sub> | SN    | X±S <sub>x</sub>      | SN    |
| Ankstyvojo amžiaus grupės 1-ame aukšte                                                                    | 2.48±0.054       | 0.675 | 2.17±0.066            | 0.823 | 2.50±0.110       | 0.622 | 2.31±0.145            | 0.821 |
| Salė, pagalbos vaikui kabinetai 1-ame aukšte                                                              | 2.44±0.055       | 0.692 | 2.29±0.069            | 0.864 | 2.00±0.180       | 1.016 | 1.94±0.185            | 1.045 |
| Didesnės rizikos zonose naudojamos apsauginės priemonės ( <i>pvz. turėklai, papildomi pritvirtinimai,</i> | 2.88±0.034       | 0.429 | 2.32±0.061            | 0.761 | 2.91±0.052       | 0.296 | 2.53±0.110            | 0.621 |

|                                                                                                                                                 |                   |              |                   |              |                   |              |                   |              |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------|--------------|-------------------|--------------|-------------------|--------------|-------------------|--------------|
| <i>paminkštinimai, žymėjimas kontrastingomis, ryškiomis spalvomis, langų atvėrimo ribojimai ir kt.)</i>                                         |                   |              |                   |              |                   |              |                   |              |
| Geras vidaus erdvių natūralus apšvietimas (pvz. stoglangiai, gausiai įstiklinta pastato vidinio kiemo dalis ir kt.)                             | <b>2.67±0.045</b> | <b>0.559</b> | <b>2.08±0.066</b> | <b>0.829</b> | <b>2.75±0.078</b> | <b>0.440</b> | <b>2.28±0.157</b> | <b>0.888</b> |
| Miegamieji įrengti rytų, šiaurės pusėje                                                                                                         | <b>1.71±0.065</b> | <b>0.819</b> | <b>1.89±0.073</b> | <b>0.917</b> | <b>1.72±0.175</b> | <b>0.991</b> | <b>1.34±0.159</b> | <b>0.902</b> |
| Vaiko ūgiui pritaikyti sanitariniai įrenginiai (pvz. unitazai, praustuvės, veidrodžiai ir kt.)                                                  | <b>2.64±0.045</b> | <b>0.568</b> | <b>2.52±0.066</b> | <b>0.821</b> | <b>2.91±0.094</b> | <b>0.530</b> | <b>2.72±0.081</b> | <b>0.457</b> |
| Vaikų tualetų unitazų skaičius yra pakankamas                                                                                                   | <b>2.31±0.059</b> | <b>0.740</b> | <b>2.39±0.064</b> | <b>0.799</b> | <b>2.25±0.162</b> | <b>0.916</b> | <b>2.50±0.135</b> | <b>0.762</b> |
| Vaikams užtenka praustuvių asmens higienai palaikyti                                                                                            | <b>2.34±0.059</b> | <b>0.740</b> | <b>2.36±0.070</b> | <b>0.878</b> | <b>2.28±0.150</b> | <b>0.851</b> | <b>2.34±0.153</b> | <b>0.865</b> |
| Vaikų valgyklėlėje užtenka stalų ir vietų vaikams susėsti pavalgyti                                                                             | <b>2.83±0.044</b> | <b>0.545</b> | <b>2.73±0.054</b> | <b>0.674</b> | <b>2.81±0.105</b> | <b>0.592</b> | <b>2.88±0.059</b> | <b>0.336</b> |
| Vaiko ūgiui pritaikyti baldai (pvz. knygų ir veiklos priemonės skirtos lentynos, stalai, kėdės ir kt.)                                          | <b>2.75±0.039</b> | <b>0.489</b> | <b>2.65±0.052</b> | <b>0.649</b> | <b>2.72±0.112</b> | <b>0.634</b> | <b>2.56±0.089</b> | <b>0.504</b> |
| Judėjimui skirti takai ir erdvės pritaikytos neįgaliesiems (pvz. pandusai, keltuvai, kliuvinių nebuvimas ir kt.)                                | <b>2.15±0.067</b> | <b>0.841</b> | <b>1.49±0.059</b> | <b>0.739</b> | <b>1.97±0.177</b> | <b>0.999</b> | <b>1.28±0.121</b> | <b>0.683</b> |
| Geras apžvelgiamumas iš judėjimo takų/erdvių (pvz. skirtingų veiklų erdvės įrengiamos taip, kad būtų lengvai apžiūros tarp jų vaikstant ir kt.) | <b>2.53±0.055</b> | <b>0.685</b> | <b>2.46±0.048</b> | <b>0.605</b> | <b>2.75±0.100</b> | <b>0.568</b> | <b>2.69±0.083</b> | <b>0.471</b> |
| Vaikais dažnai būna gryname ore                                                                                                                 | <b>2.76±0.046</b> | <b>0.579</b> | <b>2.64±0.059</b> | <b>0.744</b> | <b>3.00±0.000</b> | <b>0.000</b> | <b>2.75±0.110</b> | <b>0.622</b> |

PASTABA: spalvinio pažymėjimo reikšmės

Dažniausiai „visiškai sutinku“ pažymėtas aspektas

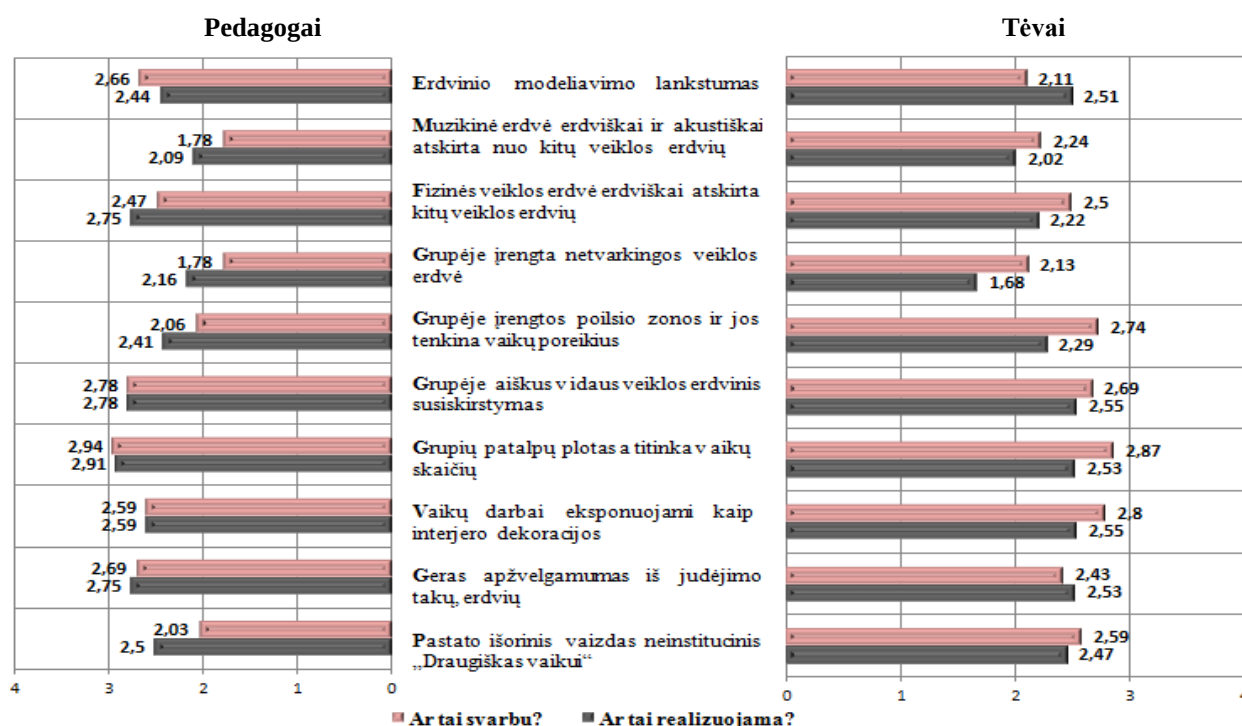
Rečiausia „visiškai sutinku“ pažymėtas aspektas

*Ugdomosios patalpos ir pastato kokybės įvaizdis.* Privatus darželis yra organizacija, kurios paslaugų kokybės lygis kartais priklauso nuo vartotojų konkurencijos. Norėdama išsilaikyti konkurencinėje rinkoje, organizacija sieks tobulėjimo, inovacinių reikmių. Vienas iš tokių galėtų būti – pirminis ikimokyklinio ugdymo pastato projektinis vaizdas. Ir su tuo sutiko dauguma apklaustųjų tėvų, nurodydami, kad pastato išorinis vaizdas neturėtų atrodyti griežtai, o būti „draugiškas vaikui“ (žr. 6 pav. ir 5 lentelė). Vertinant patalpų kokybės įvaizdžio aktualumą ugdymui, tėvai dažniausiai sutiko su tuo, kad modulių/grupių patalpų plotas turėtų atitikti vaikų skaičiaus, vaikų darbai turėtų būti eksponuojami kaip interjero dekoracijos (ir tai yra

realizuojama privačiose ikimokyklinio ugdymo įstaigose). Interjero meninis dekoravimas ikimokyklinio ugdymo institucijoje atliekamas naudojant pačių vaikų sukurtus darbelius, ir tai darželio erdvėms suteikia nepakartojamo originalumo, estetinio grožio, natūralaus ir išskirtinio jaukumo vaiko dvasiniam būviui.

Ankščiau aptarta fiziškai saugios ir higieniškai įrengtos ugdymosi aplinkos samprata ikimokyklinio ugdymo institucijoje dar turėtų apimti šios aplinkos individualizavimą pagal kiekvieno vaiko poreikių ypatybes. Kalbant apie vaiko, kaip visavertės asmenybės vystymąsi, būtina prisiminti, kad „*asmuo tampa asmenybe, kai jis aktyviai veikia ir reiškiasi kaip visybė, jungianti aplinkos pažinimą su išgyvenimais*“ (Butkienė G., Kepalaitė A., 1996). Vadinasi, būtina konkretinti aplinkos erdves, pagal vaiko aktyvumą, kryptingumą, siekiant aktyvios, motyvuotos, veiklios, suinteresuotos vaiko asmenybės.

Tyrimo duomenys patvirtina hipotetinę prielaidą ir įrodo, kad vaiko aplinkai privačiame darželyje suteikiama išskirtinė vertė. Apie ikimokyklinio ugdymo įstaigos patalpų kokybės įvaizdį, visų pirma galime spėsti iš erdvinio modeliavimo lankstumo, gero apžvelgiamumo iš judėjimo takų, veiklos erdvių ir iš jų aiškaus susiskirstymo. Šios sąvokos teiginys grindžiamas respondentų pasisakymais pagal svarbumą ir realizavimą privačioje ikimokyklinio ugdymo įstaigoje (žr. 6 pav. ir 5 lent.).



6 pav. Ikimokyklinio ugdymo įstaigos patalpų kokybės įvaizdžio svarbos ugdymui bei realizavimo vertinimo pasiskirstymas

Kitas svarbus patalpų funkcionavimo kokybinis komponentas, yra konkrečių erdvių atskyrimas nuo bendrų veiklos erdvių. Tam, kad galėtų funkcionuoti atskirai, kuriame būtų gausu detalių, reikalingų priemonių, dekorų elementų, pabrėžiančių muzikinę, fizinę, dvasinę (*poilsio*,

ramybės) ar kt. objekto paskirtį. Pagal svarbumą tėvams dominuoja atskirų poilsio zonų atitinkančių / tenkinančių vaiko poreikius, įrengimas (žr. 6 pav. ir 5 lent.). Respondentai (tėvai ir pedagogai) nurodė, kad fizinės veiklos erdvės dažniau yra atskirtos nuo bendros ugdymo erdvės, negu muzikinės paskirties erdvė.

Dar vienas modernus aspektas – netvarkingos veiklos erdvės įrengimas ugdymosi aplinkoje t.y. darželio patalpoje. Pagal svarbumą ir realizavimą šis komponentas ne itin pasižymi aukštų respondentų vertinimų (žr. 6 pav. ir 5 lent.). Tiek pedagogai, tiek tėvai ši komponentą vertina skeptiškai. Iš to galime daryti išvadą, kad tokios veiklos organizavimas darželio patalpose nėra tinkamas, nes geriausias vaiko tyrinėjimų, bandymų pažinimas vyksta lauke, gamtoje. Šios išvados turinį aptarsime kiek vėliau, kitame skyrelyje.

O. Monkevičienės, V.S. Glebuvičienės, K. Stankevičienės ir kt. „Ikimokyklinio, priešmokyklinio ugdymo turinio ir jo įgyvendinimo kokybės analizės“ tyrime atskleistas negatyvus veiksnys, bloginantys ikimokyklinio ugdymo(-si) kokybę – pedagogai ir tėvai kaip negatyvų veiksnį įvardija – neoptimalų vaikų skaičių grupėje: tyrimo respondentai nurodo „*Tai vis dėlto per didelis vaikų skaičius. Tai nukenčia kokybę. ... Higienos normos rašo viena, situacija mikrorajone kita*“. „... daug ugdytinių, reikia prie kiekvieno prieiti, bet fiziškai mes to nespėjame padaryti“ (2009). Remiantis magistrinio darbo tyrimų, privačiose įstaigose pastebima visai kitokia situacija. Pasak respondentų (teikėjų ir vartotojų) privačiose ikimokyklinio ugdymo įstaigose realizuojamas tinkamas santykis tarp vaikų skaičiaus ir vidaus erdvių ploto (žr. 6 pav. ir 5 lent.).

5 lentelė. Tėvų ir pedagogų ikimokyklinio įstaigos patalpų kokybės įvaizdžio svarbos ugdymui bei realizavimo vertinimas

|                                                                | Tėvai            |       |                       |       | Pedagogai        |       |                       |       |
|----------------------------------------------------------------|------------------|-------|-----------------------|-------|------------------|-------|-----------------------|-------|
|                                                                | Kiek tai svarbu  |       | Kiek tai realizuojama |       | Kiek tai svarbu  |       | Kiek tai realizuojama |       |
|                                                                | X±S <sub>x</sub> | SN    | X±S <sub>x</sub>      | SN    | X±S <sub>x</sub> | SN    | X±S <sub>x</sub>      | SN    |
| Pastato išorinis vaizdas neinstitucinis ir „draugiškas vaikui“ | 2.59±0.048       | 0.599 | 2.47±0.059            | 0.739 | 2.50±0.100       | 0.568 | 2.03±0.182            | 1.031 |
| Vaikų darbai eksponuojami kaip interjero dekoracijos           | 2.80±0.039       | 0.486 | 2.55±0.048            | 0.604 | 2.59±0.088       | 0.499 | 2.59±0.088            | 0.499 |
| Patalpų plotas atitinka vaikų skaičių                          | 2.87±0.031       | 0.388 | 2.53±0.060            | 0.756 | 2.91±0.052       | 0.296 | 2.94±0.043            | 0.246 |
| Aiškūs vidaus veiklos erdvinis susiskirstymas                  | 2.69±0.049       | 0.619 | 2.55±0.062            | 0.772 | 2.78±0.074       | 0.420 | 2.78±0.098            | 0.553 |
| Įrengtos poilsio zonos ir jos tenkina vaikų poreikius          | 2.74±0.042       | 0.521 | 2.29±0.065            | 0.817 | 2.41±0.126       | 0.712 | 2.06±0.162            | 0.914 |
| Įrengta netvarkingos veiklos erdvė                             | 2.13±0.069       | 0.860 | 1.68±0.072            | 0.899 | 2.16±0.120       | 0.677 | 1.78±0.166            | 0.941 |
| Fizinės veiklos erdvė erdviškai atskirta nuo kitų erdvių       | 2.50±0.055       | 0.695 | 2.22±0.060            | 0.756 | 2.75±0.110       | 0.622 | 2.47±0.135            | 0.761 |
| Muzikinė erdvė erdviškai ir akustiškai atskirta nuo kitų       | 2.24±0.067       | 0.843 | 2.02±0.074            | 0.923 | 2.09±0.145       | 0.818 | 1.78±0.125            | 0.706 |

| veiklos erdvių                                                                                                                                       |            |       |            |       |            |       |            |           |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------|-------|------------|-------|------------|-------|------------|-----------|
| Tinkama įranga ir baldai veiklos priemonių laikymui (pvz. atsižvelgiant į vaiko ūgį, veiklos priemonių lentynos dėžės demonstraciniai stovai ir kt.) | 2.78±0.047 | 0.592 | 2.53±0.048 | 0.605 | 2.63±0.140 | 0.793 | 2.69±0.083 | 0.47<br>1 |
| Minkštumo elementų gausa (pvz. kilimai, minkšti krėslai, pagalvės, čiužiniai ir kt.)                                                                 | 2.25±0.068 | 0.852 | 2.28±0.050 | 0.629 | 2.03±0.145 | 0.822 | 2.13±0.098 | 0.55<br>4 |
| Tinkamas santykis tarp vaikų skaičiaus ir vidaus erdvių ploto                                                                                        | 2.78±0.043 | 0.535 | 2.36±0.061 | 0.761 | 2.63±0.178 | 1.008 | 2.59±0.179 | 1.01<br>2 |

PASTABA: spalvinio pažymėjimo reikšmės

Dažniausiai „visiškai sutinku“ pažymėtas aspektas

Rečiausia „visiškai sutinku“ pažymėtas aspektas

Sekančioje pastraipoje aptarsime detalesnę modernių patalpos konstrukcijų naudojimosi vertę, vaiko gebėjimams ir jo poreikių tenkinimams. Efektyvus ugdymasis per veiklą įmanomas tik tuomet, kai grupės aplinka pritaikyta vaikų reikmėms ir interesams.

*Ugdomosios aplinkos tinkamumas vaikų veiklai ir užimtumui.* 7 paveiksle ir 6 lentelėje matome: daugelis tėvų nurodė, kad svarbiausia, vertinant aplinkos tinkamumą vaikų veiklai ir užimtumui, yra vaizdinės-mokomosios medžiagos buvimas (*stendų, plakatų, paveikslų ir kt.*). Rečiausiai sutiko su sėdėjimo ir darbo pozicijų įvairovės, netvarkingos veiklos galimybių ir jai reikalingų priemonių (pvz. *mokslo/gamtos pažinimas, smėlio/vandens žaidimai ir kt.*) svarba ir jų realizavimu grupėse.

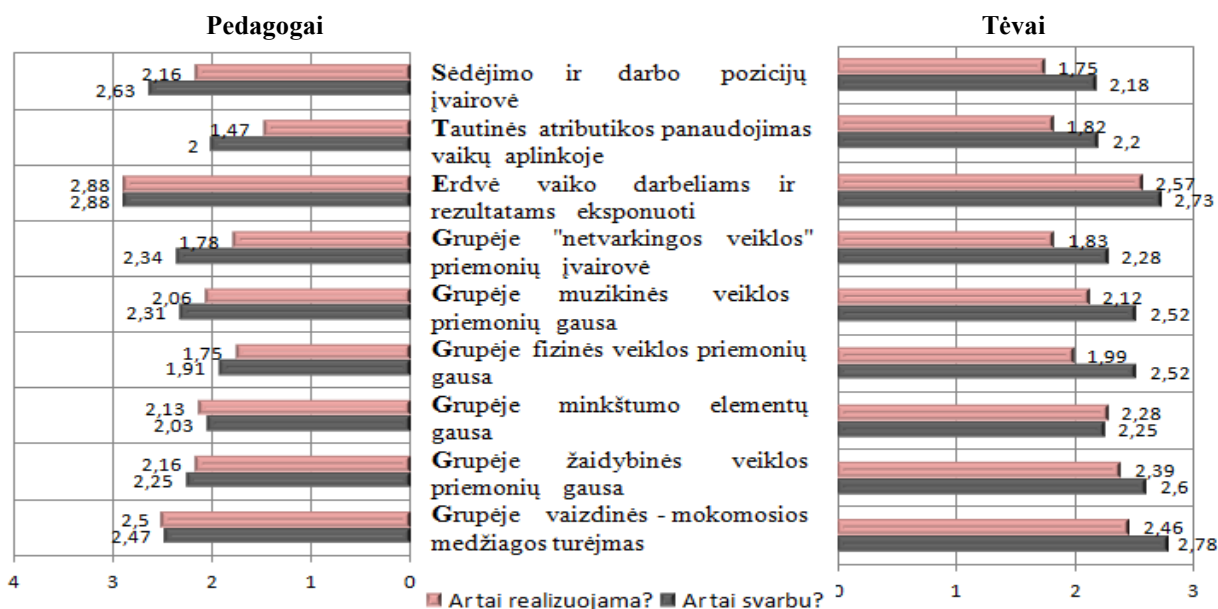
Pedagogai, kaip ir tėvai, dažniausiai nurodė, kad aplinkos tinkamumui vaikų veiklai ir užimtumui svarbu pritaikyta erdvė vaiko darbams ir rezultatams eksponuoti bei dažniausiai nurodė, kad įstaigoje tai yra realizuojama. Daugelis nurodė erdvinio modeliavimo lankstumo (pvz. *vaikai patys nesunkiai gali nešioti ar stumdyti įvairius erdvės elementus, ją pritaikydami savo reikmėms*) ir sėdėjimo bei darbo pozicijų įvairovės (pvz. *lengvai modeliuojami baldai, skirtingų lygių plokštumos ir kt.*) svarbumą.

Pedagogai, kaip ir tėvai, dažniausiai nurodė, kad įstaigos praktikoje yra realizuojama vaizdinė-mokomoji medžiaga atitinkanti vaikų poreikius bei interesus (*stendų, plakatų, paveikslų ir kt. naudojimas*) bei erdvinis modeliavimo lankstumas.

Skirtingai nei tėvai, pedagogai rečiausiai sutiko su modulyje/grupėje fizinės (pvz. *skirtingi laipiojimo lygmenys, įrenginiai landžiojimui ir kt.*) ir žaidybinės veiklos priemonių gausos (pvz. *veidrodinis gaublys, knygelės, šviestuvėliai, minkšti žaislai ir kt.*) svarba. Kaip ir tėvai, pedagogai rečiausiai sutiko su modulyje/grupėje netvarkingos veiklos galimybių ir jai reikalingų priemonių įvairovės (pvz. *mokslo/gamtos pažinimas, smėlio/vandens žaidimai, vaidmeniniai žaidimai ir kt.*) realizavimu.

Išnagrinėjus bendrus esminės paskirties ugdomosios patalpos ir pastato kokybės įvaizdžio komponentus, siektina atskirai išryškinti vaiko tautos kultūros pažinimo žingsnius privačioje ikimokyklinio ugdymo aplinkoje.

Nepaisant to, kad šiuolaikinio ugdymo sociokultūriniai tikslai siejami su švietimo nacionalumo principu bei etnokultūros vertybiniais aspektais (Bortkevičienė V., Valaitienė V., 2009), privačiame darželyje išryškėjo šių principų „stagnacija“ – neveiklumas. Respondentų nuomonių pasiskirstymas – tiek pedagogų, tiek pačių tėvų, pagal svarbumą ir realizavimąsi nevalstybiniame sektoriuje yra tapatus, išryškinantis šių principų „silpnumą“ (žr. 7 pav. ir 6 lentelė). Respondentai nurodo, kad darželio aplinkoje pasigendama tautinės atributikos elementų. Tačiau kritiškiausia yra tai, kad respondentai neižvelgia šios atributikos naudojimo svarbumo (*pvz. įvairūs paveikslėliai, staltiesės, baldeliai ir kt.*).



7 pav. Ikimokyklinio ugdymo įstaigos aplinkos tinkamumo vaikų veiklai ir užimtumui svarbos ugdymui bei realizavimo vertinimo pasiskirstymas

6 lentelė. Tėvų ir pedagogų ikimokyklinio įstaigos aplinkos tinkamumo vaikų veiklai ir užimtumui svarbos ugdymui bei realizavimo vertinimas

|                                                                                                                    | Tėvai            |       |                       |       | Pedagogai        |       |                       |       |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------|-------|-----------------------|-------|------------------|-------|-----------------------|-------|
|                                                                                                                    | Kiek tai svarbu  |       | Kiek tai realizuojama |       | Kiek tai svarbu  |       | Kiek tai realizuojama |       |
|                                                                                                                    | X±S <sub>x</sub> | SN    | X±S <sub>x</sub>      | SN    | X±S <sub>x</sub> | SN    | X±S <sub>x</sub>      | SN    |
| Grupių aplinkoje sutinkami tautiniai elementai ( <i>pvz. įvairūs paveikslėliai, staltiesės, baldeliai ir kt.</i> ) | 2.20±0.051       | 0.638 | 1.82±0.067            | 0.844 | 2.00±0.119       | 0.672 | 1.47±0.162            | 0.915 |
| Yra vaizdinės-mokomosios medžiagos ( <i>stendų, plakatų, paveikslų ir kt.</i> ) ir ji atitinka vaikų poreikius     | 2.78±0.040       | 0.501 | 2.46±0.046            | 0.572 | 2.47±0.090       | 0.507 | 2.50±0.090            | 0.508 |
| Žaidybinės veiklos priemonių gausa ( <i>pvz. veidrodinis gaublys,</i>                                              | 2.60±0.050       | 0.629 | 2.39±0.053            | 0.667 | 2.25±0.135       | 0.762 | 2.16±0.128            | 0.723 |

|                                                                                                                                                           |                   |              |                   |              |                   |              |                   |              |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------|--------------|-------------------|--------------|-------------------|--------------|-------------------|--------------|
| <i>knygelės, šviestuvėliai, minkšti žaislai ir kt.)</i>                                                                                                   |                   |              |                   |              |                   |              |                   |              |
| Fizinės veiklos priemonių gausa (pvz. skirtingi laipiojimo lygmenys, įrenginiai landžiojimui ir kt.)                                                      | <b>2.52±0.048</b> | <b>0.605</b> | <b>1.99±0.065</b> | <b>0.813</b> | <b>1.91±0.130</b> | <b>0.734</b> | <b>1.75±0.127</b> | <b>0.718</b> |
| Muzikinės veiklos priemonių gausa (pvz. įvairūs instrumentai, diktofonas, ausinukas ir kt.)                                                               | <b>2.52±0.052</b> | <b>0.656</b> | <b>2.12±0.067</b> | <b>0.842</b> | <b>2.31±0.122</b> | <b>0.693</b> | <b>2.06±0.142</b> | <b>0.801</b> |
| Netvarkingos veiklos galimybių ir jai reikalingų priemonių įvairovė (pvz. mokslo/gamtos pažinimas, smėlio/vandens žaidimai, vaidmeniniai žaidimai ir kt.) | <b>2.28±0.058</b> | <b>0.732</b> | <b>1.83±0.061</b> | <b>0.761</b> | <b>2.34±0.124</b> | <b>0.701</b> | <b>1.78±0.147</b> | <b>0.832</b> |
| Pritaikyta erdvė vaiko darbui ir rezultatams eksponuoti                                                                                                   | <b>2.73±0.042</b> | <b>0.526</b> | <b>2.57±0.054</b> | <b>0.672</b> | <b>2.88±0.059</b> | <b>0.336</b> | <b>2.88±0.059</b> | <b>0.336</b> |
| Erdvinio modeliavimo lankstumas (pvz. vaikai patys nesunkiai gali nešioti ar stumdyti įvairius erdvės elementus, ją pritaikydami savo veiksmams)          | <b>2.57±0.051</b> | <b>0.643</b> | <b>2.11±0.060</b> | <b>0.751</b> | <b>2.66±0.085</b> | <b>0.483</b> | <b>2.44±0.109</b> | <b>0.619</b> |
| Sėdėjimo ir darbo pozicijų įvairovė (pvz. lengvai modeliuojami baldai, skirtingų lygių plokštumos ir kt.)                                                 | <b>2.18±0.078</b> | <b>0.973</b> | <b>1.75±0.076</b> | <b>0.953</b> | <b>2.63±0.087</b> | <b>0.492</b> | <b>2.16±0.128</b> | <b>0.723</b> |

PASTABA: spalvinio pažymėjimo reikšmės

Dažniausiai „visiškai sutinku“ pažymėtas aspektas

Rečiausia „visiškai sutinku“ pažymėtas aspektas

*Darželio teritorijos tinkamumas vaikų veiklai ir užimtumui.* Dž. Britanijos veikėjas R. Louvas iškėlė šio amžiaus dėsningą teiginį – jaučiamas „Gamtos deficito sutrikimas“ (2009). Pabrėždamas, kad nūdienos karta yra auginama be „svarbaus kontakto su natūraliu pasauliu“ - „vaikas fiziškai ir psichiškai kenčia“. Vaikų santykis su gamta priklauso nuo daugelio faktorių, tačiau vienas iš svarbiausių – ugdymas darželyje ankstyvajame vaiko raidos etape <...>, - nurodo Ž. Dargužytė (2011). A. Gučo (1994) nuomone, „darželis be žaidimų aikštelės panašus į šiltnamį, kuriame auga puikios gėlės, bet jų niekados nepasiekia oro atmainos“. „<...> nuolatinis kontaktas su gamta yra būtina vaikystės dalis, jei vaikai to neturi, tuomet jie neišsivystys tiek, kiek galėtų, jei turėtų tokią patirtį“ – BBC teigė ekspertas (žr. Gamtos deficito sindromas: vaikai nebesikarsto medžiais ir nežaidžia miške, 2012). D. Jonaitienė (2011) pabrėžia, kad „Amerikečio N. Lowthorpo pedagoginė darbo patirtis įrodė, kad buvimo gamtoje ir specialių edukacinių programų pagalba, galima pasiekti neįtikėtinų rezultatų“.

Todėl, prasminga ir aktualu nūdienos ikimokyklinio ugdymo procese kurti vaikams prieigą prie gamtos dosnumo ir grožio, siekiant atrasti kūrybiškumo sąsajas su gamta („Apylinkė yra gražiausia paveikslų knyga“ – rašo Gučas A., 1994). Šių dienų Lietuvos darželiuose pastebimas stipresnis vaiko ir gamtos santykių diegimas, kuris tampa vienas iš svarbiausių siektinų ugdymo

prioritetų. Nurodomi šių prioritetų svarbūs veiksniai: sukurti turtingą, saugią, tinkamai sutvarkytą darželio teritorijos aplinką, tam kad vaikas galėtų save realizuoti, savo idėjas paversti veiksmiais gamtos erdvėje.

Remiantis aprašomosios statistikos duomenimis paaiškėjo, kad respondentai dažniausiai nurodo, vaikų darželio teritorijos tinkamumą vaikų užimtumui bei jų saugumui (žr. 7 lent.).

**7 lent. Ikimokyklinio ugdymo įstaigos vaikų darželio teritorijos tinkamumo vaikų veiklai ir užimtumui svarbos ugdymui bei realizavimo vertinimo pasiskirstymas**

| <b>Siekiant vaikų saugumo, darželio teritorijoje:</b>                                  |      |                                         |      |      |                                                                                        |  |      |      |  |
|----------------------------------------------------------------------------------------|------|-----------------------------------------|------|------|----------------------------------------------------------------------------------------|--|------|------|--|
| Pedagogai                                                                              |      |                                         |      |      | Tėvai                                                                                  |  |      |      |  |
| turėtų būti apsaugota nuo pašalinių asmenų lankymosi bei gyvūnų patekimo į teritoriją; | 3    | 2,19                                    | 2,2  | 2,88 | turėtų būti apsaugota nuo pašalinių asmenų lankymosi bei gyvūnų patekimo į teritoriją; |  |      |      |  |
| turėtų būti atokiau nuo judrių gatvių;                                                 | 2,94 | 2,06                                    | 2,18 | 2,58 | turėtų būti atokiau nuo judrių gatvių;                                                 |  |      |      |  |
| turėtų būti aptverta tinkamo aukščio tvora                                             | 2,81 | 2,22                                    | 2,29 | 2,8  | turėtų būti aptverta tinkamo aukščio tvora                                             |  |      |      |  |
| turėtų būti apželdinta, sugerianti gatvės triukšmą;                                    | 2,91 | 2,06                                    | 2,34 | 2,8  | turėtų būti apželdinta, sugerianti gatvės triukšmą;                                    |  |      |      |  |
| 2,63                                                                                   | 3    | <b>Vaikų dažnas buvimas gryname ore</b> |      |      |                                                                                        |  | 2,76 | 2,78 |  |
| turėtų būti „turtinga“ darželio gamtinė aplinka                                        | 2,66 | 2,22                                    | 2,31 | 2,67 | turėtų būti „turtinga“ darželio gamtinė aplinka                                        |  |      |      |  |
| įrengtos tinkamos pavėsinės                                                            | 2,81 | 2,22                                    | 2,07 | 2,61 | įrengtos tinkamos pavėsinės                                                            |  |      |      |  |
| turėtų būti pakankamai įrenginių, priemonių vaikų saviraiškai                          | 2,56 | 2,28                                    | 2,22 | 2,69 | turėtų būti pakankamai įrenginių, priemonių vaikų saviraiškai                          |  |      |      |  |
| <div> <div></div> kiek tai svarbu; <div></div> kiek tai realizuojama; </div>           |      |                                         |      |      |                                                                                        |  |      |      |  |

Respondentų pasisakymai tiek pedagogų, tiek tėvų yra panašūs pagal svarbumą bei realizavimąsi privačiuose ikimokyklinio ugdymo įstaigose.

Matome, kad respondentams labai svarbu užtikrinti vaikų saugumą darželio teritorijoje (žr. 7 ir 8 lent.). Teritorija turėtų būti atokiau nuo judrių gatvių, aptverta tinkamo aukščio tvora, kad į ją nepatektų pašaliniai asmenys ar gyvūnai.

Tėvai labiau nei pedagogai propaguoja stiprinti vaiko ir gamtos santykį, dažnų buvimą gamtoje. Pasak jų darželio aplinka turėtų būti turtinga, joje būtų įvairių įrenginių, priemonių vaiko saviraiškos skatinimui.

Daugelis tėvų pritarė, kad teritorijos apželdinimas, siekiant prislopinti gatvės triukšmą ir aptvėrimas tinkamo aukščio tvora, kas jiems labai svarbu, yra ugdymo įstaigos praktikoje realizuojama, nors pedagogai rečiau nurodė, kad teritorija apželdinta, siekiant nustelbti gatvės triukšmą. Taip pat tėvai dažniau negu pedagogai nurodė, kad turtinga pastato gamtinė aplinka (*pvz. darželio teritorijoje ar šalia jos yra parkas, miškas, ežeras ir kt.*), į kurią vaikai gali patekti ir joje saugiai (*teritorijos aptverta tinkamo aukščio tvora, atokiau nuo judriųjų gatvių*) būti.

Pedagogai dažniausiai nurodė kad ugdymo įstaigos teritorijoje, nors tai jiems mažiau svarbu – yra pakankamai įrenginių sportiniams, siužetiniams žaidimams bei visų kūno judesių lavinimui. Skirtingai nei tėvai, kurie nurodė rečiausiai, pedagogai nurodė pavėsinės tinkamos vaikams pasislėpti nuo lietaus, saulės spindulių realizavimą.

**8 lentelė. Tėvų ir pedagogų ikimokyklinio įstaigos vaikų darželio teritorijos tinkamumo vaikų veiklai ir užimtumui svarbos ugdymui bei realizavimo vertinimas**

|                                                                                                                                                        | Tėvai            |       |                       |       | Pedagogai        |       |                       |       |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------|-------|-----------------------|-------|------------------|-------|-----------------------|-------|
|                                                                                                                                                        | Kiek tai svarbu  |       | Kiek tai realizuojama |       | Kiek tai svarbu  |       | Kiek tai realizuojama |       |
|                                                                                                                                                        | X±S <sub>x</sub> | SN    | X±S <sub>x</sub>      | SN    | X±S <sub>x</sub> | SN    | X±S <sub>x</sub>      | SN    |
| Turtinga pastato gamtinė aplinka, į kurią vaikai gali patekti ir joje būti (pvz. darželio teritorijoje ar šalia jos yra parkas, miškas, ežeras ir kt.) | 2.67±0.047       | 0.593 | 2.31±0.056            | 0.697 | 2.66±0.096       | 0.545 | 2.22±0.147            | 0.832 |
| Teritorijoje pakankamai įrenginių sportiniams, siužetiniams žaidimams bei visų kūno judesių lavinimui                                                  | 2.69±0.046       | 0.574 | 2.22±0.060            | 0.748 | 2.56±0.089       | 0.504 | 2.28±0.112            | 0.634 |
| Teritorija apželdinta, sugeria gatvės triukšmą                                                                                                         | 2.80±0.043       | 0.540 | 2.34±0.060            | 0.749 | 2.91±0.052       | 0.296 | 2.06±0.148            | 0.840 |
| Teritorija atokiai nuo judrių gatvių                                                                                                                   | 2.58±0.057       | 0.717 | 2.18±0.069            | 0.866 | 2.94±0.043       | 0.246 | 2.06±0.155            | 0.878 |
| Teritorija apsaugota nuo pašalinių asmenų lankymosi, gyvūnų patekimo į teritoriją                                                                      | 2.88±0.037       | 0.458 | 2.20±0.072            | 0.902 | 3.00±0.000       | 0.000 | 2.19±0.165            | 0.931 |
| Teritorija aptverta tinkamo aukščio tvora                                                                                                              | 2.80±0.040       | 0.499 | 2.29±0.065            | 0.819 | 2.81±0.070       | 0.397 | 2.22±0.160            | 0.906 |
| Pavėsinės tinkamos vaikams pasislėpti nuo lietaus, saulės spindulių                                                                                    | 2.61±0.050       | 0.627 | 2.07±0.070            | 0.878 | 2.81±0.070       | 0.397 | 2.22±0.147            | 0.832 |

PASTABA: spalvinio pažymėjimo reikšmės

Dažniausiai „visiškai sutinku“ pažymėtas aspektas

Rečiausia „visiškai sutinku“ pažymėtas aspektas

Nagrinėjant kiekybinio tyrimo subkategorijos „Darželio teritorijos tinkamumas vaikų veiklai ir užimtumui“, duomenis, pastebėta, kad nemaža vartotojų dalis darželio lauko teritoriją vertina palankiau, negu patys privačių įstaigų teikėjai. Remiantis tuo, galėtumėme daryti prielaidą, jog privačių įstaigų teikėjai yra suinteresuoti darželio teritoriją naujinti, labiau modernizuoti, nes pagal svarbumo rodiklį jų rezultatai yra geresni negu vartotojų (tėvų).

Išanalizavus ikimokyklinio ugdymo paslaugų kokybės vertinimo kriterijus privačiame ir valstybiniame švietimo sektoriuje pabrėžtina, kad vykstant globalizacijai, ugdymo institucijų aplinka darosi vis dinamiškesnė, stiprėja konkurencija privačiame ir valstybiniame švietimo sektoriuje. Siekdamos įgyti konkurencinį pranašumą, ikimokyklinio ugdymo įstaigos vis daugiau dėmesio skiria paslaugų kokybės tobulinimui, įgyvendindami visuotinės kokybės rodiklius, paslaugų vartotojų poreikių tenkinimą iškelia kaip pagrindinį kokybės principą.

### **4.3. Pedagogo ir vaiko kokybės sąveikos tipai išryškinant vaikų ugdymo(-si) kokybės dimensijas**

Nevalstybinių šveitimo įstaigų, siekiančių teikti kokybišką ikimokyklinį ugdymą, tolesnės veiklos sėkmę priklauso nuo daugelio dalykų, bet svarbiausia – žmogiškieji ištekliai / personalas – rašo D. Martišauskienė, 2010.

Pasak A. Juodaitytės (2003) visapusiškam vaiko asmenybės formavimui(-si) per jo paties natūralią sąveiką su socialine aplinka, didžiulę reikšmę turi pedagogas. „Nuo jo gabumų ir pažiūros į savo darbą priklauso visas pasisėkimas“ – nurodo A. Gučas (1994).

Vadinasi, ikimokyklinio ugdymo įstaigos gebėjimas pasirinkti tinkamus žmones yra labai svarbus sėkmingos veiklos veiksnys. Tik tai organizacijos komanda pasižyminti kūrybingumu, profesionalumu, turinti savo kultūrą ir tradicijas gali sėkmingai realizuoti įstaigos strategiją, misiją, numatytus tikslus bei uždavinius (D. Martišauskienė, 2010). Teigtina, kad išsikeldamas tokius strateginius tikslus ir kryptingai jų siekdamas, pedagogas sudarytų efektyviausias sąlygas vaiko visapusiškam tobulėjimui, sėkmingam vystymuisi, savo gebėjimų ir galių įtvirtinimui, pasitikėjimui savimi, bei jį supančia socialine aplinka.

J. Hendrick (1980) pabrėžia, kad suaugusiojo ir vaiko sąveika turi garantuoti ne tik vien kognityvinę vaiko raidą, bet turi padėti skleisti jo savivokai, savigarbai, skatinti jo harmoningus santykius su aplinka, aplinkiniais, pačiu savimi.

Darytina išvada, kad patraukliausiai, moderniausiai įrengta ir visomis lavinimo priemonėmis aprūpinta ikimokyklinio ugdymo įstaiga neatliks savo socialinių, kultūrinių ir pedagoginių sekinių, jeigu neturės tinkamos auklėtojos, nes, kokybinis „ugdymas visų pirma pereina nuo auklėtojos asmenybės“ – nurodo A. Gučas (1994).

Iš anketos bloko „Pedagogo savybės įgyvendinant ikimokyklinio ugdymo proceso kokybę“ pagal svarbumą (žr. 9 lent.) daugiausiai dėmesio respondentai skiria tokioms pedagogo profesinių savybių sąveikoms: turi būti jautrus, emociškai ir žodžiais skatinti vaiko veiklą (pagirti, padrausinti), bendraujantis, susilyginantis, susitapatinantis su vaiku, geba išvelgti vaiko gabumus, talentus bei juos puoselėti, skatina vaikus aktyviai veiklai, stebėjimams ir eksperimentams, siūlo įvairios veiklos raiškos priemones atskiriems vaikams ar vaikų grupelėms, turintis autoritetą vaikų ir tėvų tarpe, turi gerai pažinoti vaikus, jų poreikius ir individualias galimybes, būti ekspertu.

Daugiausia respondentų dirbančio darželyje pedagogo kompetenciją apibūdina kaip socialinės srities žinovą, turintį gebėjimų aktyviai ir demokratiškai kartu su vaikais dalyvauti ugdymo procese.

Pedagogai, kaip ir tėvai mažiausiai pagal svarbumą pritarė teiginiui – kad nebūtinai reikia pritarti vaiko sumanymams ir tai, jų manymu, mažiau realizuojama.

Pastebimas įdomus skirtumas vertinant teiginį „*gebantis išvelgti vaiko problemas ir jas šalinti*“ realizavimo. Ikimokyklinio ugdymo(-si) vaikų tėvai (1,89) labiau pasitiki pedagogo socialinėmis kompetencijomis negu jisai pats (1,34) (žr. 9 lent.).

**9 lentelė. Ikimokyklinio ugdymo įstaigos pedagogo profesinės savybės svarbos ugdymui bei realizavimo vertinimo pasiskirstymas**

| <b>Pedagogų teigimu:</b>                                                     | <b>Kiek tai svarbu</b> | <b>Kiek tai realizuojama</b> | <b>Kiek tai realizuojama</b> | <b>Kiek tai svarbu</b> | <b>Tėvų teigimu:</b>                                                         |
|------------------------------------------------------------------------------|------------------------|------------------------------|------------------------------|------------------------|------------------------------------------------------------------------------|
| Veikia drauge su vaikas                                                      | 2,15                   | <b>1,49</b>                  | <b>1,28</b>                  | 1,97                   | Veikia drauge su vaikas                                                      |
| Pitaria vaiko sumanymams                                                     | 2,67                   | <b>2,08</b>                  | <b>2,28</b>                  | 2,75                   | Pitaria vaiko sumanymams                                                     |
| Kūrybinga ir aktyvi auklėtoja                                                | 2,83                   | <b>2,73</b>                  | <b>2,88</b>                  | 2,81                   | Kūrybinga ir aktyvi auklėtoja                                                |
| Turintis autoritetą vaikų ir tėvų tarpe                                      | 2,53                   | <b>2,46</b>                  | <b>2,69</b>                  | 2,75                   | Turintis autoritetą vaikų ir tėvų tarpe                                      |
| Emociškai ir žodžiais skatina vaiko veiklą                                   | 2,48                   | <b>2,17</b>                  | <b>2,31</b>                  | 2,5                    | Emociškai ir žodžiais skatina vaiko veiklą                                   |
| Gebantis išvelgti vaiko problemas, jas šalinti                               | 1,71                   | <b>1,89</b>                  | <b>1,34</b>                  | 1,72                   | Gebantis išvelgti vaiko problemas, jas šalinti                               |
| Pozityviai vertina vaiko interesus ir poreikius                              | 2,44                   | <b>2,29</b>                  | <b>1,94</b>                  | 2                      | Pozityviai vertina vaiko interesus ir poreikius                              |
| Išvelgiantis vaiko gabumus, talentus, juos puoselėjantis                     | 2,31                   | <b>2,39</b>                  | <b>2,5</b>                   | 2,25                   | Išvelgiantis vaiko gabumus, talentus, juos puoselėjantis                     |
| Skatina vaikus aktyviai veiklai, stebėjimui, eksperimentams                  | 2,75                   | <b>2,65</b>                  | <b>2,56</b>                  | 2,72                   | Skatina vaikus aktyviai veiklai, stebėjimui, eksperimentams                  |
| Gerai pažįsta vaikus, žino jų poreikius ir individualias galimybes           | 2,88                   | <b>2,32</b>                  | <b>2,53</b>                  | 2,91                   | Gerai pažįsta vaikus, žino jų poreikius ir individualias galimybes           |
| Pasiūlo įvairios veiklos, priemonių atskiriems vaikams ar vaikų grupelėms    | 2,34                   | <b>2,36</b>                  | <b>2,34</b>                  | 2,28                   | Pasiūlo įvairios veiklos, priemonių atskiriems vaikams ar vaikų grupelėms    |
| Bendraujantis su vaiku akių lygyje, susilyginantis su vaiku, geba būti vaiku | 2,64                   | <b>2,52</b>                  | <b>2,72</b>                  | 2,91                   | Bendraujantis su vaiku akių lygyje, susilyginantis su vaiku, geba būti vaiku |

Iš 9 lentelės vertinant privačių ikimokyklinio ugdymo įstaigų pedagoginės veiklos kokybę kiekybinių tyrimų pagrindu, pastebėtinas pedagogų aukštas humaniškų ir demokratiškų santykių realizavimas pedagoginėje kompetencijoje. Panaši tendencija stebima ir valstybiniame sektoriuje, kuriame išryškėjo dauguma šiuolaikinio ugdymo organizavime būtinų pedagoginių vaidmenų kompetencijos. Tokių kaip – pedagogas yra organizatorius, aplinkos kūrėjas, stebėtojas, vaiko padėjėjas, partneris ir draugas, skatintojas, informacijos šaltinis ir pan. (Monkevičienė O., Glebuviene V.S., Stankevičienė K. ir kt., 2009).

Apibendrinant, darytina išvada, kad ikimokyklinėse įstaigose, tiek privačiuose, tiek valstybiniuose pastebimas poreforminis edukacinės sampratos modernizavimas. Akcentuojamas vaiko savęs tobulinimas didinant jo asmenybės svarbą, skatinant ir motyvuojant asmeninę veiklą, susitelkiant dėmesį į emocinį bendravimą, partnerystę ugdymo procese.

Siekiant patikslinti tyrimų duomenis privačiose ikimokyklinio ugdymo įstaigose buvo atliktas sąveikos pedagogas-vaikas diados tyrimas, kuriuo siekta užfiksuoti bei įvertinti pedagogų ir vaikų kokybės sąveikos situacijas ir palyginti anketinio tyrimo duomenis.

Kokybinio tyrimo duomenys rodo, kad pedagogo ir vaiko sąveika privačiose ikimokyklinio ugdymo įstaigose yra gana aktyvi: per 2 val. kiekvienoje grupėje vidutiniškai pastebėta 25 įvairios sąveikos atvejai. Išryškėja bendras pedagogo ir vaiko veikimas, pasitarimas, pedagogo džiaugimasis, vaiko pagyrimas, inicijavimas, nukreipimas į tam tikrą veiklą ir pan. (žr. 10 lent.).

**10. lentelė. Humaniškos, demokratiškos, aktyvinančios, ignoruojančios ir slopinančios pedagogo ir vaiko sąveikos situacijų dažnumas**

| Sąveikos tipai                                | Sąveikos situacijos                                                                                                                        | Situacijų skaičius | Iš viso atvejų             | %    |
|-----------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------|----------------------------|------|
| <b>Humaniškumo krypties sąveikos tipai</b>    | Pasidžiaugimas/pagyrimas                                                                                                                   | 18                 | 42<br>(6 vienai grupei)    | 24,4 |
|                                               | Vaiko asmenybės gerbimas                                                                                                                   | 11                 |                            |      |
|                                               | Natūralus, asmenybės ar veiklos trūkumų priėmimas                                                                                          | 8                  |                            |      |
|                                               | Emocinė parama                                                                                                                             | 5                  |                            |      |
| <b>Demokratiškumo krypties sąveikos tipai</b> | Bendras veikimas ( <i>drauge su vaikais</i> )                                                                                              | 12                 | 27<br>(3,9 vienai grupei)  | 15,7 |
|                                               | Bendri sprendimai (puoselėjama lygiavertė pedagogo ir vaiko partnerystė)                                                                   | 6                  |                            |      |
|                                               | Garantuojama ir skatinama vaiko teisė pačiam spręsti, rinktis                                                                              | 6                  |                            |      |
|                                               | Palaikomi auklėtinio pastangos veikti naujai                                                                                               | 4                  |                            |      |
|                                               | Konfliktinių situacijų demokratinis valdymas                                                                                               | 4                  |                            |      |
| <b>Aktyvinančios veiklos sąveikos tipai</b>   | Nukreipimas / Inicijavimas / Skatinimas                                                                                                    | 15                 | 78<br>(11,1 vienai grupei) | 45,3 |
|                                               | Klausinėjimas                                                                                                                              | 12                 |                            |      |
|                                               | Vaiko sumanymu palaikymas / išplėtojimas                                                                                                   | 10                 |                            |      |
|                                               | Patarimas                                                                                                                                  | 12                 |                            |      |
|                                               | Jaukių erdvių vaikų veiklai kūrimas                                                                                                        | 8                  |                            |      |
|                                               | Spontaniškos veiklos tenkinimas                                                                                                            | 7                  |                            |      |
|                                               | Tyrinėjimas/eksperimentavimas                                                                                                              | 7                  |                            |      |
|                                               | Pavyzdinis modeliavimas                                                                                                                    | 5                  |                            |      |
|                                               | Instruktavimas                                                                                                                             | 2                  |                            |      |
| <b>Ignoruojančios krypties sąveikos tipai</b> | Pedagogas pasyvus: nekreipia dėmesio nereaguoja                                                                                            | 3                  | 8<br>(1,14 vienai grupei)  | 4,7  |
|                                               | Negirdėjimo ką sako vaikas                                                                                                                 | 3                  |                            |      |
|                                               | Vaiko nuomonės nepaisymas                                                                                                                  | 1                  |                            |      |
|                                               | Konflikto nepastebėjimas                                                                                                                   | 1                  |                            |      |
| <b>Slopinančios krypties sąveikos tipai</b>   | Pedagogas priverčia, reikalauja, įpareigoja, elgtis prieš vaiko valią ( <i>pasėdėk, kol nurimsi, sudėliok dėlionę, skaityk šią knygą</i> ) | 4                  | 12<br>(1,7 vienai grupei)  | 7    |
|                                               | Gąsdinimas, barimas                                                                                                                        | 3                  |                            |      |
|                                               | Neduooda reikiamų priemonių                                                                                                                | 1                  |                            |      |
|                                               | Gėdinimas                                                                                                                                  | 3                  |                            |      |
|                                               | Vaiko veiklos kritikavimas, išjuokimas ( <i>ką čia sugalvojai, kas taip daro ir pan.</i> )                                                 | 1                  |                            |      |

Stebėjimo analizės metodu, remiantis stebimosios diados auklėtoja-vaikas sąveikomis buvo užfiksuoti tokie situacijų tipai: privačių ikimokyklinių įstaigų grupėse labiausiai dominuoja humaniška (24,4 proc.) ir aktyvinanti (45,3 proc.) pedagogo ir vaiko sąveika. Pedagogas skatina, nukreipia, inicijuoja veikti, išplėtoja, pritaria vaiko sumanymams, gerbia vaiko asmenybę, suteikia jai emocinę paramą, pagiria, padrašina <Auklėtoja: *Zuiki neapsisprendi ką veikti?* Vaikas: *Ne.* Auklėtoja: *Ateik surasim abudu ką galėtumėme įdomaus nuveikti.* Auklėtoja atsineša žaidimą.<...> Vaikas: <..> *nesugebėsiu.* Auklėtoja: *neskubėdama paaiškina* <...kur tinka ten ir dedi, tikiu, kad sugebėsi>. Kai vaikas sudėliojo pakvietė auklėtoją. Auklėtoja: *matai aš tavim pasitikėjau, žinojau, kad sugebėsi tinkamai sudėlioti. Gal dar norėtum padėlioti kitą dėlionę?* Vaikas: *Taip norėčiau, tik aš pats pasirinksiu.* Auklėtoja sutinka ir nepastebimai nueina (protokolo Nr. 1).

Užfiksuotas nedidelis procentas (7/4 proc.) slopinančios ir ignoruojančios veiklos sąveikos atvejų. Šiose situacijose labiausiai išryškėjo autokratinis auklėtojos modelis. Auklėtoja tarsi „nubrėžia“ rėmus iš kurių vaikui išeiti nevalia. Pedagogas priverčia, reikalauja, įpareigoja, elgtis prieš vaiko valią (pasėdėk, kol nurimsi, sudėliok dėlionę, skaityk šią knygą ir pan.): <Auklėtoja *paprašė mergaitės surinkti kubelius, nes artėjo pietų metas. Mergaitė nieko nedaro. Auklėtoja pabrėžia, kad ji turi klausytis jos ir dar kartą jau griežtesniu tonu parašė surinkti kubelius: daugiau nebūsi mano drauge, kaip berniukas, nieko neklausai, jau su tavimi neįmanoma susikalbėti. Greitai surink kaladėles, tuoj pat sakau. Mergaitė surenka ir nueina plautis rankučių*> (protokolo Nr. 21). bei nemokėdamas išspręsti konfliktinių situacijų dažniausiai panaudoja gąsdinimą, barimą bei gėdinimą <Vaikų grupelė žaidžia su konstruktoriais, stato garažą. Prie mergaitės prieina berniukas, ir suduoda mergaitei per galvą. Nuskriausta mergaitė pasiskundžia auklėtojai. Vaikas kuris sudavė, besišypsodamas nueina į šoną, stebi. Auklėtoja prieina, ir griežtu tonu jam sako: Mirekai kas čia vyksta? Kodėl sudavei Simonai, ką tau blogo padarė mergaitė? Berniukas tyli. Auklėtoja: dabar įdėmiai klausaisi, jei tu dar kartą prisiliesi prie vaikų ir skriausi eisi pas mažiukus į grupę, čia mano paskutinis žodis, o dabar atsisėdi ir pabūni ramiai. Mirekas padeda mašinytė, atsisėda ant kėdutės, pradeda verkt>. Auklėtoja: nu čia dabar, ar berniukai verkia? Mergaitė parodo liežuvį berniukui. Auklėtoja, toliau tiesia savo darbą (protokolo Nr. 5).

*Pedagogo ir vaiko sąveikos tipai įvairaus amžiaus vaikų grupėse.* Tyrime dalyvavusiųjų vaikų amžius – nuo 2,5 iki 6 metų. Siekiant, kad duomenų lyginimo rezultatai būtų objektyvesni, paskaičiuotas kiekvieno sąveikos tipo vidutinis vienos situacijos dažnumas. Gauti rezultatai tokie: per 2 val. humaniškos sąveikos tipo situacija pasikartoja vidutiniškai 0,73 karto, demokratiškos – 0,65, aktyvinančios – 1,61, ignoruojančios - 0,14, slopinančios – 0,25 (žr. 11 lent.).

11. lentelė Humaniškos, demokratiškos, aktyvinančios, slopinančios sąveikos vienos situacijos vidutinis dažnumas įvairaus amžiaus grupėse.

| Sąveikos tipas | 3-4 metai | 4-5 metai | 5-6 metai |
|----------------|-----------|-----------|-----------|
| Humaniškumo    | 0,71      | 1         | 0,47      |
| Demokratiškumo | 0,43      | 0,80      | 0,71      |
| Aktyvinanti    | 0,80      | 2         | 2,04      |
| Ignoruojanti   | 0,05      | 0,28      | 0,09      |
| Slopinanti     | 0,19      | 0,33      | 0,23      |

Kokybinio tyrimo duomenys rodo, jog pedagogo ir vaiko sąveika iš dalies priklauso nuo vaiko amžiaus. Humaniškumo sąveika dažniausia 4-5 amžiaus vaikų grupėse (1 karto) bei jaunesnio amžiaus 3-4 metų grupėse (0,71 karto). Taip pat 3-4 metų vaikai rečiau slopinami (0,19 karto) beveik neignoruojami (0,05 karto). Pastebėtina ir tai, kad demokratiškumo sąveika beveik dvigubai dažniau dominuoja 4-5 bei 5-6 amžiaus vaikų grupėse nei 3-4 metų grupėse.

Aktyvinančios sąveikos atvejų taip pat daugiau pasitaikė vyresnio amžiaus grupėse (4-5/6-5 m.). Aktyvinančios sąveikos atvejų čia dvigubai daugiau (2 ir 2.04 karto) nei jaunesniojo amžiaus grupėse, o humaniškos (0,47 karto) mažiau (žr. 11 lent.).

Apibendrinant galima teigti, kad privačiuose švietimo įstaigose yra labiau skatinamas vyresnio amžiaus vaikų aktyvus dalyvavimas, užtikrinant demokratiškus bendradarbiavimu pagrįstus santykius, siekiant lygiavertės pedagogo ir vaiko partnerystės. Tuo tarpu jaunesnio amžiaus vaikų grupėse labiau dominuoja humanišku pagrįsti santykiai. Pedagogai linkę labiau globoti, suteikti emocinę paramą, palaikyti, pagirti jaunesnius privačių ikimokyklinių įstaigų lankytojus.

*Pedagogo išsilavinimas ir sąveikos su vaiku tipai.* Tyrimo duomenys buvo fiksuojami taip, kad būtų galima nustatyti, ar pedagogo išsilavinimas turi įtakos jo kokybės sąveikos su vaiku pobūdžiui, nes Barselonos siekių pagrindu parengtose Europos Komisijos ministrų komiteto rekomendacijose (priimtose komiteto ministrų 2002 m. rugsėjo 18 d. 808 – jame Ministrų Atstovų susitikime) numatoma, kad ugdymo priežiūros teikėjai – priešmokyklinio ir ikimokyklinio ugdymo pedagogai, privalo turėti atitinkamą profesinį pasirengimą, būtinas žinias ir gūdžius, siekiant garantuoti aukštos kokybės paslaugas.

12. lentelė Pedagogo išsilavinimas ir terapinė, humaniškos, aktyvinančios, ignoruojančios, slopinančios sąveikos situacijų vidutinis dažnumas.

| Sąveikos tipas | Aukštasis | Aukštesnysis | Nepedagoginis |
|----------------|-----------|--------------|---------------|
| Humaniškumo    | 0,71      | 0,42         | 0,33          |
| Demokratiškumo | 0,57      | 0,23         | 0,42          |
| Aktyvinanti    | 1,14      | 0,80         | 0,71          |
| Ignoruojanti   | 0,04      | 0,09         | 0,24          |
| Slopinanti     | 0,05      | 0,07         | 0,33          |

Apibendrinus pateiktos lentelės duomenis suformuluoti tokie dėsningumai: aukštąjį išsilavinimą turinčio bei dirbančio privačiame švietimo sektoriuje pedagogo sąveika su vaiku intensyviausia (žr. 12 lent.). Daugiausia pasitaiko humaniško (0,71) ir demokratiško (0,57) sąveikos atvejų, taip pat išryškėja aktyvinančios veiklos sąveikos tipai (1,14).

Aukštesnįjį pedagoginį išsilavinimą turinčių pedagogų darbe beveik dvigubai retesnės demokratiškumo krypties sąveikos tipai (0,23) nei aukštąjį pedagoginį išsilavinimą turinčių pedagogų darbe (0,57) (žr. 12 lent.).

Grupėse, kuriose dirba nepedagoginį išsilavinimą turintys pedagogai, dažnos slopinančios (0,33) bei ignoruojančios (0,24) sąveikos atvejai (žr. 12 lent.). Iš duomenų rezultato ir situacijų turinio analizės išryškėja požymis, kad jos dažniausiai kyla konfliktinėse vaikų situacijose: *<Auklėtoja pasiūlė kelioms mergaitėms įvairių žaislų, jos susidomėjo, pradėjo žaisti. Staiga priėjusi mergaitę pagriebė iš draugės telefoną ir nubėgo. Draugė auklėtojai pasiskundžia: Žana paėmė iš manęs telefoną. Auklėtoja: mergaitės neturiu laiko su jumis ginčytis. Telefonas mergaitei nebuvo gražintas. Tuo tarpu mergaitė iš draugės atėmusi šaipėsi, kad jai nebuvo gražintas telefonas> (Nr. 21).*

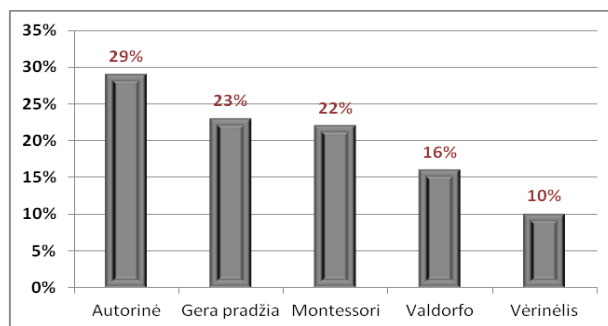
Pasak M. Barkauskaitės ir B. Žygaitienės (1997) „pedagogas, kaip pagrindinis ugdymo proceso organizatorius ir vadovas, turi stengtis sudaryti tokias sąlygas, parinkti tokius konflikto sprendimo būdus ir priemones, kad ugdytinis jaustųsi saugus, reikalingas, vertingas“.

Remiantis tyrimo duomenimis, galima spręsti, kad asmuo turintis nepedagoginį išsilavinimą ir dirbantis pedagoginį darbą, nesugeba konflikto vertinti kaip iššūkio, kuris – jei sumaniai panaudojamas – gali stimuliuoti kūrybingą ir veiksmingą problemų sprendimą, siekiant bręstančios asmenybės kryptingumo, emocinio stabilumo.

Analizuojant strateginius Europos Sąjungos švietimo srities dokumentus, Lietuvos valstybinės švietimo strategijos nuostatuose nurodoma, kad dabartinis švietimo kaitos procesas, turi siekti lankstaus ir kokybiško ikimokyklinio ugdymo proceso organizavimo. Vadinasi,

„kokybiškumas ir jos lankstumas didele dalimi priklauso nuo programų, ugdymo veiklos organizavimo ypatumų“ – pabrėžia V.S. Gleibuvienė ir kt. (2009). Todėl, analizuojant pedagoginio darbo kokybinį vyksmą, svarbu atkreipti dėmesį į bendrą ugdymo programų, pagal kurias dirba ikimokyklinio ugdymo įstaiga ir joje dirbantys pedagogai, vaizdą.

Pagal ikimokyklinio ugdymo programų pasiskirstymą, privati ikimokyklinio ugdymo įstaiga dažniausiai dirba pagal autorinę ugdymo programą (žr. 8 pav.). Beveik po lygiai įstaigų programų pagrindą sudaro 22% – M. Montessori ir 23% – Gera pradžia, kiek mažiau 16% – Valdorfo ir 10% – Vėrinėlio programa.



8 pav. Ugdymo programos pagal kurias dirba privačios ikimokyklinio ugdymo įstaigos

Kaip matyti iš sekančios lentelės (žr. 14 lent. ir 3 priedas), privačioje ikimokyklinio ugdymo įstaigoje ugdymo(-si) veiklos organizavimas vyksta dažniausiai pagal dienotvarkę, pritaikytą vaikų gyvenimui ir ugdymui(-si) visose įstaigos erdvėse (veiklų kambarėliuose, seklyčiose, salėse ir kt.) bei pagal numatytą dienotvarkę, kuri keičiama pagal susidariusią situaciją, metų laikus. Ne itin dideliu skaičiumi pasižymėjo dienotvarkės planavimas kartu su vaikais pagal kiekvieną dieną. Tačiau respondentai mažiausia sutiko su tuo, kad svarbu ir realizuojama konkrečios dienotvarkės numatymas (žr. 13 lent.).

13 lentelė. Ikimokyklinio ugdymo įstaigos ugdymo (-si) veiklos organizavimui svarbos ugdymui bei realizavimo vertinimo pasiskirstymas

| Ugdomosios veiklos organizavimas (pagal pedagogus)                                                                                      | Kiek tai svarbu | Kiek tai realizuojama |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------|-----------------------|
| Konkreči dienotvarkė nenumatoma                                                                                                         | 1,56            | 1,44                  |
| Pagal tėvų patogumui pritaikytą dienotvarkę                                                                                             | 1,88            | 1,78                  |
| Pagal iš anksto numatytą, nesikeičiančią dienotvarkę                                                                                    | 1,88            | 1,69                  |
| Pagal dienotvarkę, kuri keičiama atsižvelgiant į metų laikus                                                                            | 2,03            | 2,58                  |
| Pagal kiekvieną dieną kartu su vaikais sudaromą dienotvarkę                                                                             | 2,03            | 1,81                  |
| Pagal numatytą dienotvarkę, kuri keičiama pagal susidariusią situaciją                                                                  | 2,5             | 2,53                  |
| Pagal dienotvarkę, pritaikytą dieną miegantiems ir nemiegantiems vaikams                                                                | 1,88            | 1,59                  |
| Pagal dienotvarkę, pritaikytą vaikų gyvenimui ir ugdymui(-si) visose įstaigos erdvėse (veiklų kambarėliuose, seklyčiose, salėse ir kt.) | 2,63            | 2,81                  |

Šiek tiek geresnė situacija stebima valstybiniame ugdymo sektoriuje, pedagogai „sudarydami vaiko dienotvarkę vadovaujasi demokratinėmis bendro gyvenimo nuostatomis, į jos sudarymą aktyviai įtraukia vaikus, tariasi, keičia dienotvarkę pagal situaciją“, pagal „vaiko amžiaus poreikius ir galimybes atitinkančią dienotvarkę“ (Monkevičienė O., Glebuvienė V.S., Stankevičienė K. ir kt., 2009).

*Tėvų sąveikos modelio su darželiu sudarymas.* Šeimos dalyvavimas vaiko institucinio ugdymo procese yra svarbi humanistinio ir demokratinio ugdymo proceso grandis. Funkcijų persidalijimas vaikų ugdymo srityje tarp šeimos ir darželio sąveikos kontekste, suponuoja aukštą bendros veiklos kokybės rezultatą (plačiau: Lietuvos vaikų ikimokyklinio ugdymo koncepcija, 1989; Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas, 2003; Vėrinėlis. Vaikų darželių programa, 1993; Ikimokyklinio ugdymo gairės: programa pedagogams ir tėvams, 1993; Šeimos dalyvavimą įstaigos organizuojamoje ugdymo veikloje ypač paryškino Lietuvoje vykdomas tarptautinis projektas „Gera pradžia“ (Coughlin P.A., Hansen K.A., Heller D., ir kt. 1997)).

Remiantis atlikto tyrimo duomenimis, paaiškėjo, kad privačių ugdymo įstaigų bendruomenė pripažįsta ir palaiko tėvų sąveikos vaidmenį kuriant darnią ugdymo įstaigos vadybos sistemą. Vienas iš svarbiausių motyvuojančių veiksnių – galimybė pasidalinti vaiko auginimo šeimoje patirtimi (žr. 14 lent.). Šią nuostatą (iš pedagogų pozicijos) pagrindžia ir praktinis tėvų dalyvavimas vaiko ugdymo procese, numatant ugdymo(-si) tikslus, metodus ir jų vykdymui būtinas priemones. Teigtina, kad toks teikėjų ir vartotojų bendradarbiavimas kelia organizacijos kokybės įvaizdį ugdymo paslaugų rinkoje.

14 lent. Tėvų ir pedagogų bendradarbiavimo svarbos ugdymui bei realizavimo vertinimas

| Pedagogų apklausos duomenis                                  | Kiek tai svarbu | Kiek tai realizuojama |
|--------------------------------------------------------------|-----------------|-----------------------|
| Ugdymo turinio metodų, tikslų, priemonių aptarimas su tėvais | 2,03            | 2,13                  |
| Galimybė pasidalinti vaiko auginimo šeimoje patirtimi        | 2,63            | 2,69                  |
| Vaiko ugdymo poreikiais ir patirtimi dalinimosi knyga        | 1,96            | 1,78                  |
| Individualūs pokalbiai atvedus ar pasiimant tėvams           | 2,41            | 2,25                  |
| Tėvų pakvietimas į darželio renginius, šventes               | 2,59            | 2,59                  |
| Tėvų įtraukimas į darželio savivaldą                         | 2,75            | 2,47                  |

Panaši tendencija stebima ir valstybiniuose darželiuose, juose pradėjus dirbti pagal individualiai parengtas ikimokyklinio ugdymo programas. Kokybinis pedagogų focus grupių „Ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo turinio ir jo įgyvendinimo kokybės analizės“ (2009) tyrimas parodė - pedagogų ir tėvų bendradarbiavimo sąveikos augimą. Pedagogų nuomone, įstaigų ikimokyklinio ugdymo(-si) programų rengimas labiau sutelkė įstaigos bendruomenę veikti kartu, tėvai tapo laisvesni, gerėja jų pedagoginės žinios, stiprėja motyvacija ir iniciatyvumas siekiant vaiko gerovės. Atlikto tyrimo rezultatai parodė, kad populiariausias pedagogų ir kitų ugdymo(-si) proceso dalyvių tarimosi būdas – individualūs pokalbiai.

Tačiau, nepaisant palankaus (privataus ir valstybinio) pedagoginio konteksto, žvelgiant iš tėvų perspektyvos (privačiuose darželiuose) matytina, kad tėvai jaučiasi atitolę nuo ugdymo sistemos individualios partnerystės. Didesnė apklaustųjų tėvų dalis norėtų aktyviau dalyvauti

ugdymo organizavimo procese, išryškinant privatumo prioritetą, siekiant vaiko socialinės – edukacinės dermės.

15 lent. Tėvų ir pedagogų bendradarbiavimo svarbos ugdymui bei realizavimo vertinimas

| Tėvų apklausos duomenis                                      | Kiek tai svarbu | Kiek tai realizuojama |
|--------------------------------------------------------------|-----------------|-----------------------|
| Ugdymo turinio metodų, tikslų, priemonių aptarimas su tėvais | 2,03            | 2,41                  |
| Galimybė pasidalinti vaiko auginimo šeimoje patirtimi        | 2,61            | 2,64                  |
| Vaiko ugdymo poreikiais ir patirtimi dalinimosi knyga        | 2,55            | 2,5                   |
| Individualūs pokalbiai atvedus ar pasiimant tėvams           | 1,73            | 1,67                  |
| Tėvų pakvietimas į darželio renginius, šventes               | 2,54            | 2,61                  |
| Tėvų įtraukimas į darželio savivaldą                         | 1,76            | 1,94                  |

Svarbos ir patirties reitingo analizė, taip pat išryškino ne mažiau svarbų tradicinio ugdymo aspektą, kuris nurodomas esąs svarbus ir realizuojamas privačiose ikimokyklinio ugdymo įstaigose – *organizuojami bendri tėvų, vaikų ir pedagogų šventės, renginiai* (žr. 15 lent. – 16 lent.).

Teigtina, kad tai vienas iš ugdymo kokybės būdų, siekiant bendradarbiavimo kloties, kuomet stiprėja vaiko ir tėvų ryšys bei šeimos santykis su ugdymo įstaiga. „Kas geriau – stebėti ar dalyvauti – kiekvieno suaugusio žmogaus apsisprendimo reikalas, tačiau aišku viena – kuo dažniau tėvai turės galimybę būti aktyviais nariais darželiuose, tuo jų suinteresuotumas ir aktyvumas didės“ rašo – Ž. Dargužytė (2011).

16 lent. Tėvų ir pedagogų ikimokyklinio įstaigos darželio bendradarbiavimo svarbos ugdymui bei realizavimo vertinimas

|                                                                                                      | Tėvai            |       |                       |       | Pedagogai        |       |                       |       |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------|-------|-----------------------|-------|------------------|-------|-----------------------|-------|
|                                                                                                      | Kiek tai svarbu  |       | Kiek tai realizuojama |       | Kiek tai svarbu  |       | Kiek tai realizuojama |       |
|                                                                                                      | X±S <sub>x</sub> | SN    | X±S <sub>x</sub>      | SN    | X±S <sub>x</sub> | SN    | X±S <sub>x</sub>      | SN    |
| Tėvų pakvietimas į vaikų parengtas programėles, vaidinimus, šventes ir kt.                           | 2.78±0.046       | 0.573 | 2.79±0.046            | 0.578 | 2.91±0.052       | 0.296 | 2.88±0.074            | 0.421 |
| Individualus pokalbis atvedus ar pasiimant tėvams                                                    | 2.55±0.058       | 0.729 | 2.25±0.067            | 0.845 | 2.53±0.110       | 0.621 | 2.56±0.089            | 0.504 |
| Tėvų įtraukimas į darželio savivaldą                                                                 | 1.94±0.067       | 0.837 | 1.76±0.065            | 0.812 | 2.22±0.125       | 0.706 | 2.03±0.123            | 0.695 |
| Vaiko pasiekimo knyga, kurioje tėvai ir pedagogai dalijasi vaiko ugdymo(-si) poreikiais ir patirtimi | 1.96±0.076       | 0.956 | 1.25±0.052            | 0.650 | 2.06±0.134       | 0.759 | 1.53±0.142            | 0.803 |
| Galimybė pasidalinti vaiko auginimo šeimoje patirtimi                                                | 2.23±0.071       | 0.891 | 2.11±0.069            | 0.862 | 2.84±0.065       | 0.369 | 2.91±0.052            | 0.296 |
| Vaiko ugdymo(-si) turinio metodų, tikslų, priemonių aptarimas                                        | 2.41±0.053       | 0.660 | 2.03±0.061            | 0.763 | 1.97±0.114       | 0.647 | 1.84±0.101            | 0.574 |

PASTABA: spalvinio pažymėjimo reikšmės

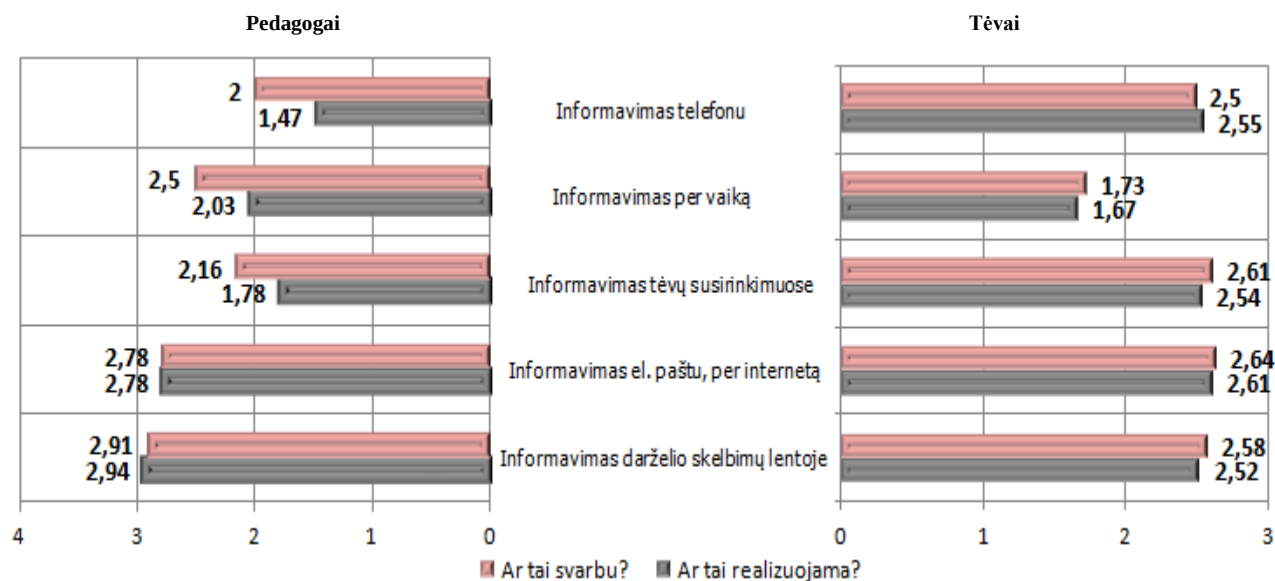
Dažniausiai „visiškai sutinku“ pažymėtas aspektas

Rečiausiai „visiškai sutinku“ pažymėtas aspektas

Remiantis mokslinė literatūra, darytina abstrakti išvada, kad institucinis ir individo bendruomenės sąveikos kontekstas, tolygus ugdymo procesui, kurio kokybės plėtojimas priklauso nuo komunikacijos sąveikos tų žmonių, kurie jame dalyvauja. Vadinasi tarpusavio sąveikos idėjos sklaida, ugdymo efektyvumo ir rezultatyvumo vystymasis, atsiranda tada, kai visi švietimo įstaigos bendruomenės nariai susivienija, siekia bendro ugdymo kokybės tikslo. Todėl siekiant socialinės – edukacinės vaikų dermės, ikimokyklinio ugdymo įstaigoms būtina didinti komunikacinę bendradarbiavimo aplinką, grįstą sąveikos dialogiškumu.

Ekonomikos srityje pateikiama daug informavimo ir komunikavimo modelių, kuriais siekiama tenkinti bendruomenės informatyvumo interesus, palaikant narių bendradarbiavimo sąsajas. Tikslinga būtų išsiaiškinti pagrindinius, labiausiai paplitusius informacinio bendradarbiavimo būdus privačiose ikimokyklinio ugdymo įstaigose.

Ugdymo paslaugų teikėjams ir tėvams buvo pateikti informavimo kontekstą charakterizuojantys sekantis teiginiai: informavimas telefonu, tėvų susirinkimuose, darželio skelbimo lentoje, informacijos teikimas per vaiką bei šiuolaikinis informavimo modelis: elektroninių paštų ar darželio internetinėje svetainėje (žr. į 9 pav. ir 17 lent.).



9 pav. Tėvų ir pedagogų informavimo svarbos ugdymui bei realizavimo vertinimas

Remiantis vadovų, pedagogų ir tėvų nuomonėmis, buvo išskirti trys, pagal svarbumą ir realizavimą dažniausiai naudojami informacinės komunikacijos būdai. Apie svarbius įstaigos įvykius, tarybos nutarimus, susirinkimus ir pan. tėvai informuojami elektroniniu paštu, interneto svetainėje bei informacija talpinama skelbimų lentose. Mažiausio pritarimo sulaukė teiginiai nurodantys vaiką, kaip informacijos perdavimo šaltinį, bei tradicinio pobūdžio – informavimas telefonu.

**17 lentelė. Tėvų ir pedagogų ikimokyklinio įstaigos darželio bendradarbiavimo svarbos ugdymui bei realizavimo vertinimas**

|                                                  | Tėvai             |              |                       |              | Pedagogai       |              |                       |              |
|--------------------------------------------------|-------------------|--------------|-----------------------|--------------|-----------------|--------------|-----------------------|--------------|
|                                                  | Kiek tai svarbu   |              | Kiek tai realizuojama |              | Kiek tai svarbu |              | Kiek tai realizuojama |              |
|                                                  | $X \pm S_x$       | SN           | $X \pm S_x$           | SN           | $X \pm S_x$     | SN           | $X \pm S_x$           | SN           |
| Informavimas internetu, elektroniniu paštu       | <b>2.64±0.054</b> | <b>0.679</b> | 2.61±0.062            | 0.782        | 2.78±0.074      | <b>0.420</b> | 2.56±0.148            | <b>0.840</b> |
| Informavimas telefonu                            | <b>2.61±0.051</b> | <b>0.638</b> | 2.54±0.052            | 0.656        | 2.34±0.096      | 0.545        | 2.00±0.162            | <b>0.916</b> |
| Informavimas darželio skelbimų lentoje           | <b>2.58±0.054</b> | <b>0.671</b> | 2.52±0.056            | 0.704        | 2.31±0.083      | <b>0.471</b> | 2.56±0.089            | <b>0.504</b> |
| Informavimas prašant vaiko perduoti žinią tėvams | <b>1.73±0.067</b> | <b>0.843</b> | 1.67±0.064            | <b>0.804</b> | 1.59±0.126      | <b>0.712</b> | 1.44±0.127            | <b>0.716</b> |
| Informavimas tėvų susirinkimuose                 | <b>2.50±0.057</b> | <b>0.713</b> | 2.55±0.055            | <b>0.693</b> | 2.78±0.074      | <b>0.420</b> | 2.75±0.110            | <b>0.622</b> |

PASTABA: spalvinio pažymėjimo reikšmės

Dažniausiai „visiškai sutinku“ pažymėtas aspektas

Rečiausiai „visiškai sutinku“ pažymėtas aspektas

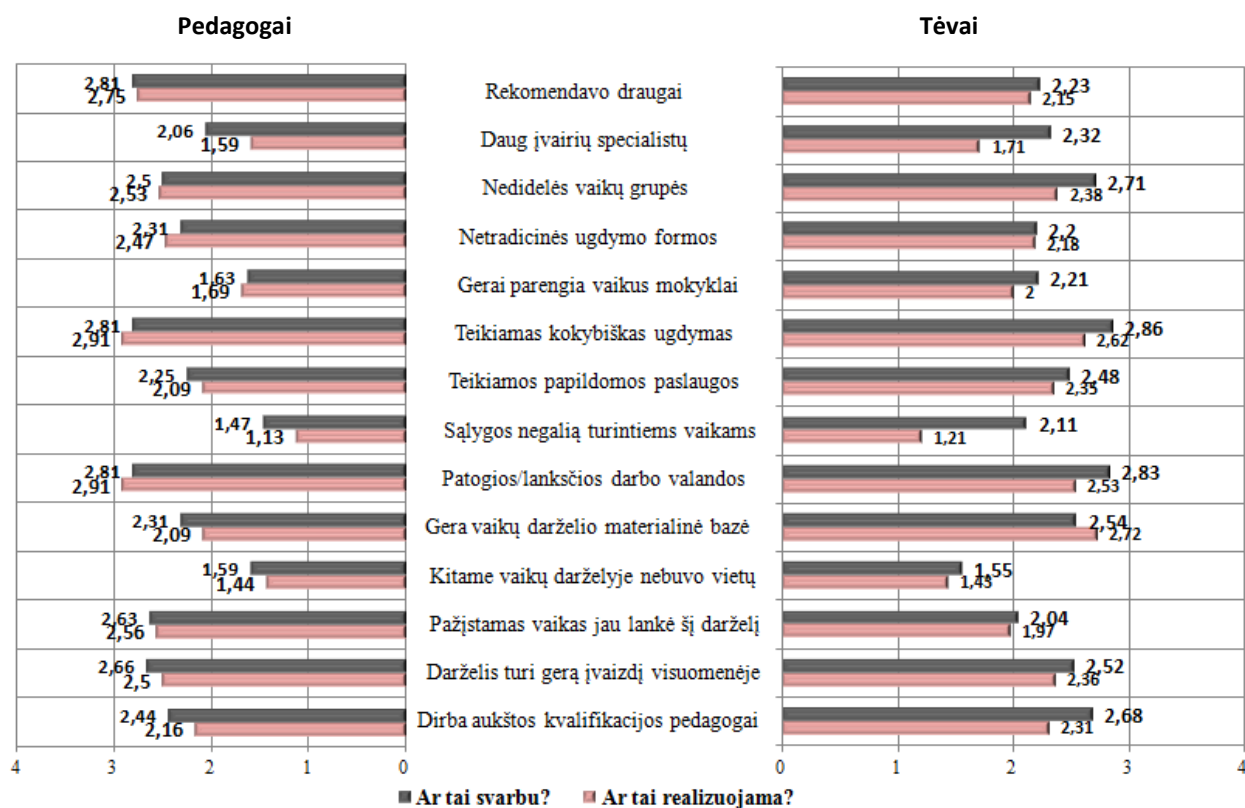
Darytina išvada, kad privačių ikimokyklinio ugdymo paslaugų teikėjai, bendravimą raštu nurodo kaip tinkamiausią informavimo tėvams formą. Pagal pedagogų kvalifikacijos lygį valstybinėse darželiuose, bendravimą elektroniniu paštu dažniau praktikuoja aukštesnės kvalifikacijos pedagogai. Bendravimas telefonu – ši tėvų informavimo būdą privačiose įstaigose, galėtume vertinti kaip formą išskirtiniams atvejams – individualaus pokalbio laikui tikslinti arba sprendžiant kokią nors neatidėliotiną problemą; Informavimas prašant vaiko perduoti žinią – gali būti traktuotinas kaip pagyrimas už vaiko asmenines savybes, siekiant pozityvaus elgesio, perduodant asmeninių pasekimų žinias savo tėvams.

#### 4.4. Privačių ugdymo įstaigų pasirinkimą sąlygojantys kokybės veiksniai

Nūdienos visuomenės praktika rodo, kad pastaraisiais metais daugėja vaikų, lankančių ikimokyklinio ugdymo įstaigas (Kutinskaitė Š., 2009), nors ikimokyklinis ugdymas nėra privalomas. Tėvai priima sprendimus, ar leisti vaiką į ikimokyklinio ugdymo įstaigą bei kurį vaikų darželį pasirinkti. Pasak respondentų, paslaugų pasirinkimo motyvai, į kokių vaikų darželių leisti vaiką daugiausiai išskiriami tokie (žr. 9 pav. ir 18 lent.): *tėvai dažniausiai nurodė, kad svarbiausi tėvų darželio pasirinkimą sąlygojantys veiksniai yra teikiamas kokybiškas ugdymas, patogios / lanksčios darbo valandos (atsižvelgiant į tėvų pageidavimus) ir nedidelės vaikų grupės*. Visi šie veiksniai dažniausiai tėvų buvo nurodyti kaip realizuojami.

Pedagogai, kaip ir tėvai dažniausiai nurodė, kad patogios / lanksčios darbo valandos (atsižvelgiant į tėvų pageidavimus) ir teikiamas kokybiškas ugdymas yra svarbus ir realizuojamas. Taip pat pedagogai dažnai nurodė draugų rekomendavimą kaip svarbų ir realizuojamą veiksnį.

Mažiausiai svarbiu tėvai įvardino tai, kad kitame darželyje nebuvo vietos ir negalią turintiems vaikams sąlygų.



9 pav. Ikimokyklinio ugdymo įstaigos tėvų darželio pasirinkimą sąlygojančių veiksnių svarbos ugdymui bei realizavimo vertinimo pasiskirstymas

**18 lent. Tėvų ir pedagogų ikimokyklinio įstaigos tėvų darželio pasirinkimą sąlygojančių veiksnių svarbos ugdymui bei realizavimo vertinimas**

|                                                                                            | Tėvai            |       |                       |       | Pedagogai        |       |                       |       |
|--------------------------------------------------------------------------------------------|------------------|-------|-----------------------|-------|------------------|-------|-----------------------|-------|
|                                                                                            | Kiek tai svarbu  |       | Kiek tai realizuojama |       | Kiek tai svarbu  |       | Kiek tai realizuojama |       |
|                                                                                            | X±S <sub>x</sub> | SN    | X±S <sub>x</sub>      | SN    | X±S <sub>x</sub> | SN    | X±S <sub>x</sub>      | SN    |
| Rekomendavo draugai                                                                        | 2.23±0.069       | 0.869 | 2.15±0.072            | 0.900 | 2.81±0.083       | 0.471 | 2.75±0.090            | 0.508 |
| Teikiamas kokybiškas ugdymas                                                               | 2.86±0.032       | 0.400 | 2.62±0.045            | 0.559 | 2.81±0.105       | 0.592 | 2.91±0.052            | 0.296 |
| Teikiamos papildomos paslaugos                                                             | 2.48±0.054       | 0.676 | 2.35±0.058            | 0.733 | 2.25±0.149       | 0.842 | 2.09±0.145            | 0.818 |
| Darželis turi gerą įvaizdį visuomenėje                                                     | 2.52±0.050       | 0.626 | 2.36±0.057            | 0.717 | 2.66±0.085       | 0.483 | 2.50±0.090            | 0.508 |
| Patogios/lanksčios darbo valandos<br>(atsižvelgiant į tėvų pageidavimus)                   | 2.83±0.043       | 0.533 | 2.53±0.064            | 0.797 | 2.81±0.070       | 0.397 | 2.91±0.052            | 0.296 |
| Dirba aukštos kvalifikacijos pedagogai                                                     | 2.68±0.050       | 0.621 | 2.31±0.059            | 0.741 | 2.44±0.134       | 0.759 | 2.16±0.111            | 0.628 |
| Nedidelės vaikų grupės                                                                     | 2.71±0.052       | 0.651 | 2.38±0.075            | 0.937 | 2.50±0.162       | 0.916 | 2.53±0.149            | 0.842 |
| Gera vaikų darželio materialinė bazė                                                       | 2.54±0.058       | 0.720 | 2.27±0.060            | 0.756 | 2.31±0.138       | 0.780 | 2.09±0.137            | 0.777 |
| Daug įvairių specialistų (logopedas, kineziterapeutas, ergoterapeutas, psichologas ir kt.) | 2.32±0.064       | 0.801 | 1.71±0.066            | 0.826 | 2.06±0.127       | 0.716 | 1.59±0.118            | 0.665 |
| Pažįstamas vaikas jau lankė šį darželį                                                     | 2.04±0.072       | 0.901 | 1.97±0.076            | 0.954 | 2.63±0.098       | 0.554 | 2.56±0.109            | 0.619 |
| Gera parengia vaikus mokyklai                                                              | 2.21±0.074       | 0.927 | 2.00±0.071            | 0.884 | 1.63±0.133       | 0.751 | 1.69±0.130            | 0.738 |
| Kitame vaikų darželyje nebuvo vietų                                                        | 1.55±0.067       | 0.843 | 1.43±0.061            | 0.770 | 1.59±0.155       | 0.875 | 1.44±0.127            | 0.716 |
| Sąlygos negalį turintiems vaikams                                                          | 2.11±0.078       | 0.978 | 1.21±0.056            | 0.698 | 1.47±0.149       | 0.842 | 1.13±0.098            | 0.554 |
| Netradicinės ugdymo formos                                                                 | 2.20±0.070       | 0.875 | 2.18±0.073            | 0.909 | 2.31±0.145       | 0.821 | 2.47±0.127            | 0.718 |

PASTABA: spalvinio pažymėjimo reikšmės

Dažniausiai „visiškai sutinku“ pažymėtas aspektas

Rečiausia „visiškai sutinku“ pažymėtas aspektas

## IŠVADOS

**Moksliniame darbe atliktų mokslinės literatūros, Lietuvos Respublikos ikimokyklinį ugdymą reglamentuojančių dokumentų analizė ir empirinio tyrimo duomenys leidžia suformuluoti išvadas dėl ikimokyklinio ugdymo paslaugų kokybės raiškos ir jos efektyvumo visapusiškam vaiko asmenybės vystymuisi valstybiniame ir privačiame švietimo sektoriuje:**

1. Išanalizavus įvairias ikimokyklinio ugdymo paslaugų kokybės valdymo į vartotojų poreikius orientuotas ugdymo kokybės dimensijas, galima teigti:
  - 1.1. Kokybė yra edukacinę realybę parodanti sąvoka, atsižvelgiant į tam tikru laikotarpiu vyraujančius asmens ir visuomenės poreikius, švietimo misijos sampratą bei švietimui keliamus tikslus.
  - 1.2. Jos disciplina yra savaime reikšminga strateginė ugdymo kaitos kryptis, kuri pajėgi inicijuoti kokybinio ugdymo raidos idėją, puoselėti šiuolaikinę švietimo viziją. Jos daliniai kriterijai parodo ugdymo praktikoje vykstančius procesus ir rezultatus, koku lygmeniu, būdais ir priemonėmis yra realizuojami nacionalinės švietimo sistemos tikslai, atitinkantys suinteresuotos visuomenės dalies poreikius, ir kokiomis formomis, būdais, lygmeniu tai atsispindi konkrečios ugdymo įstaigos veikloje.
  - 1.3. Kokybės paradigma tampa kiekvienos ugdymo įstaigos prioritetinė strategija, kuri orientuota į organizacijų perspektyvą, sąveiką su sparčiai kintančia bei stiprėjančia konkurencine aplinka, akcentuojant vaiko, šeimos ir visuomenės gerovę.
2. Kokybinio ir kiekybinio tyrimo rezultatų pagrindu galima formuluoti išvadas apie ikimokyklinio ugdymo paslaugų teikėjų (vadovų ir pedagogų) patirtį, vertinant ugdymo paslaugų kokybę, orientuotą į ugdymo dalyvių poreikių ir lūkesčių tenkinimą:
  - 2.1. Bendriausia prasmę įvertinus abiejų tyrimų dalyvių žinias, darytina išvada, kad nuolatinis švietimo kokybinės kaitos vystymasis ugdymo institucijose, respondentų manymu, yra svarbus kokybės prioritetas, kuris realizuojamas tiek privačiose, tiek valstybinėse ikimokyklinio ugdymo įstaigose. Taip pat konstatuojamas faktas, kad ugdymas orientuotas į ugdytinių poreikius, interesus ir lūkesčius. Tobulėjimo siekimas ir vartotojų poreikiai suprantami kaip vienos svarbiausių ugdymo institucijos kokybės vadybos sistemos dalių.
  - 2.2. Gilindamiesi į ikimokyklinio ugdymo proceso struktūrą, galime daryti išvadą, kad privačiame ikimokyklinio ugdymo sektoriuje išlaikomos būtinos ugdymosi proceso detalizacijos nuostatos, užtikrinama moderni, saugi, mobili, aktyvinanti ugdymo(-si) aplinkos erdvė. Vartotojai, kaip ir teikėjai, dažniausiai nurodė, kad ikimokyklinės įstaigos teritorijos ir ugdomosios patalpos erdvė atitinka vaikų skaičių ir yra tinkama vaikų veiklai

ir užimtumai, erdviškai atskirta nuo kitų veiklos erdvių, aprūpinta reikalingomis ugdymo(-si) priemonėmis.

2.3. Tačiau išnagrinėjus bendrus esminės paskirties ugdomosios patalpos ir teritorijos kokybės įvaizdžio komponentus, išryškėjo nacionalinių, kultūrinių vertybių puoselėjimo silpnumas. Privačioje ikimokyklinio ugdymo įstaigos aplinkoje pasigendama tautinės atributikos elementų, neižvelgiama šios atributikos naudojimo svarbumo (*respondentų nuomonių pasiskirstymas – pedagogų, tėvų, pagal svarbumą ir realizavimąsi yra tapatus, išryškinant šių principų „silpnumą“*).

3. Kokybinio ir kiekybinio tyrimo rezultatų pagrindu privačiose ikimokyklinio ugdymo institucijose pastebimas *demokratinis* ir *humanistinis* ugdymo kokybės valdymo procesas:

3.1. Auklėtojos vadovaujasi humanistinio *individualaus požiūrio į vaikus* svarbiausiomis idėjomis ir principais. Akcentuojamas vaiko savęs tobulinimas didinant jo asmenybės, svarbą, skatinant ir motyvuojant asmeninę veiklą, susitelkiant dėmesį į emocinį bendravimą, partnerystę ugdymo procese.

3.2. Asmuo *turintis nepedagoginę išsilavinimą* ir dirbantis pedagoginį darbą privačiuose ikimokyklinio ugdymo(-si) įstaigoje, *nesugeba konflikto vertinti kaip iššūkio*, kuris – jei sumaniai panaudojamas – gali stimuliuoti kūrybingą ir veiksmingą problemų sprendimą, siekiant bręstančios asmenybės kryptingumo, emocinio stabilumo. Dažniausiai nemokėdamas išspręsti konfliktinių situacijų, panaudoja gąsdinimą, barimą bei gėdinimą.

3.3. Remiantis atlikto tyrimo duomenimis, paaiškėjo, kad privačių ugdymo įstaigų atstovai pripažįsta ir palaiko tėvų sąveikos vaidmenį kuriant darnią ugdymo įstaigos kokybės vadybos sistemą. Tėvams priskiriama *dalyvavimo* kokybės valdyme funkcija, identifikuojant juos *kaip partnerius*, o ne *kaip vartotojus*. Tėvai įsitraukia ir dalyvauja derinant interesus ir priimant sprendimus, dėl ikimokyklinio ugdymo proceso kokybės vyksmo, siekiant pozityvios vaiko socializacijos ikimokyklinio ugdymo įstaigoje.

4. Tėvų apsisprendimas pasirinkti nevalstybinę darželio įstaigą lemiamas netradicinių ugdymo formų, geros darželio materialinės bazės, lankstaus įstaigos lankymo grafiko, gero įvaizdžio visuomenėje faktoriumi.

Tyrimas iš dalies patvirtino keltą prielaidą, kad kokybės aktualumas stiprina konkurencinį pranašumą teikiant kokybiškesnes, lankstesnes ikimokyklinio ugdymo paslaugas. Sąsajų pagrindu galime laikyti ugdymo institucijų darbo grafiko suderinamumą su ugdytinių tėvais (*tenkinant jų poreikius*) bei ugdymo proceso organizavimą pagal netradicines ugdymo formas, atliepiant šiuolaikines ikimokyklinio ugdymo filosofijų paradigmas, Europos tendencijas laiduojančias ugdymo kokybę indikatorius.

## REKOMENDACIJOS

1. Privačiame ikimokyklinio ugdymo sektoriuje sudaryti sąlygas vaikui įgyti svarbiausių etninės kultūros vertybių pažinimo ir suvokimo pradmenis, teikiant prioritetą jo bendrųjų vertybinių ir pozityvių asmeninių nuostatų formavimui(-si) bei vaiko šeimos dalyvavimui etnokultūrinėje darželio veikoje.
2. Siekiant patrauklios, prieinamos ir aukštos ugdymo kokybės paslaugų pasiūlos, būtina ikimokyklinio ugdymo darbo laiką priderinti prie tėvų poreikių, darbo ir mokymosi laiko. Įsteigti miesto ir kaimo ikimokyklinėse ugdymo įstaigose pailginto darbo laiko vaikų priežiūros grupes siekiant spręsti šeimos ir darbo suderinimo problemas.
3. Diegiant ikimokyklinio ugdymo kokybės inovacijas valstybiniame švietimo sektoriuje būtina tobulinti pedagoginio darbo kvalifikacija, stiprinti profesines žinias, ugdyti praktinius veiklos tarpinstituciniuose tinkluose gebėjimus, siekiant grįsti vaikų ugdymą šiuolaikinėmis filosofinėmis idėjomis.
4. Rekonstruoti bei modernizuoti ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo programas teikiančių ikimokyklinio ugdymo įstaigų pastatų, patalpų ir įrangos būklę, kuriant gerą materialinę bazę (įvaizdį) visuomenėje, teikiant kokybiškesnes, saugias ikimokyklinio ugdymo paslaugas.
5. Tam, kad išlaikyti konkurencinę kovą, valstybinėse įstaigose rekomenduojama plėtoti kuo įvairesnes teikėjų ir vartotojų dialogo formas, ugdyti pedagogų gebėjimus įtraukti tėvus ir vaikus į ugdymo procesą, kurti lygiaverčius santykius su tėvais ir vaikais.
6. Būtina suformuluoti tikslius švietimo kokybės indikatorius (rodiklius), kuriais galima būtų matuoti švietimo įstaigos ugdymo kokybę, atskirų švietimo regionų, ir visos šalies švietimo sistemos kokybės dimensijas.

## LITERATŪROS SĄRAŠAS

1. Allan A. Norkūnienė D. Mokytojų požiūris į ugdymo turinio kokybę remiantis instruktyviojo ir konstruktyviojo ugdymo teorija // Švietimo kokybės gerinimas: problemos ir perspektyvos. – Kaunas: Vytauto Didžiojo universiteto I-kla., 2008.
2. Ališauskienė S. Ankstyvoji ugdymo intervencija. Habilitacijos procedūrai teikiamų mokslo darbų apžvalga. Socialiniai mokslai, edukologija (07 S). – Vilnius, 2008.
3. Andrulaitienė R. Ikimokyklinio ugdymo institucijos ugdymo programos rengimas // Pedagoginės sistemos tobulinimas: mokytojų kvalifikacijos tobulinimo programų mokomoji medžiaga. – Vilnius, 2007.
4. Balčytis Z. Žingsniai į privatizuotą valstybę – socialinio teisingumo diskreditavimas // Gairės. - ISSN 1392-0251. – 2010, Nr. 2.
5. Bagdonienė L. Hopenienė R. Paslaugų marketingas ir vadyba. – Kaunas: Technologija, 2004.
6. Barkauskaitė M., Žygaitienė B. Mokytojas – tai psichologas // Mokykla. Pedagogikos ir metodikos mėnraštis. – Vilnius: Polilogas, 1997, Nr. 6.
7. Barkauskaitė M., Bruzgelevičienė R. Švietimo įstaigos vertinimo nuostatos. Bendrojo lavinimo mokyklos vidaus audito metodika. I dalis. – Vilnius, 2002.
8. Beacker G., Bepink R., Hofermann K., ir kt. Sozialpolitik und soziale Lage in Deutschland. – Wiesbaden, 2000.
9. Bitinas B. 10. Ugdymo filosofija. Vilnius: Enciklopedija, 2000.
10. Bitinas B. Pedagoginės diagnostikos pagrindai. – Vilnius: Vpu I-kla, 2002.
11. Bitinas B. Ugdymo tyrimų metodologija. – Vilnius: Jošara, 1998.
12. Bitinas B., Rupšienė L., Žyžiūnaitė. Kokybinių tyrimų metodologija. – Klaipėda, 2008.
13. Bitinas B. Edukologinis tyrimas: sistema ir procesas. - Vilnius: Kronta, 2006.
14. Bitinas B. edukologijos terminija: kokybė ir problemos. – Klaipėda: KU I-kla, 2011.
15. Butkienė G., Kepalaitė A. Mokymasis ir asmenybės brendimas pedagoginės psichologijos įvadas studentams, mokytojams, tėvams. Margi raštai. – Vilnius, 1996.
16. Council of europe. Recommendation rec (2002)8 of the committee of ministers to member states on child day-care. - [žiūrėta 2012-05-02]. – Prieiga internetu:  
[https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?Ref=Rec\(2002\)8&sector=secCM&language=lanEnglish&ver=original&backcolorinter=9999CC&backcolorintra=FFBB55&backcolorlogge=FFAC75](https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?Ref=Rec(2002)8&sector=secCM&language=lanEnglish&ver=original&backcolorinter=9999CC&backcolorintra=FFBB55&backcolorlogge=FFAC75)
17. Čekanavičius V., Murauskas G. Statistika ir jos taikymai: vadovėlis aukštųjų mokyklų studentams. – Vilnius: TEV, 2000.
18. Čiupaila R. NVO atstovavimas nacionaliniame ir savivaldybių lygmenyse. – Vilnius, 2006. – [žiūrėta 2010-12-29]. – Prieiga internetu:  
[www.nisc.lt/forum9/lt/docs/speeches/Regimantas\\_Ciupaila.doc](http://www.nisc.lt/forum9/lt/docs/speeches/Regimantas_Ciupaila.doc)

19. Dargužytė Ž. Kaip švęsti šventes darželiuose - tradiciškai ar inovatyviai?, 2011. – [žiūrėta 2012-05-29]. – Prieiga internetu: <http://www.ikimokyklinis.lt/index.php/straipsniai/bendri-straipsniai/kaip-svesti-sventes-darzeliuose--tradiciskai-ar-inovatyviai-/9862>>
20. Dėl ikimokyklinės ugdymo įstaigos nuostatų, 1998. – [žiūrėta 2011-05-29]. – Prieiga internetu: <http://tar.tic.lt/Default.aspx?id=2&item=results&aktoid=60715262-9FA9-4251-99CE27C0D4B1ED60>>
21. Dėl valstybinės švietimo strategijos 2003-2012 metų nuostatų įgyvendinimo programos patvirtinimo, 2005. – [žiūrėta 2011-01-06]. – Prieiga internetu: [http://www.smm.lt/teisine\\_baze/docs/nutarimai/2005-01-24-82.htm](http://www.smm.lt/teisine_baze/docs/nutarimai/2005-01-24-82.htm)>
22. Dikavičius V., Stoškus S. Visuotinė kokybės vadyba. – Kaunas: technologija, 2003.
23. Early Childhood Standards of Quality for Prekindergarten. Michigan State Board of Education. – [žiūrėta 2010-12-29]. – Prieiga internetu: [http://www.michigan.gov/documents/early\\_childhood\\_standards\\_of\\_quality\\_draft\\_107748\\_7.pdf](http://www.michigan.gov/documents/early_childhood_standards_of_quality_draft_107748_7.pdf)>
24. Epstein, J. I. School/Kamily/Patnerships: caring for the children we share. – Phi Delta Kappan, 1995. ISSN-0031-7217
25. Gamtos deficito sindromas: vaikai nebesikarsto medžiais ir nežaidžia miške, 2012. – [žiūrėta 2012-05-04]. - Prieiga internetu: <http://www.grynas.lt/aplinka/gamtos-deficito-sindromas-vaikai-nebesikarsto-medziais-ir-nezaidzia-miske.d?id=55521675#ixzz1tu3m4WId>>
26. Galkienė A. Mokinių, turinčių specialiųjų poreikių, iššūkiai integruoto ugdymo paradigmai Lietuvoje. – Santr. angl. // Pedagogika. – ISSN 1392 – 0340. – 2006, T. 84.
27. Gauthier L. Trečiojo tūkstantmečio vaikai. – Vilnius: Presvika, 2001.
28. Gedminienė D., Gumuliauskienė A. Ugdymo kokybės vertinimas bendrojo lavinimo mokykloje: mokytojų ir mokinių požiūris // Paedagogica Vilnensia. – ISSN 1392-5016. – 2008, Nr. 21.
29. Gedminienė D., Gumuliauskienė A. Ugdymo kokybės vertinimas bendrojo lavinimo mokykloje: mokytojų ir mokinių požiūris // Paedagogica Vilnensia. – ISSN 1392-5016. – 2008, Nr. 21.
30. Gleibuvienė V. S., Monkevičienė O., Tarasonienė A. Švietimo reforma ir mokytojų rengimas: mokslas-studijos-mokykla: VII tarptautinė mokslinė konferencija, Vilnius, 2000 lapkričio 22-24 d.: mokslo darbai Vilnius: VPU, 2000.
31. Gleibuvienė V.S., Monkevičienė O., Tarasonienė A. Pedagoogo ir vaiko sąveika reformuotame darželyje // Švietimo reforma ir mokytojų rengimas: VII tarptautinė mokslinė konferencija: mokslo darbai : Vilnius, 2000 lapkričio 22-24 d. – Vilnius, 2000, p. 85-90.

32. Gražienė V. Ugdymo programos rengimą įtakojantys veiksniai // Metodinės rekomendacijos nevalstybiniam ikimokyklinio, priešmokyklinio ugdymo programų teikėjams. – [žiūrėta 2010-12-19]. Prieiga internetu: <http://svietimaskultura.kaunas.lt/index.php?2327473559>
33. Green D. What is quality in Higher Education? - Buckingham: SRHE and Open University Press, 1994.
34. Gučas A. Vaikų darželio pedagogika. – Kaunas: Šviesa, 1994.
35. Gudynas P. Vidurinio ugdymo kokybės veiksniai, 2008. – [žiūrėta 2010-12-19]. – Prieiga internetu: <http://www.ppt2txt.com/r/53b2cff5/>
36. Guogis A., Gudelis D. Naujosios viešosios vadybos taikymo teoriniai ir praktiniai aspektai. *Viešoji politika ir administravimas*, 2003, Nr. 4, 26-34.
37. Gumuliauskienė A., Smilgienė J. Ugdymo kokybės kaip švietimo politikos prioriteto raiška bendrojo lavinimo mokyklų strateginiuose planuose // Mokytojų ugdymas. – ISSN 1822-119X . 2010, – Nr. 15 (2).
38. Hansen S. P., Riemann S. International Comparative Evaluation – a way to ensure transparency and promote quality improvement in higher education. – Copenhagen: The Danish Evaluation Institute, 2003.
39. Harvey L. Green D. Defining Quality. Assessment and Evaluation in Higher Education, 1993, – Nr. 18(1).
40. Hopkins D. Ainscow M. Kaita ir mokyklos tobulinimas. – Vilnius: Tyto alba, 1998.
41. Hargreaves A. Keičiasi mokytojai, keičiasi laikai. – Vilnius: Tyto alba, 1999.
42. Ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo plėtros 2007–2012 metu programa, 2004. - [žiūrėta 2011-04-06]. – Prieiga internetu: [http://szelmeneliai.lt/failai/patirtis/Ikimok%20\\_%20ir\\_priesmok%20\\_ugd\\_pl\\_pr.pdf](http://szelmeneliai.lt/failai/patirtis/Ikimok%20_%20ir_priesmok%20_ugd_pl_pr.pdf)
43. Johnston R. the determinants of service quality: satisfiers and dissatisfiers. *International Journal of Service Industries Management*, 1995, vol. 6, No.5.
44. Juodaitytė A. Vaikų darželis Lietuvoje ir pasaulyje: sisteminės kaitos tendencijos // Lietuvos darželis: praeitis ir dabartis. – Vilnius: Leidybos centras, 1999.
45. Juodaitytė A. *Socialiniai – edukaciniai pokyčiai ikimokykliniame ugdyme: Rytų, Vidurio Europos Šalių, JAV ir Lietuvos patyrimo lyginamoji analizė*. Socialiniai – edukaciniai pokyčiai ikimokykliniame ugdyme. – Klaipėda: Klaipėdos universiteto I-kla., 2000.
46. Juozaitis A. Ugdomasis inspektavimas. – Vilnius: Leidybos centras, 1997.
47. Oakland J. S. Total quality management: text with cases. – Oxford: Linacre House, 1995.
48. Kardelis K. Mokslinių tyrimų metodologija ir metodai. – Kaunas: Judex, 2002.

49. Karpavičiūtė J., Grigaitė R. Visuotinė kokybės vadyba ir šios teorijos pradininkai, 2010. – [žiūrėta 2011-01-06]. – Prieiga internetu: <<http://www.kvalitetas.lt/archyvas/116-visuotine-kokybes-vadyba-ir-sios-teorijos-pradininkai>>
50. Kavaliauskienė B. Ikimokyklinio ugdymo(-si) programa, 2006. – [žiūrėta 2011-06-06]. – Prieiga internetu: <[http://docs.google.com/viewer?a=v&q=cache:fduqaghYtcJ:ldsaulute.lt/wpcontent/uploads/2011/01/Ikimokyklinio-ugdymoprograma.doc+humanistine+filosofija+teigia+kad+kokybe&hl=lt&gl=lt&pid=bl&srcid=ADGEEShBEIEF1OlB2vNlsorWhdGJ-5f21HTDinl-4UjGolnCsRBBso3pQyKw8ihWdlQcFFdaBr7GNDi\\_oXcfV8ypb2bTPvMiaW06uffAkbNBOPmROdTd70oPWDBpVaBcExwWmM6TsJh&sig=AHIEtbSo9agCxBC8Cd5cUNS1an7CXU8QQA](http://docs.google.com/viewer?a=v&q=cache:fduqaghYtcJ:ldsaulute.lt/wpcontent/uploads/2011/01/Ikimokyklinio-ugdymoprograma.doc+humanistine+filosofija+teigia+kad+kokybe&hl=lt&gl=lt&pid=bl&srcid=ADGEEShBEIEF1OlB2vNlsorWhdGJ-5f21HTDinl-4UjGolnCsRBBso3pQyKw8ihWdlQcFFdaBr7GNDi_oXcfV8ypb2bTPvMiaW06uffAkbNBOPmROdTd70oPWDBpVaBcExwWmM6TsJh&sig=AHIEtbSo9agCxBC8Cd5cUNS1an7CXU8QQA)>
51. Katalikiškas vaikų darželis Mažutėliams. – [žiūrėta 2012-04-03]. – Prieiga internetu: <<http://mazuteliams.weebly.com/ugdymasis.html>>
52. Kaziliūnas A. Kokybės vadyba. - Vilnius: Mykolo Romerio universiteto I-kla, 2007.
53. Kuginytė-Arlauskienė I. Neifachas S. Į vaiką orientuotas ugdymas, 2010. – [žiūrėta 2012-05-30]. – Prieiga internetu: <<http://www.ikimokyklinis.lt/index.php/straipsniai/bendri-straipsniai/i-vaika-orientuotas-ugdymas/2821>>
54. Kutinskaitė Š. Kauno darželiai priims daugiau vaikų, 2009. – [žiūrėta 2011-05-06]. – Prieiga internetu: <<http://kauno.diena.lt/dienrastis/miestas/kauno-darzeliai-priims-daugiau-vaiku-232986>>
55. Lambert G. ir Capizzano J. Preschool Curriculum Evaluation Research. *U. S. Department of Education Institute for Educational Sciences Evaluation of The Creative Curriculum for Preschool. Conference Paper.* USA, American Education Research Association, 2005.
56. Lepaitė D., Buinevičiūtė A. Europos šalių mokyklų komandų bendradarbiavimo europiniuose švietimo projektuose ypatumai ir jų priežastys // Socialiniai mokslai. – ISSN 1392 – 0758. – 2003. Nr. 2 (39).
57. Lietuvos Respublikos minimalios ir vidutinės priežiūros įstatymas, 2007. - [žiūrėta 2010-12-13]. – Prieiga internetu: <[http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc\\_l?p\\_id=301806&pquery=Vaiko%20ir%20minimalios%20ir%20vidutin%C4%97s%20prie%C5%BEi%C5%ABros%20%C4%AFstatymas&p\\_tr2=2](http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=301806&pquery=Vaiko%20ir%20minimalios%20ir%20vidutin%C4%97s%20prie%C5%BEi%C5%ABros%20%C4%AFstatymas&p_tr2=2)>
58. Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas, 2003. - [žiūrėta 2010-12-13]. – Prieiga internetu: <[http://www3.lrs.lt/pls/inter2/dokpaieska.showdoc\\_l?p\\_id=279441&p\\_query=&p\\_tr2=>](http://www3.lrs.lt/pls/inter2/dokpaieska.showdoc_l?p_id=279441&p_query=&p_tr2=>)
59. Lietuvos Respublikos specialiojo ugdymo įstatymas, 1998. - [žiūrėta 2010-12-13]. – Prieiga per internetą: <<http://www.smm.lt/ti/docs/istatymai/viii-969.htm>>
60. Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymas, 1996. – [žiūrėta 2010-12-13]. – Prieiga internetu: <[http://www.nplc.lt/sena/nj/Dokumentai/Liet\\_teis\\_aktai/LR\\_vaiko%20teisiu\\_apsaugos\\_pagrindu\\_istatymas.htm](http://www.nplc.lt/sena/nj/Dokumentai/Liet_teis_aktai/LR_vaiko%20teisiu_apsaugos_pagrindu_istatymas.htm)>

61. Lietuvos Respublikos Švietimo įstatymo naujosios redakcijos koncepcija, 2001. - [žiūrėta 2010-12-13]. – Prieiga internetu:  
<<http://www.limk.lt/konfer/koncepcija%20ir%20istatymas.ppt>>
62. Linkaitytė G. Teresevičienė M. Mokytojų požiūris į pamatines švietimo reformos nuostatas, 1999. – [žiūrėta 2012-05-14]. – Prieiga internetu:  
<[http://ssc.vdu.lt/senas\\_puslapis/download/straipsnis\\_su\\_Giedra3.pdf](http://ssc.vdu.lt/senas_puslapis/download/straipsnis_su_Giedra3.pdf)>
63. Martišauskienė D. Pedagogų ir tėvų nuostatos į ikimokyklinio ugdymo tikslus, formas, metodus // Jaunųjų mokslininkų darbai. – ISSN 1648-8776. – 2008, Nr. 4 (20).
64. Martišauskienė D. Ikimokyklinio ugdymo paslaugų kokybės valdymo modeliavimas tiriant tėvų-vartotojų poreikius. Daktaro disertacija: socialiniai mokslai, edukologija. – Šiauliai: Šiaulių universitetas, 2010.
65. Maželis S., Rimkienė R.. Metodinės rekomendacijos nevalstybiniam ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo programų teikėjams: Ugdymo kokybę įtakojantys veiksniai: ugdymo aplinka, vaikų sveikatos užtikrinimas, personalas. – [žiūrėta 2011-06-09]. – Prieiga internetu:  
<<http://www.upc.smm.lt/projektai/pletra/files/Metodin%C4%97s%20rekom.%20nevalst.pdf>>
66. Maželis S., Rimkienė R. Materialiųjų išteklių telkimo ir valdymo aspektai: verslo planas ir kiti rentabilios įstaigos veikla užtikrinantys veiksniai // Metodinės rekomendacijos nevalstybiniam ikimokyklinio, priešmokyklinio ugdymo programų teikėjams. – [žiūrėta 2010-12-01]. - Prieiga internetu: <<http://svietimaskultura.kaunas.lt/index.php?2327473559>>
67. Miežienė L. *Organizacijos kultūros ir visuotinės kokybės vadybos principų sąsajos kolegijose* // Straipsnių rinkinys - Švietimo kokybės gerinimas: problemos ir perspektyvos. – Kaunas: I-kla „Morkūnas ir Ko“, 2008.
68. Monkevičienė O. Ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo(-si) turinio kaitos tendencijos, 2008. – [žiūrėta 2011-05-06]. – Prieiga internetu:  
<<http://www.biblioteka.vpu.lt/pedagogika/PDF/2008/91/66-72monk.pdf>>
69. Monkevičienė O. ir kt. Ikimokyklinio, priešmokyklinio ugdymo turinio ir jo įgyvendinimo kokybės analizė. – [žiūrėta 2010-12-13]. – Prieiga internetu:  
<<http://www.upc.smm.lt/projektai/pletra/rezultatai.php>>
70. Monkevičienė O. Vėrinėlis. Knyga auklėtojai I dalis. – Vilnius: Leidybos centras, 1995.
71. Monkevičienė O. Vėrinėlis. Knyga auklėtojai II dalis. – Vilnius: Leidybos centras, 1995.
72. Montessori pedagogikos Lietuvoje samprata, 2004.
73. Montessori pedagogikos Lietuvoje samprata, 2004. – [žiūrėta 2010-12-29]. – Prieiga internetu: <<http://www.montesoriasociacija.lt/dok1.html>>

74. Mykolaitienė L. Pedagoginės praktikos kokybės tobulinimo matmenys // Švietimo kokybės gerinimas: problemos ir perspektyvos. – Kaunas: Vytauto Didžiojo universiteto leidybos centras, 2008 p. 28.
75. Louvas R. Nauja diagnozė vaikui – „gamtos deficito sutrikimas“, 2009. – [žiūrėta 2012-12-02]. – Prieiga internetu: [http://www.technologijos.lt/n/zmoniu\\_pasaulis/knygos/straipsnis-8275/straipsnis?name=straipsnis-8275&l=2&p=1](http://www.technologijos.lt/n/zmoniu_pasaulis/knygos/straipsnis-8275/straipsnis?name=straipsnis-8275&l=2&p=1)
76. Neifachas S. Ugdymo realybės rekonstrukcijos. – Klaipėda: Ciklonas, 2003.
77. Neifachas S., Kugnytė-Arlauskienė I. Į vaiką orientuotas ugdymas. – [žiūrėta 2010-12-28]. – Prieiga internetu: <http://www.ikimokyklinis.lt/straipsnis/2821>
78. Neifachas S. Priešmokyklinio ugdymo kokybės vadyba: vadovavimas ugdymo programos rengimo strategijai: konceptualizavimo dimensijos. – Vilnius : Ciklonas, 2007.
79. Neifachas S. Ikimokyklinio ugdymo programos kokybės užtikrinimas: turinio konkretizavimas, tikslų ir uždavinių įgyvendinimas, atitikties nustatymas. – Vilnius: UAB Ciklonas, 2008.
80. Paurienė L., Valantinas A. Ikimokyklinio ugdymo plėtra: Ar keisime finansavimo modelį?, 2006. – [žiūrėta 2011-06-09]. – Prieiga internetu: [http://www.smm.lt/svietimo\\_bukle/docs/pr\\_analize/Finansavimo\\_modelis.pdf](http://www.smm.lt/svietimo_bukle/docs/pr_analize/Finansavimo_modelis.pdf)
81. Privatūs darželiai – nauda šeimai, verslui ir sveikas konkurentas valstybinėms įstaigoms, 2011. - [žiūrėta 2012-05-16]. – Prieiga internetu: <http://www.smm.lt/fit/naujienos/pranesimai.htm?id=3588>.
82. Pukelis K. ir kt. Švietimo kokybės vertinimo metodologija. – Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas, 2008.
83. Pupeikis V. Dauguma gyventojų pritaria ikimokyklinio ugdymo krepšeliui. – [žiūrėta 2010-12-10]. – Prieiga internetu: [www.ikimokyklinis.lt](http://www.ikimokyklinis.lt)
84. Puodžiukas A. Švietimo kokybės užtikrinimo koncepcija, 2008. – [žiūrėta 2010-12-10]. – Prieiga internetu: [http://www.google.lt/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=2&sqi=2&ved=0CFMQFjAB&url=http%3A%2F%2Fwww.smm.lt%2Fnaujienos%2Fdocs%2Fkalbos%2F080826%2FA.%2520Puodziukas%2520KOKYBES%2520UZTIKRINIMAS%252008.08.26.ppt&ei=enTHT4\\_dMIPChAfB0cCxw&usq=AFQjCNFYFYz\\_uFnlefQnFWMxHh0T5\\_BFQ&sig2=lZsSHiuWlrp5Xozv0VzZgQ](http://www.google.lt/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=2&sqi=2&ved=0CFMQFjAB&url=http%3A%2F%2Fwww.smm.lt%2Fnaujienos%2Fdocs%2Fkalbos%2F080826%2FA.%2520Puodziukas%2520KOKYBES%2520UZTIKRINIMAS%252008.08.26.ppt&ei=enTHT4_dMIPChAfB0cCxw&usq=AFQjCNFYFYz_uFnlefQnFWMxHh0T5_BFQ&sig2=lZsSHiuWlrp5Xozv0VzZgQ)
85. Purvaneckienė G. Švietimo politika ir ikimokyklinio bei priešmokyklinio ugdymo plėtra // Acta Paedagogika Vilnensia: mokslo darbai. – ISSN 1392-5016. - 2005, Nr. 15.
86. Socialinių ir emocinių įgūdžių ugdymo programa „Zipio draugai“ švenčia savo dešimtmetį. - [žiūrėta 2010-12-24]. – Prieiga internetu:

- <http://www.smm.lt/fit/naujienos/pranesimai.htm?id=2517>>
87. Simanauskienė L. Konsultavimo paslaugų kokybės vertinimas // Lietuvos žemės ūkio universitetas, 2007. [žiūrėta 2011-01-22]. – Prieiga internetu: [http://www.lzuu.lt/jaunasis\\_mokslininkas/smk\\_2007/vadyba/Simanauskiene\\_Laima.pdf](http://www.lzuu.lt/jaunasis_mokslininkas/smk_2007/vadyba/Simanauskiene_Laima.pdf)>
88. Stancikas E. R., Bagdonienė D. Visuotinės kokybės vadybos metodų taikymas organizacijoje. – Kaunas: Technologija, 2004.
89. Šeibokienė G. Ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo plėtros programa 2007-2012 metams. – [žiūrėta 2011-01-22]. – Prieiga internetu: [http://szelmeneliai.lt/failai/patirtis/Ikimok%20%20ir\\_priesmok%20ugd\\_pl\\_pr.pdf](http://szelmeneliai.lt/failai/patirtis/Ikimok%20%20ir_priesmok%20ugd_pl_pr.pdf)>
90. Šeibokienė G. Ikimokyklinis ugdymas: kur esame ir kur link eisime? // Lietuvos darželis: praeitis ir dabartis. - Vilnius: Leidybos centras, 1999.
91. Šečilionė I.M., Rastauskienė G.J. Lietuvos kūno kultūros akademijos pirmosios pakopos studentų požiūrio į dėstymo kokybę tyrimas // Švietimo kokybės gerinimas: problemos ir perspektyvos. – Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas, 2008.
92. Šteineris R. Vaiko ugdymas dvasios mokslo požiūriu. – Vilnius: Lietuvos Valdorfo pedagogikos centro l-kla., 1998.
93. O. Šulcienė, Ar tvirtos mūsų šeimos? – [žiūrėta 2012-05-01]. – Prieiga internetu: [http://www.xxiamzius.lt/numeriai/2005/05/20/mraso\\_01.html](http://www.xxiamzius.lt/numeriai/2005/05/20/mraso_01.html)>
94. Vaicekaskas H. Bendrojo lavinimo mokyklų vadovų parengtumas diegti kokybės užtikrinimo sistemas // Švietimo kokybės gerinimas problemos ir perspektyvos straipsnių rinkinys. Kaunas: – Vytauto Didžiojo universitetas, 2008.
95. Vaiko asmenybės ugdymas ikimokyklinėje įstaigoje. – Klaipėda: Klaipėdos universiteto l-kla., 1997.
96. Valdorfo pedagogikos Lietuvoje koncepciją, 2004. – [žiūrėta 2010-12-24]. – Prieiga internetu: [http://www.smm.lt/teisine\\_baze/docs/isakymai/04-05-17-ISAK-761.htm](http://www.smm.lt/teisine_baze/docs/isakymai/04-05-17-ISAK-761.htm)>
97. Sinkevičius R. Ikimokyklinių švietimo įstaigų vadybos ypatumai / Magistro baigiamasis darbas - [žiūrėta 2010-12-24]. – Prieiga internetu: [http://vddb.laba.lt/fedora/get/LT-eLABa-0001:E.02~2011~D\\_20110809\\_153536-62943/DS.005.0.01.ETD](http://vddb.laba.lt/fedora/get/LT-eLABa-0001:E.02~2011~D_20110809_153536-62943/DS.005.0.01.ETD)>
98. Susan F. Montessori and early childhood: a guide for students. – Los Angeles [etc.]: SAGE, 2011.
99. Šiaudinis A. Ką reikėtų žinoti, norint įsteigti privatų darželį? 2 dalis, 2011. – [žiūrėta 2011-09-24]. – Prieiga internetu: <http://www.ikimokyklinis.lt/index.php/straipsniai/bendri-straipsniai/ka-reiketu-zinoti-norint-isteigti-privatu-darzeli-2-dalis-/9873>>
100. Vliuškevičiūtė A., Bukantaitė D. Švietimo organizacijų kokybės vadyba. – Kaunas: Vytauto Didžiojo universiteto leidybos centras, 2008.

101. Zipio draugai. – [žiūrėta 2010-12-24]. – Prieiga internetu:

<http://www.zebra.lt/lt/laikassau/mamoms/vaikyste/zipio-draugai-135504.html>

102. Westerheijden, Don. F. Judančio taikinio link: aukštojo mokslo kokybės užtikrinimas Europoje. – [žiūrėta 2011-01-06]. – Prieiga internetu:

[http://skc.vdu.lt/index.php?option=com\\_content&task=view&id=29&Itemid=23&lang=lt](http://skc.vdu.lt/index.php?option=com_content&task=view&id=29&Itemid=23&lang=lt)

## ***Priedai***

---

## Magistrinio tyrimo struktūros lentelė

| Nr. | Kategorija                                                            | Kriterijai                                                       |
|-----|-----------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------|
| 1.  | <b>Ugdymo kokybės samprata</b><br><i>anketavimas</i>                  | Atitikimas lūkesčiams ir poreikiams                              |
|     |                                                                       | Nuolatinė kaita tobulėjimo link                                  |
|     |                                                                       | Inovacijų degimas                                                |
|     |                                                                       | Paslaugų atitikimas reikalavimams                                |
|     |                                                                       | Parduodama ir perkama prekė                                      |
|     |                                                                       | Klaidų nebuvimas                                                 |
|     |                                                                       | Priklauso nuo socialinės ir profesinės pedagogo kompetencijos    |
| 2.  | <b>Daiktinė aplinka</b><br><i>anketavimas</i>                         | Ugdomosios patalpos kokybės įvaizdis                             |
|     |                                                                       | Ugdomosios aplinkos tinkamumas vaikų veiklai ir užimtumui        |
|     |                                                                       | Saugumo ir sveikatos vidaus aplinkos kokybės garantas            |
|     |                                                                       | Vaikų darželio teritorijos tinkamumas vaikų veiklai ir užimtumui |
| 3.  | <b>Ugdomo(-si) aplinka</b><br><i>anketavimas</i><br><i>stebėjimas</i> | Pedagoginės kompetencijos/savybės                                |
|     |                                                                       | Humaniškumo, demokratiškumo, diferencijuoto ugdymo sekimas       |
|     |                                                                       | Bendravimas ir bendradarbiavimas su tėvais                       |
| 4.  | <b>Saugumą garantuojanti aplinka</b><br><i>anketavimas</i>            | Saugumo garantijos                                               |
|     |                                                                       | Pagrindiniu sveikatos ir higienos rodiklių laikymasis            |

15 lentelė. Tėvų ir pedagogų ikimokyklinio įstaigos ugdymo (-si) veiklos organizavimui svarbos ugdymui bei realizavimo vertinimas

| Ugdomosios veiklos kokybės organizavimas                                                                                               | Pedagogai        |       |                        |       |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------|-------|------------------------|-------|
|                                                                                                                                        | Kiek tai svarbu? |       | Kiek tai realizuojama? |       |
|                                                                                                                                        | X±S <sub>x</sub> | SN    | X±S <sub>x</sub>       | SN    |
| Pagal iš anksto numatytą, nesikeičiančią dienotvarę                                                                                    | 1.88±0.154       | 0.871 | 1.69±0.152             | 0.859 |
| Pagal numatytą dienotvarę, kuri keičiama pagal susidariusią situaciją                                                                  | 2.50±0.090       | 0.508 | 2.53±0.090             | 0.507 |
| Pagal kiekvieną dieną kartu su vaikais sudaromą dienotvarę                                                                             | 2.03±0.138       | 0.782 | 1.81±0.130             | 0.738 |
| Konkreči dienotvarkė nenumatoma                                                                                                        | 1.56±0.127       | 0.716 | 1.44±0.100             | 0.564 |
| Pagal dienotvarę, kuri keičiama atsižvelgiant į metų laikus                                                                            | 2.03±0.114       | 0.647 | 2.25±0.127             | 0.718 |
| Pagal dienotvarę, pritaikytą dieną miegantiems ir nemiegantiems vaikams                                                                | 1.88±0.160       | 0.907 | 1.59±0.161             | 0.911 |
| Pagal tėvų patogumui pritaikytą dienotvarę                                                                                             | 1.88±0.133       | 0.751 | 1.78±0.147             | 0.832 |
| Pagal dienotvarę, pritaikytą vaikų gyvenimui ir ugdymui(-si) visose įstaigos erdvėse (veiklų kambarėliuose, seklyčiose, salėse ir kt.) | 2.63±0.087       | 0.492 | 2.81±0.070             | 0.397 |

PASTABA: spalvinio pažymėjimo reikšmės

Dažniausiai „visiškai sutinku“ pažymėtas aspektas

Rečiausia „visiškai sutinku“ pažymėtas aspektas